

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

На правах рукопису

ІЛЬЧЕНКО Катерина Романівна

УДК 342.951:351.713:339.543:639.21/23(477)

**ПОРЯДОК ТА ПІДСТАВИ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ
МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРОДУКТІВ
МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ПРОМИСЛУ**

Спеціальність: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Науковий керівник –

ДОДІН Євген Васильович,

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений діяч науки і техніки

України

Одеса – 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРОДУКТІВ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ПРОМИСЛУ	13
1.1 Категорія «продукти морського та річкового промислу» у понятійному апараті митного права.....	13
1.2 Еволюція законодавчого регулювання морського та річкового промислу.....	25
1.3 Стан наукових досліджень переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу.....	36
Висновки до першого розділу.....	46
РОЗДІЛ 2. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРОДУКТІВ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ПРОМИСЛУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ	50
2.1 Поняття митних формальностей та їх специфіка при переміщенні продуктів морського та річкового промислу.....	50
2.2 Правове забезпечення переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу.....	65
2.3 Митний контроль та митне оформлення продуктів морського та річкового промислу українського походження.....	80
2.4 Митний контроль та митне оформлення продуктів морського та річкового промислу іноземного походження.....	96
2.5 Відповідальність за порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу.....	113
Висновки до другого розділу.....	126

РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГЛАМЕНТУЄ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРОДУКТІВ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ПРОМИСЛУ.....	133
3.1 Міжнародно-правове співробітництво у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу.....	133
3.2 Вплив міжнародно-правових актів на удосконалення правового регулювання переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу.....	145
Висновки до третього розділу.....	158
ВИСНОВКИ.....	162
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	167

ВСТУП

Актуальність теми. Одним з головних пріоритетів розвитку України є побудова соціально орієнтованого, відкритого, демократичного суспільства, в якому кожен міг би користуватися природними благами та не завдаючи шкоди природі, задовольняти свої першочергові потреби, а держава тим самим створювала механізм сприяння реалізації цих прав.

Проголошення Україною незалежності, реалізація на практиці норм Конституції України щодо захисту прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина, а також спрямованість держави на вступ до Європейського Союзу поставили перед вітчизняною юридичною наукою нові фундаментальні питання. Чільне місце серед них посідають розробка й вирішення проблеми переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу. Ресурси світового океану є обмеженими, тому й не дивно, що виникає потреба щодо вжиття ефективних заходів з метою моніторингу і контролю за торгівлею рибними та іншими водними живими ресурсами.

Одним із напрямків митного регулювання є переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу. У Митному кодексі України 2012 року продуктам промислу відведено лише одну статтю, а в Угоді про асоціацію закріплено основоположні принципи торгівлі, митного оформлення та переміщення продуктів морського та річкового промислу.

Підкреслюючи значущість та цінність одного з головних актів митного законодавства держави, слід зазначити, що він далеко не повною мірою відповідає вимогам сучасного європейського суспільства та завданням щодо побудови дійсно правової, демократичної держави.

Більшість проблем, які виникають нині у відносинах Державної фіскальної служби з фізичними особами, а також суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, що задіяні у цій галузі, обумовлюється

складністю чинних нормативно-правових актів, які регламентують переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу.

Проблеми, що виникають із продуктами промислу, полягають у тому, що в Україні відсутніми є загально визначені правила переміщення риби і ракоподібних, молюсків та інших водяних безхребетних через митний кордон України. Продукти промислу, як особливий вид товару, що швидко псується, вимагають спеціальних документів для переміщення через митний кордон України та митних формальностей і підлягають обов'язковому санітарно-епідеміологічному та ветеринарно-санітарному контролю, а в деяких випадках і екологічному контролю, та вимагають швидкого реагування органів Державної фіскальної служби щодо пропуску цих товарів, належного переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу. Приведення цього важливого інституту митного права у відповідність до міжнародно-правових норм є підставою для розбудови України як правової, демократичної та європейської держави та для формування справжньої ринкової економіки держави.

Без якісного та своєчасного удосконалення митного законодавства в розглядуваній царині неможливо вирішити жодного із цих завдань, вийти на новий етап модернізації та побудови суспільства на засадах поваги до таких загальнолюдських цінностей, як свобода, честь, гідність тощо, а також до впровадження міжнародних норм і стандартів у сфері переміщення продуктів промислу.

Особливу увагу при цьому слід зосередити на з'ясуванні й удосконаленні теоретичних, практичних, а також організаційно-правових засад переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу. Адже на теперішній час у Митному кодексі України, і в будь-якому іншому нормативно-правовому акті, є відсутніми поняття «переміщення», «морський та річковий промисел» та інші поняття. Підписання Угоди про асоціацію, про особливий товар, що переміщується

через митний кордон, вплив міжнародних актів щодо митних формальностей, особливе митне оформлення, спеціальні види контролю стали підставою для обрання теми щодо порядку та підстав переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано на кафедрі морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія» відповідно до плану наукових досліджень «Визначення шляхів підвищення ролі норм морського, митного та інформаційного законодавства для подальшого забезпечення економічної незалежності України у ХХІ столітті». Вона є частиною роботи університету в рамках загальної тематики «Традиції та новації у сучасній українській державності і правовому житті» (державний реєстраційний номер 0106U004970).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є комплексний науковий аналіз теоретичних і практичних аспектів порядку та підстав переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу, аналіз та визначення основного категоріального апарату, встановлення тенденцій розвитку, розкриття особливостей митних формальностей щодо переміщення продуктів морського та річкового промислу, напрацювання та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення правового регулювання відносин щодо переміщення продуктів промислу.

Поставлену мету досягнуто вирішенням таких задач:

сформулювати поняття «продукти морського та річкового промислу»;

охарактеризувати особливості поняття «продукти морського та річкового промислу» та його зміст;

з'ясувати витоки еволюції законодавчого регулювання продуктів морського та річкового промислу та визначити їх основні етапи;

визначити стан наукових досліджень переміщення через митний кордон України продуктів промислу та надати авторське визначення цього поняття;

розмежувати поняття «митні формальності», «митний контроль», «митне оформлення»;

з'ясувати підстави та принципи переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу;

виявити та охарактеризувати особливості продуктів морського та річкового промислу українського походження;

визначити та охарактеризувати особливості продуктів морського та річкового промислу іноземного походження;

з'ясувати та охарактеризувати специфіку відповідальності за порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу;

охарактеризувати міжнародно-правове співробітництво та виявити його особливості у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу;

визначити вплив міжнародно-правових актів на удосконалення правового регулювання переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу;

сформулювати пропозиції та рекомендації щодо удосконалення законодавства стосовно переміщення продуктів морського та річкового промислу через митний кордон України.

Об'єктом дослідження є правове регулювання переміщенням товарів через митний кордон України.

Предметом дослідження є порядок та підстави переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність прийомів та методів наукового пізнання. В основу методологічної конструкції дисертаційної роботи покладено системний аналіз, який і визначив напрямки дослідження порядку та підстав переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу. Використано також окремі методи наукового пізнання. Діалектичний метод

пізнання дозволив дослідити проблеми, пов'язані з визначенням особливостей діяльності митних органів щодо застосування митних формальностей при переміщенні через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу, та відповідальності за порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу (р. 2). За допомогою логіко-семантичного методу сформульовано та поглиблено понятійний апарат, якого використано в дослідженні (п.п. 1.1, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3). Формально-юридичний метод використано для аналізу та з'ясування процесу застосування нормативних актів, що регламентують порядок переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу (п.п. 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.2). Структурно-функціональний метод застосовано для аналізу місця митних органів, міжнародних організацій у забезпеченні законності переміщення продуктів морського та річкового промислу (п.п. 2.2, 2.3, 2.4, 3.1). Застосування методів моделювання, аналізу та синтезу дозволило сформулювати пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства.

Науково-теоретичною базою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі теорії держави і права, теорії державного управління, адміністративного права і процесу, митного права: С.С. Алексєєва, Ю.П. Битяка, І.Г. Бережнюка, Л.Р. Білої-Тіунової, О.С. Виханського, О.В. Войцещук, А.Д. Вотченікова, Є.В. Додіна, С.Ю. Дьоміної, Н.М. Дукової, Д.П. Калаянова, С.В. Ківалова, А.Н. Козиріна, Б.А. Кормича, О.С. Крущук, Т.В. Курила, А.В. Мазура, І.В. Міщенко, Н.П. Павлюка, П.В. Пашка, Д.В. Приймаченка, В.В. Прокопенка, О.П. Федотова, М.Г. Шульги та ін.

Нормативною базою дисертації є Конституція України, закони і постанови Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти Державної фіскальної служби, Міністерства доходів і зборів України,

Міністерства фінансів України, Державної митної служби України та інших центральних органів виконавчої влади.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності митних органів України, статистичні матеріали, довідкові видання тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що уперше у вітчизняній науці здійснено системно-порівняльний аналіз митного законодавства щодо порядку та підстав переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу як соціально-правового явища, визначено їх місце і роль у сучасній правовій системі. У роботі містяться положення, яким притаманні риси наукової новизни, зокрема:

уперше:

сформульовано визначення поняття «продукти морського та річкового промислу», з'ясовано предмет, зміст та кваліфікуючі ознаки продуктів морського та річкового промислу;

систематизовано чинники еволюції правового регулювання переміщення продуктів морського та річкового промислу, що складаються з двох етапів розвитку – радянського та сучасного.

сформульовано визначення «переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу»;

запропоновано виокремити підстави та принципи переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу;

виокремлено особливості переміщення через митний кордон України продуктів промислу українського та іноземного походження;

надано визначення поняття «Азово-Чорноморський басейн»;

охарактеризовано особливості відповідальності за порушення митних правил при переміщенні продуктів промислу;

розкрито особливості міжнародно-правового співробітництва у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу, виокремлено види

такого співробітництва, як: універсальне, регіональне та шляхом укладення двосторонніх (тресторонніх) угод;

запропоновано внести зміни до митного законодавства України з метою приведення норм нормативно-правових актів до міжнародних актів, а саме Конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур та Угоди про асоціацію та інших міжнародних документів, ратифікувати оновлену Конвенцію про майбутнє багатостороннє співробітництво в галузі рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану (далі – НАФО), Угоду щодо забезпечення виконання заходів з міжнародного збереження та управління рибальськими суднами у відкритому морі від 1 листопада 1993 р. та Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 року, які мають стратегічне значення;

удосконалено визначення понять «промисел», «переміщення через митний кордон України», «митні формальності», «міжнародно-правове співробітництво» з урахуванням їх нормативного закріплення та практики застосування міжнародними інституціями та державами;

набули подальшого розвитку:

концептуальні засади розвитку митного законодавства щодо переміщення товарів через митний кордон України;

поняття відповідальності та порушення митних правил через призму застосування до переміщення продуктів промислу;

обґрунтування місця та ролі міжнародних організацій ВМО, СОТ, ООН, регіональних економічних інтеграційних об'єднань та двосторонніх міжнародних договорів у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, узагальнення, висновки та пропозиції для науки адміністративного права і процесу, митного права, правотворчої діяльності та практики діяльності митних

органів мають як загальнотеоретичне, так і прикладне значення. Результати дослідження можуть бути використаними у:

науково-дослідній сфері – для подальшого розгляду проблем правового регулювання переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу;

правотворчій діяльності – при підготовці змін і доповнень до Митного кодексу України, інших підзаконних нормативних актів, які регламентують діяльність органів доходів та зборів щодо переміщуваних через кордон держави продуктів морського та річкового промислу;

правозастосовній діяльності – для поліпшення практичної діяльності посадових осіб митних органів, інших органів виконавчої влади щодо реалізації покладених на них завдань;

навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін: «Адміністративне право», «Митне право», «Відповідальність за контрабанду та порушення митних правил» тощо.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні висновки, сформульовані в дисертації, розглядалися й обговорювалися на засіданнях кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія». Основні положення дослідження було апробовано на: Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16–17 травня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародно-правові проблеми сучасного торговельного мореплавства» (м. Київ, 26 березня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (м. Одеса, 09–10 жовтня 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Держава і права: проблеми становлення і стратегія розвитку» (м. Ужгород, 25–26 грудня 2015 р.).

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення у 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, та 1 – у зарубіжному науковому виданні, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою дослідження і складається із вступу, 3 розділів, 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 192 сторінки, із них основного тексту – 166 сторінок. Список використаних джерел налічує 240 найменувань і розміщений на 26 сторінках.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРОДУКТІВ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ПРОМИСЛУ

1.1. Категорія «продукти морського та річкового промислу» у понятійному апараті митного права

Національна єдність як запорука забезпечення ефективного захисту інтересів особи, суспільства і держави досягається за умови поваги до гідності людини та реалізації важливих національних інтересів України [176].

Життєдіяльність кожної людини потребує певних умов існування: природно-кліматичних, соціальних, ресурсних тощо, при цьому ці системи мають бути адаптованими для задоволення потреб людини. Освоєння країнами ресурсів та просторів Світового океану є одним із головних пріоритетів розвитку світової цивілізації. Україна не є винятком, адже водні біоресурси займають значну частину раціону у харчуванні населення України.

Відповідно до Водного кодексу України усі води (водні об'єкти) на території України є національним надбанням Українського народу, однією з природних основ його економічного розвитку і соціального добробуту [11].

Заняття тим чи іншим промислом має бути доцільним та якісним, оскільки надзвичайно активний вилов риби або інших водних ссавців може призвести до екологічної катастрофи. Питання стосовно того чи іншого виду промислу досить гостро постало в Україні, оскільки держава, претендуючи посісти гідне місце у світовому економічному просторі, перебуває на етапі нарощування та становлення економічної могутності. Крім того, це супроводжується ратифікацією міжнародних норм із багатьох правових сторін життя.

У літературі існують різні погляди стосовно визначення категорії «промисел».

У тлумачному словникові з української мови під промислом розуміють:

- 1) добування засобів існування (про полювання на кого-, що-небудь, ловлю когось, чогось, збирання чогось тощо);
- 2) місце, родовище, де добувають що-небудь;
- 3) добувне промислове підприємство [201, с. 663].

В юридичній енциклопедії зазначено, що промисел – це заняття певним видом діяльності (наприклад, рибальством) чи дрібним ремеслом [236, с. 181].

Є.М. Борисов вважає, що поняття «промисел» охоплює вилучення (вилов, добування, збирання) риби та водних звірів, які перебувають у стані природної волі, із природного середовища з використанням будь-яких промислових знарядь лову (наприклад, сіток, неводів, тралів, пасток, якими здійснюється промисловий лов) [8].

У судовій практиці під промислом розуміють як один акт добування риби, тварин чи рослин, так і неодноразове вчинення таких дій [177].

У Законі України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» промислове рибальство (промисел) – вид спеціального використання водних біоресурсів (вилучення, приймання, переробка, зберігання, транспортування тощо, у тому числі постачання палива, води, тари, продовольства для функціонування суден флоту рибної промисловості та їх екіпажів) у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), у тому числі у водах, що знаходяться за межами юрисдикції України. У цьому Законі також зазначено, що об'єктами промислу є водні біоресурси певного виду та біологічного стану, щодо яких здійснюються промисел, вилов, добування, збирання [172].

В Інструкції про порядок спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів, яка затверджена наказом Мінагрополітики України та Мінприроди України 11.11.2005 р. № 623/40, міститься поняття

промислове рибальство, під яким слід розуміти вид спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів, які перебувають у стані природної волі, шляхом їх вилучення (вилову, добування, збирання) із природного або штучного середовища з метою задоволення потреб населення і народного господарства [128].

На жаль, у Митному кодексі України (далі – МК України) [80] відсутні поняття «промисел» та «продукти морського та річкового промислу».

Необхідно зазначити, що в деяких законодавчих актах, які втратили чинність, було зроблено спробу надати визначення поняття «промисел».

Зокрема, в наказі Міністерства рибного господарства «Про затвердження інструкції про порядок контролю за вилученням, обліком, зберіганням, здачею, звітністю, реалізацією риби та інших водних живих ресурсів» № 186 від 30.10.1995 р. (втратив чинність) «промисел» розумівся як вид спеціального використання водних живих ресурсів, виробнича діяльність, якої спрямовано на вилучення їх із середовища мешкання [127].

У п. 2 Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку і умов використання рибних та інших водних живих ресурсів виключної (морської) економічної зони України» № 1490 від 13.08.1999 р. [138] містилося поняття «промисловий лов, добування, збирання водних живих ресурсів» – використання водних живих ресурсів, які перебувають у стані природної волі, шляхом їх вилучення з природного середовища (п. 2 виключено на підставі Постанови КМУ № 748 від 07.08.2013 р.[117]).

Як у законодавстві, так і в юридичній літературі відсутні поняття морського та річкового промислу.

Проте, деякі автори виокремлюють поняття «рибництво». Так, Ю.В. Шовкун під рибництвом розуміє використання та вилучення (вилов, добування, збирання) риби та інших водних живих ресурсів у спеціально створених штучних умовах або визначених для цього рибогосподарських водних об'єктах [232].

Відносини, що виникають у сфері переміщення товарів, у тому числі й продуктів морського та річкового промислу, регулюються як національним, так і міжнародним правом.

На думку П.К. Фігурова, багато регіональних і більшою мірою міжнародних угод найчастіше не містять будь-яких конкретних самовиконуваних норм, покладаючи повноваження з регулювання рибальства на створювані згідно з такими угодами спеціальні органи. У результаті це обумовлює відсутність чітких закріплених норм і правил, що регулюють рибальство, угоди мають більш декларативний характер і не дають учасникам ринку чіткої правової картини щодо того, в яких регіонах є можливим здійснення рибальства тих чи інших видів та за допомогою яких засобів таке рибальство може здійснюватися і які існують правові обмеження [225].

Н.П. Павлюк виокремлює поняття водні живі ресурси і зазначає, що це одні з найуразливіших об'єктів довкілля, оскільки впливати на їх стан можна як безпосередньо (на водні організми), так і через середовище їх перебування (водні ресурси) [91].

Н.М. Яркіна зазначає, що поняття «рибогосподарська діяльність», яка реалізується в рамках відповідних господарюючих суб'єктів і покликана задовольняти потреби суспільства в рибі та рибній продукції, має два рівні управління (рівень підприємства та державний рівень), які характеризуються певною метою і механізмами їх досягнення. Найважливіше державне завдання – розвернути фінансові потоки від реалізації рибної продукції у бік вітчизняного рибовиробника. А для цього необхідно розробити відповідні механізми досягнення стратегічних цілей рибогосподарських підприємств. Стратегічні цілі окреслюють бажаний результат рибогосподарської діяльності на рівні як держави, так і окремого господарюючого суб'єкта. Завдання визначають, що саме необхідно зробити для реалізації цілей, яким шляхом слід іти до їх досягнення, якою має бути стратегія управління рибогосподарською діяльністю [237].

У науці виокремлюють промислове рибальство, під яким розуміється виробнича діяльність людей, спрямована на вилов риби, її обробку та реалізацію на ринку. Таким чином, промислове рибальство – це товарне виробництво з метою отримання прибутку. Виходить, що тільки з виникненням обміну і торгівлі рибальство набуває форми промислу. Тому промислове рибальство складається з таких компонентів – організації лову риби, її переробки і продажу [7, с. 443].

О.П. Петров виокремлює поняття «продукція морського промислу», під яким розуміє, 1) необроблені або охолоджені, солоні морожені, консервовані, перероблені на борошно або ін. продукцію риба, безхребетні, ракоподібні, мушлі тощо; 2) вилов рибопродукції, морської риби, безхребетних, ракоподібних або мушлів, а також продукції її переробки (рибні концерви, рибна мука, риб'ячий жир тощо), що вироблена риболовецькими підприємствами безпосередньо на своїх або орендованих (зафрактованих) суднах, які ведуть морський промисел у Світовому океані [94, с. 399]. Під словом «продукція» слід розуміти товари, які піддані уже певній обробці. Таке визначення також не є повним, оскільки промисел ведеться не тільки у великих акваторіях, наприклад, у морях, але й у річках та інших прісноводних об'єктах.

Продукти морського та річкового промислу, що мають можливість відтворюватися, являють собою обмежені природні запаси, які можуть бути зруйновані у разі відсутності відповідного контролю. Оскільки продукти морського та річкового промислу є особливим товаром, що швидко псується, переміщення та контроль за цими продуктами має здійснюватись у розумні терміни, для забезпечення населення якісними продуктами харчування.

Під морським та річковим промислом слід розуміти спеціальний вид діяльності, якого спрямовано на вилов, збирання та добування водних біоресурсів та первинну обробку суднами водних біоресурсів (охолодження та замороження).

Під спеціальним видом діяльності слід розуміти вихід у водне середовище технічно оснащених суден рибної промисловості,

укомплектованих екіпажем та рибалками. Для виходу судна у водний простір необхідно також отримати квоти та ліміти вилову.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» зазначено поняття: водні біоресурси – це сукупність водних організмів (гідробіонтів), життя яких неможливе без перебування (знаходження) у воді. До водних біоресурсів належать прісноводні, морські, анадромні та катадромні риби на всіх стадіях розвитку, круглороті, водні безхребетні, у тому числі молюски, ракоподібні, черви, голкошкірі, губки, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку, водорості та інші водні рослини [173]. Таке ж визначення міститься в Законі України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» [172].

Необхідно виокремлювати ознаки, що притаманні морському та річковому промислу:

1) вилов, добування та збирання водних біоресурсів здійснюється для задоволення різноманітних потреб людини;

2) морський промисел здійснюється у морях і океанах та великих акваторіях, а річковий промисел здійснюється у річках та водоймищах із прісною водою;

3) об'єктами морського та річкового промислу є водні живі ресурси, тобто організми, життя яких постійно або на окремих стадіях розвитку є неможливим без перебування (знаходження) у воді. Це, зокрема: риби різних видів на всіх стадіях свого розвитку – статевозрілі екземпляри, мальки, ікра (прісноводні, солонуватоводні, морські, анадромні, катадромні, напівпрохідні); морські ссавці (дельфіни, кити, тюлені, моржі, нерпи); ракоподібні і голкошкірі водні безхребетні тварини (раки, краби, креветки, трепанги, морські їжаки, морські зірки, голотурії), молюски (головоні, червононі, двостулкові – мідії, кальмари, устриці тощо); промислові водні рослини і водорості, які використовуються для виготовлення продуктів харчування, добрив, медичних препаратів та які підлягають спеціальному

правовому захисту (наприклад, ламінарія або морська капуста); а також водні ресурси первинних стадіях обробки (охолодження та замороження);

4) цей промисел здійснюється на спеціально облаштованих суднах. Згідно з Міжнародною конвенцією про стандарти підготовки, сертифікації персоналу риболовних суден та несення вахти (1995 р.) риболовне судно – це будь-яке судно, що використовується на комерційній основі для промислу риби або інших живих ресурсів моря [82]. Майже таке ж визначення міститься і в Кодексі торговельного мореплавства України [49].

Основними типами рибальських суден є:

промислові, призначені для промислу риби, китів, тюленів, моржів або інших живих ресурсів моря (траулери, сейнери, тунцелови, риболовні боти, сіткопідіймачі, китобійні та краболовні судна);

промислово-переробні, призначені для промислу та обробки власного улову (морозильні траулери-рибозаводи, великі сардинні траулери – рибоконсервні заводи, морозильні траулери, судна для переробки оселедців, крабів, рибоконсервні плавучі бази, рибомучні судна, морозильні судна) [129]. У законодавстві передбачено також спеціальні вимоги щодо атестації виробництв, що здійснюють переробку продуктів лову, а саме порядок проведення атестації виробництв, які здійснюють переробку продуктів лову, що затверджено наказом Держспоживстандарту України від 21.07.2003 р. № 125 [141];

5) суб'єкти господарювання, що здійснюють вилов, добування та збирання, повинні мати спеціальні дозвільні документи. Порядок та підстави отримання ліцензій на вилов, добування водних біоресурсів покладено на Міністерство аграрної політики та продовольства України. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності, пов'язаної з промисловим виловом водних біоресурсів, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств, затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 31 травня 2013 р. № 34 [130]. Так, відповідно до Інструкції про порядок спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів

для здійснення промислового лову риби та інших водних живих ресурсів (вид діяльності, який підлягає ліцензуванню) користувачам необхідно зареєструвати в органах рибоохорони талони, які видаються користувачем. Для здійснення усіх інших видів вилову риби та інших водних живих ресурсів (види діяльності, які не підлягають ліцензуванню) користувачам необхідно отримати в органах рибоохорони дозвіл і зареєструвати талони [128]. Таким чином, передання права користування рибними ресурсами суб'єктам, які не отримали спеціального дозволу або ліцензії на спеціальне користування, не допускається;

6) суб'єктам, що здійснюють вилов чи добування риби та інших біоресурсів держава надає квоти або ліміти вилову на добування водних біоресурсів. Для перевірки відповідності обсягу вилову затвердженим квотам на відповідні рибні об'єкти або інші водні біоресурси, суб'єкти рибного господарства ведуть первинну документацію стосовно наявності ремонтного поголів'я (за видами риб), маточного поголів'я (за видами риб) тощо, відповідно до Наказу Міністерства аграрної політики та продовольства «Про затвердження спеціальних форм первинної документації для суб'єктів рибного господарства в галузі аквакультури» [146], та подають звітність Державному агентству рибного господарства України відповідно до Наказу «Про затвердження форми звітності № 1А-риба (річна) «Виробництво продукції аквакультури за 20__р.» та інструкції щодо її заповнення» [152]. Звітність включає дані щодо наявності та руху протягом року виробничих площ за категоріями водних об'єктів, дані щодо наявності ремонтно-маточного поголів'я за видами риб, інформації щодо джерел отримання, результати відтворення, вирощування та вилову рибопосадкового матеріалу за видами риб тощо;

7) щоб не завдати шкоди природі, необхідно дотримуватися правил щодо вилову, добування тощо у межах норм, передбачених законодавством. За порушення цих норм у законодавстві України передбачено юридичну відповідальність;

8) особливістю морського та річкового промислу, які є характерними саме для митного права, є те що його продукти переміщуються через митний кордон України у порядку імпорту, експорту, транзиту чи поміщені у будь-який інший митний режим, передбачений законодавством.

Необхідно зазначити, що продукти морського та річкового промислу – це товар.

Згідно з п. 57 ст. 4 МК України товари – це будь-які рухомі речі, у тому числі й ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі;

У тлумачному словнику-довіднику під товаром розуміється:

будь-яка продукція, послуги, роботи, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, призначені для продажу (оплатної передачі);

матеріальні і нематеріальні активи, а також цінні папери і деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій щодо їхнього випуску (емісії) і погашення;

при переміщенні вантажів між митницями України: товари або вантажі – будь-які товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України під митним контролем у будь-якому митному режимі, за винятком транспортних засобів, що перевозять ці товари та інші предмети;

будь-яка продукція (при антидемпінгових заходах), призначена для продажу [94, с. 428].

Продукт, зокрема, визначається, як речовий або інтелектуальний результат людської праці, або речовина, яка є матеріалом для виготовлення або вироблення чого-небудь, а також товар, який задовольняє бажання чи потреби ринку [98].

На теперішній час риба та інші об'єкти промислу, ссавці, безхребетні і водорості – товар, який займає значну частину раціону в харчуванні населення України.

На жаль, внутрішні промисли не забезпечують повного раціону рибних продуктів, які рекомендовані міжнародною спільнотою до споживання, тому основна частина риби та інших водних ресурсів доставляється з-за кордону або у порядку імпорту або власного промислу. Тому виникає питання щодо якості та безпечності таких продуктів.

На думку Н.И. Хавронюк, А.И. Мірошник, якість товару з економічної точки зору становить сукупність технічних, експлуатаційних, соціальних та інших властивостей речей, що характеризують їх необхідність і корисність для людини [227, с. 344-345].

Деякі учені виокремлюють поняття продовольчої безпеки харчових продуктів. О.І. Гойчук та В.І. Курило визначають продовольчу безпеку як гарантовану здатність держави на принципах самозбереження основними харчовими продуктами за їх економічної та фізичної доступності незалежно від впливу зовнішніх та внутрішніх чинників задовольнити потреби населення в особі кожного громадянина продуктами харчування в необхідному обсязі, асортименті та якості на рівні, що забезпечує його здоров'я та інтелектуальний розвиток [17, с. 4].

Майже кожен із нас є споживачем цієї групи товарів. Відповідно до статті 42 Конституції України, держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів. Одним із основних конституційних прав громадянина, передбачених ст. 50 Конституції України, є право споживачів на придбання товарів належної якості. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди [63].

Статтею 20 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» закріплено положення про те, що особам, які займаються діяльністю з виробництва або введення в обіг харчових продуктів, забороняється виробляти та/або вводити в обіг небезпечні, непридатні до споживання або неправильно марковані харчові

продукти. Відповідно до статті 3 цього ж Закону держава забезпечує безпечність та якість харчових продуктів з метою захисту життя і здоров'я населення від шкідливих факторів, які можуть бути присутніми у харчових продуктах [115].

Тому продукти промислу потребують не тільки прискорення виконання митних формальностей, але й уважності та неупередженості митних органів щодо перевірки якості товару, який ввозиться в Україну чи вивозиться з України.

За звичай у законодавстві та в літературі не виокремлюють річковий промисел та морський промисел, оскільки продукти, щодо яких здійснюється промисел, знаходяться у водному середовищі. Слід зазначити, що предметом морського промислу є, головним чином, морські тварини у строгому розумінні цього слова, тобто які постійно живуть у великих акваторіях (морях, океанах, протоках, заливах), або які тісно пов'язані з морем за своїм способом життя, які проводять у ньому частину життя, або, що селяться по його берегах. Предметом річкового промислу є річкові тварини, що постійно живуть у річках, озерах або інших прісноводних водоймах, або проводять у них частину життя. Тому, не є об'єктивним виокремлювати окремо ці пов'язані поняття.

Під продуктами морського та річкового промислу слід розуміти товар, а саме – вилучені з морського та річкового середовища водні біоресурси та такі біоресурси, які піддані первинній обробці на судні, а саме – замороження та охолодження.

Таким чином, продуктами морського та річкового промислу є:

- 1) риба різних видів на всіх стадіях свого розвитку. Це можуть бути як статевозрілі екземпляри, так і мальки та ікра (прісноводні, солонуватоводні, морські, анадромні, катадромні, напівпрохідні);
- 2) морські ссавці (дельфіни, кити, тюлені, моржі, нерпи);
- 3) річкова риба (окунь, карась тощо);

4) ракоподібні і голкошкірі водні безхребетні тварини (раки, краби, креветки, трепанги, морські їжаки, морські зірки, голотурії), молюски (головоногі, червононогі, двостулкові – мідії, кальмари, устриці тощо);

5) промислові водні рослини і водорості, які використовуються для виготовлення продуктів харчування, добрив, медичних препаратів та які підлягають спеціальному правовому захистові (наприклад, ламінарія або морська капуста);

6) водні ресурси, які піддані первинним стадіям обробки (охолодження та замороження).

Продукти промислу, щоб стати предметом регулювання митного права, мають переміщуватися через митний кордон.

Хоча в Законі України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» міститься поняття «продукти лову», під яким розуміється вилучена риба та інші водні живі ресурси [173], необхідно зазначити, що указане поняття є вузьким та не повною мірою відображає ту групу товарів, які містяться в основних правилах інтерпретації УКТЗЕД згідно з Законом України «Про митний тариф» [157], оскільки у групі 3 Риба і ракоподібні, молюски та інші водні безхребетні здійснюється деталізація та виокремлено як прісноводних, так і морських тварин.

Враховуючи зазначене, поняття «продукти морського та річкового промислу» повною мірою відповідає правилам інтерпретації УКТЗЕД.

Отже, пропонується внести до Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» зміни, та замінити поняття «продукти лову» на «продукти морського та річкового промислу», оскільки зазначене поняття на теперішній час є більш вдалим.

Враховуючи вищевикладене, у понятійному апараті митного права під продуктами морського та річкового промислу слід розуміти – товар, який отримано в результаті спеціального виду діяльності, а саме, вилучення із морського та річкового середовища водних біоресурсів, та такі біоресурси, яких піддано первинній обробці на судні, а саме замороженню та

охолодженню, з метою ввезення на митну територію України та вивезення з митної території України.

1.2. Еволюція законодавчого регулювання морського та річкового промислу

Морський та річковий промисел за своєю суттю завжди пов'язані з водними об'єктами, а тому створення перших суден та виникнення портів безпосередньо пов'язані з розвитком морського та річкового промислу, а також виникненням та розвитком правових норм, що регулюють правовідносини, які виникають як між суб'єктами господарювання, так і між державами.

Добування водних біоресурсів людиною має давню історію, оскільки морські та річкові продукти з давніх-давен належать до раціону харчування людини. Із розвитком торгівлі та появою митниць відбувається обмін між державами як продуктами лову, так і способами їх добування. Це приводить до постійного розвитку як знарядь добування водних біоресурсів, так і еволюції та удосконалення правових норм, що регулюють переміщення через державний кордон цих продуктів.

Під Еволюцією розуміють, у широкому розумінні – синонім розвитку; процеси зміни, що відбуваються у живій і неживій природі, а також у соціальних системах [226].

Простежуються такі історичні аспекти розвитку законодавства з питань ввезення та вивезення продуктів морського та річкового промислу, як:

- 1) радянський;
- 2) сучасний.

Радянський етап розвитку. Україна довгий час входила до складу СРСР, тому розвиток та законодавче регулювання вилучення, добування водних біоресурсів з'явилися саме в цей період.

14 грудня 1924 р. Президією Центрального виконавчого комітету СРСР затверджено Митний статут СРСР, який слід вважати першим радянським кодифікованим союзним актом з митної справи, наступним кодифікованим актом став Митний кодекс 1928 р.

Рада Народних Комісарів СРСР прийняла Постанову «Про регулювання рибальства і охорону рибних запасів» від 25 вересня 1935 р., в якій зазначено, що завідування водоймами загальносоюзного значення (у рибогосподарському відношенні), регулювання в них рибальства, нагляд за ними, а також впровадження заходів щодо відтворення та охорони рибних запасів було покладено на Народний Комісаріат харчової промисловості (у складі Головрибводу). В 1935 р. в законодавчих актах Уряду СРСР з'явилися такі нові терміни, як «рибогосподарчі водойми», «охорона та відтворення рибних запасів», «правила регулювання рибальства», «квиток на промисел», «органи рибпромислового нагляду», «адміністративний штраф» та ін. [88, с. 68-73].

У 50-ті роки було впроваджено заходи щодо підвищення культури митного огляду, спрощення митних формальностей, поповнення митних структур спеціалістами з вищою освітою та тих, що володіли іноземними мовами. Так, в 1953 р. було затверджено Правила митного огляду, пропуску ручного та несупроводжуваного багажу осіб, які прямували через державний кордон СРСР. В 1961 р. Рада Міністрів СРСР затвердила Митний тариф СРСР, а з 1 січня 1965 р. було скасовано митні збори на товари, що надходили з країн Азії, Африки та Латинської Америки, уряди яких проводили прорадянську політику. Такими товарами були і продукти морського та річкового промислу.

У подальшому основні вимоги до організації рибної ловлі, порядку збереження та відтворення рибних запасів на території Радянського Союзу було закріплено у Положенні про охорону рибних запасів і про регулювання рибальства у водоймах СРСР, затвердженому уже Міністерством рибного

господарства СРСР та Постановою Ради Міністрів СРСР від 15 вересня 1958 р., з послідуочими доповненнями та змінами [188, с. 48-58].

Окрім положень та правил, існував цілий ряд підвідомчих актів – інструкцій, листів, вказівок, розпоряджень.

У 60-х рр. минулого століття в результаті активного розвитку в державі промисловості виникла необхідність у більш посиленому захистові водних об'єктів – річок, озер, морів, як середовища помешкання риби, від забруднення промисловими, побутовими та іншими стічними водами. Із цією метою 22 квітня 1960 р. Радою Міністрів СРСР було видано Постанову «Про заходи по упорядкуванню використання і посиленню охорони водних ресурсів СРСР» [88, с. 100-103].

5 травня 1964 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР було затверджено новий Митний кодекс СРСР. Цей кодекс складався з трьох розділів і 120 статей і був істотно коротшим за попередній.

А в 1974 р. вийшов Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про посилення відповідальності за забруднення моря речовинами, шкідливими для здоров'я людей та для живих ресурсів моря», яким було визначено за такі порушення не тільки штрафи, але й кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі [88, с. 231-232].

Для досягнення найбільш раціонального використання рибних запасів на території СРСР 13 травня 1976 р. Постановою Ради Міністрів СРСР було запроваджено ліцензійний порядок лову цінних порід риби, а 31 січня 1976 р. наказом Міністерства рибного господарства № 62 було затверджено Типове положення про порядок вилову риби цінних порід по ліцензіям, згідно з яким ліцензійний, тобто за плату, вилов цінних порід риби проводився в окремих водоймах або на їх ділянках по рекомендації наукових закладів за згодою Головрибводу, виходячи із стану рибних запасів цінних об'єктів рибальства, вилов яких громадянам було заборонено Правилами рибальства [191, с. 295].

Промисел морських ссавців здійснювався на підставі спеціальних Правил, які з метою охорони забороняли добування морських звірів окремих видів або в певних місцях. Наприклад, Правилами, затвердженими Міністерством рибного господарства СРСР 11 червня 1975 р., було заборонено добування дельфінів в Азовсько-Чорноморському басейні. У всіх інших випадках добування морських ссавців здійснювалося лише за наявності дозвільних квитків, які видавалися органами рибоохорони [190, с. 459].

В 1966 р. був встановлено порядок добування морських рослин та водних безхребетних. Відповідно до затверджених Міністерством рибного господарства СРСР 17 січня 1966 р. Правил промислу морських рослин та водних безхребетних, добування останніх дозволяється як у порядку промислового лову, так і в порядку любительського та спортивного лову, але на спеціально виділених для цього органами рибоохорони ділянках і за спеціальними дозволами (їм видається промисловий квиток) [190, с. 536].

Безпосередньо на території Української РСР на той час додатково, крім союзних законодавчих актів, діяли: Правила використання водойм, наданих колгоспам, радгоспам та іншим сільськогосподарським підприємствам, Правила користування береговою смугою рибогосподарських водойм для потреб рибальства, затверджені Постановою Ради Міністрів УРСР від 23 березня 1959 р. (в редакції Постанови Ради Міністрів УРСР від 21 червня 1983 р.).

На чолі митної системи стояло Головне управління державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР – центральний митний орган. Положення про нього, затверджене Постановою Ради Міністрів СРСР від 13 липня 1987 р. № 775 [51, с. 49], визначало функції та порядок його діяльності. Уперше у Положенні було зазначено, що «державний митний контроль здійснюється з метою забезпечення захисту політичних і економічних інтересів країни, здоров'я і моральності населення».

25 червня 1980 р. було прийнято Закон СРСР «Про охорону та використання тваринного світу», який, як зазначено у передмові Збірника документів партії та Уряду А.М. Галєєвим та М.Л. Курок, схвалено радянським народом і сприяє покращанню роботи підприємств, установ та організацій, підвищує їх відповідальність за вирішення задач щодо охорони навколишнього природного середовища [88, с. 13, 330].

У період, коли Україна входила до СРСР, процедура переміщення продуктів морського і річкового промислу здійснювалася згідно з Митним кодексом СРСР. Питання переміщення цих товарів регулювалося тільки цим кодексом та відомчими актами.

Через порти України проходила велика кількість продукції морського і річкового промислу, після розпаду СРСР і з проголошення Україною незалежності ці потужності портів залишилися під юрисдикцією України. Тому виникла потреба в ухваленні на законодавчому рівні самостійних вимог для регулювання митних правовідносин, у тому числі і переміщення продуктів морського і річкового промислу.

На формування митного права у сучасній Україні має вагоме значення Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Декларацією визнавалося право української нації на самовизначення, держава повинна була захищати й охороняти національну державність українців. Територія України проголошувалася недоторканною. Уперше Декларація визнавала невід'ємні права і свободи людини. Вона складається з 10 розділів. У розділі про економічну самостійність проголошувалося, що «земля, її надра, повітряний простір, водні й інші природні ресурси є власністю українського народу, тобто громадян усіх національностей України» [21].

Декларація про державний суверенітет України стала основою для «Акта проголошення незалежності України». 24 серпня 1991 р. Верховна Рада Української РСР проголосила Україну незалежною демократичною державою, прийнявши «Акт проголошення незалежності України» [169],

підтриманий всеукраїнським референдумом 1 грудня 1991 р. Із цього моменту починається сучасний етап розвитку законодавства з питань переміщення продуктів промислу.

Неоціненне значення для розвитку законодавства в Україні має Конституція України [63], будучи актом, що має найвищу юридичну силу та ядром правової системи країни, постає як юридична база для розвитку усіх галузей права, у тому числі і митного.

Правова регламентація суспільних відносин, що стосується морського та річкового промислу, після проголошення незалежності ґрунтувалася на Митному кодексі України від 12.12.1991 р. (втратив чинність) [81], на Законі України від 3 березня 1993 р. «Про тваринний світ» (втратив чинність) [178] та тимчасовому порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1996 р. № 1192 (втратила чинність) [148].

Відповідно до Тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1996 р. № 1192 (втратила чинність), визначено загальне та спеціальне використання водних ресурсів. Встановлено, що підприємства, установи, організації та громадяни мають право безкоштовно використовувати водні живі ресурси для задоволення наукових, культурно-освітніх, естетичних та інших потреб, а також здійснювати любительське і спортивне рибальство у визначених для цих цілей водоймах (їх ділянках) загального користування для задоволення особистих потреб. Загальне використання водних живих ресурсів здійснюється без їх вилучення із природного середовища, за винятком любительського і спортивного рибальства у визначених для цих цілей водоймах (їх ділянках) загального користування. До спеціального використання водних живих ресурсів належить: промислове рибальство, добування водних живих ресурсів для наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілей, добування водних живих ресурсів для зариблення, здійснення контрольного вилову,

акліматизації, рибництва, утримання і відтворення в неволі чи напіввільних умовах із комерційною та іншими цілями, регулювання чисельності водних живих ресурсів з метою запобігання завданню шкоди навколишньому природному середовищу і рибному господарству (меліоративний вилов малоцінних і хижих видів риб, шкідливих водних організмів), любительське і спортивне рибальство, що здійснюється поза межами визначених для цих цілей водойм (їх ділянок) загального користування [148].

Порядок справляння плати за спеціальне використання рибних та інших водних живих ресурсів, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 449 із змінами та доповненнями (далі – Порядок) визначає єдині правила справляння плати за спеціальне використання рибних та інших водних живих ресурсів, що є державною власністю (п.1). Згідно з п. 2 Порядку до спеціального використання належать усі види користування водними живими ресурсами (за винятком любительського і спортивного рибальства у водоймах загального користування), що здійснюються із їх вилученням (добуванням, збиранням) із природного середовища [143].

Уперше в наказі Державної митної служби України № 504 від 17.08.1998 р. «Про затвердження Порядку митного оформлення продукції морського промислу, яка ввозиться на митну територію України» (втратив чинність) з'явилося поняття «продукція морського промислу», що визначається, як необроблені або охолоджені, солоні, морожені, консервовані, перероблені на борошно або іншу продукцію риба, безхребетні, ракоподібні, мушлі тощо [139].

У наказі Державного комітету рибного господарства України № 164 від 08.12.1998 р. «Про затвердження Правил промислового рибальства в басейні Чорного моря» визначено поняття «промислове рибальство, під яким розуміють вид спеціального використання водних живих ресурсів, які перебувають у стані природної волі, шляхом їх вилучення (лову, добування, збирання) з природного середовища з метою задоволення потреб населення і

народного господарства. Під промисловою ділянкою розуміють рибогосподарський водний об'єкт або його частину, що закріплюється державним органом рибоохорони за окремим користувачем для здійснення промислу та відтворення водних живих ресурсів [144].

Згідно із ст. 26 Закону України «Про тваринний світ» передбачене поняття «промислове рибальство» і встановлено, що підприємствам, установам, організаціям і громадянам у порядку спеціального використання об'єктів тваринного світу надається право ведення промислового рибальства, включаючи промисел водних безхребетних на промислових ділянках рибогосподарських водних об'єктів та континентальному шельфі України [179].

Відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року» від 19.02.2004 р. № 1516-IV визначено поняття «промисел риби та інших водних живих ресурсів», як вид спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів для виробництва харчової, технічної, кормової, медичної та інших видів продукції [124].

У 2004 р. прийнято Закон України «Про загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року». Через недостатнє фінансування з державного бюджету та досить незначне залучення інвестицій у галузь ця Програма виконувалася тільки частково – у межах фінансування. КМ України 23 листопада 2011 р. прийняв Державну цільову економічну програму розвитку рибного господарства на 2012–2016 роки» [126]. На відміну від попереднього документа, у цьому документі детально прописано заплановані заходи і зазначено джерела залучення необхідних фінансових ресурсів на їх виконання.

Велике значення для розвитку митного законодавства, а саме митне оформлення продуктів морського та річкового промислу має Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 06.02.2003 р. [173]. У законодавстві існує відмінність контролю та митного

оформлення продуктів морського та річкового промислу українського та іноземного походження. У цьому Законі встановлено перелік дозвільних документів та порядок переміщення через митний кордон продуктів лову та харчової продукції з них як іноземного виробництва, так і українського походження, та спеціальні види контролю, що є обов'язковими для продуктів лову.

Згідно з Законом України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08.07.2011 р. наведено поняття «промислове рибальство (промисел)» – вид спеціального використання водних біоресурсів (вилучення, приймання, переробка, зберігання, транспортування тощо, у тому числі постачання палива, води, тари, продовольства для функціонування суден флоту рибної промисловості та їх екіпажів) у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), у тому числі у водах, що знаходяться за межами юрисдикції України [172].

Закон України «Про аквакультури» від 18.09.2012 р. передбачає добування, вилов водних ресурсів із штучно створених умов, виокремлюючи її як сільськогосподарську діяльність [109].

У Митному кодексі України від 13.03.2012 р. не визначено поняття «морський та річковий промисел», чи «продукти морського та річкового промислу», але у ст. 212 МК України передбачено, що митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну, здійснюється без оформлення митної декларації. Оподаткування зазначеної продукції здійснюється відповідно до Податкового кодексу України та цього Кодексу [80], оскільки в законодавстві існує різниця щодо документів та контролю продукції українського та іноземного походження.

На переконання С.В. Ківалова і Б.А. Кормича значний вплив на порядок законодавчої регламентації у митній сфері також справляє судова практика, узагальнена у постановках Пленуму Верховного Суду України, оскільки їх роз'яснення використовуються у правозастосовчій діяльності

судів при розгляді питань про порушення митних правил (приміром, вимоги щодо вирішення справ про порушення митних правил, за якими передбачається конфіскація виключно у судовому порядку) [44, с. 95].

Необхідно зазначити, що відповідно до Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» висновки Верховного Суду України щодо застосування норм права стануть обов'язковими для суб'єктів владних повноважень, а суди будуть їх враховувати, що забезпечить однакове застосування норм права [122]. Таким чином, судова практика посіла чільне місце щодо регулювання правовідносин, у тому числі тих, що пов'язані з переміщенням продуктів морського та річкового промислів.

Глобалізація економічного життя людства зумовлює зростання кількості й ускладнення функцій і завдань міжнародних економічних організацій, які, крім організаційного забезпечення співробітництва держав, що є їх членами, безпосередньо опікуються питаннями правового регулювання міжнародних економічних відносин, міжнародного контролю, взаємодії з іншими суб'єктами міжнародного права.

Усе активнішу роль у вирішенні цих питань відіграє багатостороння торговельна система ГАТТ (Генеральна Угода з Тарифів і Торгівлі) / СОТ (Світова Організація Торгівлі). Заснуванням в 1947 р. Генеральної Угоди з Тарифів і Торгівлі було започатковано формування багатосторонньої системи торгівлі товарами, яка мала забезпечити для суб'єктів підприємницької діяльності різних країн стабільне і передбачуване середовище, в якому вони можуть здійснювати торгівлю товарами на загальноприйнятих принципах справедливості і недискримінації [16].

Формування цієї системи було завершено створенням 1994 р. Світової Організації Торгівлі (СОТ), яка, продовжуючи виконувати функції ГАТТ, має на меті об'єднати зусилля держав-членів для вирішення питань світової торгівлі в умовах нового світового економічного порядку на основі функціонування власного організаційно-правового механізму. Україна стала членом СОТ 5 лютого 2008 р. [185].

Важливе значення для розвитку митного законодавства, у тому числі і переміщення через митний кордон продуктів морського та річкового промислу, відіграє Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, метою якої є досягнення більшого єднання між її членами та розвиток співробітництва між ними [36].

Законодавче регулювання переміщення продуктів морського та річкового промислу дає підстави зробити висновок щодо єдності міжнародного й національного митного законодавства. Ці підсистеми єдиного митного міжнародно-правового простору хоча і є самостійними, але взаємопов'язаними, постійно зазнають взаємовпливу.

На теперішній час Україна стоїть на порозі формування свого законодавства, оскільки підписання Асоціації з ЄС має вагомий вплив на українську правову систему.

На нашу думку, потрібно відокремити чинники еволюції законодавчого регулювання переміщення продуктів морського та річкового промислу через митний кордон, яка складається з вертикальних і горизонтальних площин, що регулюють правове забезпечення переміщення будь-яких товарів, у тому числі продуктів промислу через митний кордон України. Вертикальна площина еволюції законодавства виражає відносини субординації. Головною ознакою, що вирізняє місце того чи іншого закону в ієрархічній структурі митного законодавства, є його юридична сила, яка являє собою порівняльну властивість у реалізації принципу вищої юридичної сили Конституції України щодо митної сфери і МК України. Горизонтальна площина еволюції митного законодавства щодо регулювання переміщення продуктів промислу лежить у площині міжнародних митно-правових та природоохоронних актів. У цьому разі необхідно зазначити відповідність вітчизняних законів України, їх підрозділів, інститутів системі міжнародно-правових документів із питань митної справи.

Основним впливом на еволюцію законодавчого регулювання переміщення є розвиток правовідносин, що складаються у митно-правовій сфері, та науково-технічний прогрес.

Отже, формування поняття «морський та річковий промисел» та його законодавче регулювання відображується у двох етапах, а саме радянському та сучасному. Україна довгий період своєї історії входила до складу СРСР, тому законодавче регулювання продуктів морського та річкового промислу припадає саме на цей період. Сучасний етап починається із прийняттям незалежності України та триває до теперішнього часу.

1.3. Стан наукових досліджень переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу

Після проголошення незалежності та прийняття Основного Закону держави на конституційному рівні закріплено, що Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Одним із пріоритетів розвитку Української держави є забезпечення населення країни безпечними продуктами харчування, у тому числі і продуктами промислу, та доцільного, якісного та швидкого митного оформлення цих товарів.

Тематикою переміщення товарів через митний кордон досліджували у своїх працях такі вчені, як: Є.В. Додін, С.Ю. Дьоміна, С.В. Ківалов, Б.А. Кормич, Н.О. Коваль, О.С. Крущук, О.П. Петров, О.П. Федотов, І.В. Тулянцева та ін., проте достатнього розгляду питання переміщення продуктів морського та річкового промислу у сучасній правознавчій літературі не отримали.

Необхідно зазначити, що С.В. Ківалов звернув увагу на специфіку суспільних відносин, які виникають у сфері митної діяльності держави, та необхідність їх правового регулювання. Таким чином, у правовій науці було зроблено перший крок щодо розуміння цих відносин та їх закріплення у правовому полі [42, с. 13-19].

С.В. Ківалов та Б.А. Кормич зазначають, що «є всі підстави говорити про наявність у структурі права України комплексної галузі права – митного права, з власним предметом регулювання – суспільними відносинами, які виникають у зв'язку з переміщенням через митний кордон України товарів і транспортних засобів на основі специфічних методів регулювання» [46, с. 3-7].

Є.В. Додін пропонує включити до предмета митного права:

1) відносини і принципи, пов'язані з переміщенням через митний кордон товарів та транспортних засобів;

2) відносини, що характеризують статус митних режимів;

3) відносини у сфері митно-тарифного регулювання, у галузі стягування митних платежів;

4) відносини, пов'язані з митним оформленням та митним контролем.

Поза межами пропонується залишити норми, які регулюють відносини, що виникають у процесі здійснення митної справи, але не пов'язані безпосередньо з переміщенням товарів і багажу через митний кордон України [28, с. 17].

У ст. 5 Митного кодексу України визначено державну політику у сфері державної митної справи як систему цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави, спрямованих на забезпечення національних митних інтересів та безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграцію до світової економіки, наповнення державного бюджету.

Можна погодитися з думкою Б.А. Кормича щодо митної політики держави, який зазначає, що норми цієї ж статті визначають чотири основні напрями реалізації державної політики у сфері митної справи, до яких належать:

механізми тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

участь у митних союзах, зонах вільної торгівлі та міжнародних договорах (конвенціях) із митних питань;

встановлення порядку переміщення товарів через митний кордон України та здійснення їх митного контролю;

законодавство України з питань державної митної справи [65].

Таким чином, предметом митного права є відносини, які виникають у процесі та/або з приводу переміщення товарів або транспортних засобів через митний кордон, або відносини, які другорядно впливають на переміщення товарів через митний кордон і спрямовані на реалізацію митними органами митної політики держави.

На теперішній час не існує єдиної точки зору щодо поняття «переміщення». Для надання повної та ґрунтовної характеристики категорії «переміщення» необхідно зупинитися ще на деяких аспектах, а саме на аналізові поняття «фактичний перетин» або «перетин митного кордону» та на характеристиці дій та інших складових, які становлять зміст категорії «переміщення».

Необхідно проаналізувати категорію «фактичний перетин» та її співвідношення з поняттям «переміщення». Автори навчального посібника з митного права України визначають «переміщення» та «перетин» як загальне та окреме і зазначають, що переміщення характеризує загальні аспекти проведення операцій з товарами і транспортними засобами на митному кордоні, а перетин митного кордону фіксує факт і момент подолання саме межі митної території України [74, с. 103].

Зазначена думка посідає чільне місце у понятійному апараті митного права, але слід наголосити на тому, що категорія переміщення вказує не на загальні аспекти проведення операцій з товарами, у тому числі і продуктами морського та річкового промислу, та транспортними засобами на митному кордоні, а більшою мірою вказує напрямок руху відповідних товарів та транспортних засобів, оскільки обсяг операцій залежить, у першу чергу, від заявленого митного режиму та мети переміщення, а порядок їх здійснення є єдиним для всіх (крім певних винятків), це є одним із основоположних щебенів

митного права і засадою забезпечення законності та відкритості під час переміщення через митний кордон України будь-чого.

Ідея, що переміщення – це загальне поняття, а фактичний перетин – окреме – є цілком виправданою. Але необхідно зазначити, що це невід’ємна складова такого процесу як переміщення, і відповідно до теорії митного права та судової практики момент фактичного перетину митного кордону України визначається залежно від транспорту і напрямку переміщення (наприклад, під час авіаперевезень – при експорті – здійснення або завершення митного оформлення в аеропорту, де відбувається навантаження тощо) [74, с. 103].

Для визначення обсягу поняття «переміщення», необхідно виокремлювати 2 процеси у правовому полі, в якому здійснюється переміщення товарів та транспортні засоби, це законне та незаконне переміщення.

Законне переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України – дії, яких спрямовано на ввезення, вивезення або транзит товарів, транспортних засобів на митній території України та здійснення указаних дій у повній відповідності до Конституції України, Митного кодексу України та інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів та роз’яснень органів влади.

Щодо поняття незаконного переміщення товарів та транспортних засобів необхідно зазначити, що, досліджуючи поняття незаконності тих чи інших дій (чи бездіяльності), О.М. Костенко дійшов висновку, що, оскільки «незаконні дії» – це дії, які порушують певні правила, встановлені законом, то зміст поняття «незаконність дій» залежить від змісту правил, установлених законом. Ці правила вчений поділяє на три види:

- а) правила, що забороняють певні дії;
- б) правила, що дозволяють вчинення певних дій за наявності певних підстав;
- в) правила, що дозволяють вчинення певних дій у певному порядку [66, с. 194-195].

Таким чином, спираючись на це положення, можна дійти висновку, що діюче законодавство України встановлює певні вимоги щодо порядку переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон, порушення чи недотримання повною мірою яких є підставою для висновку про незаконність переміщення товарів чи транспортних засобів.

У побутовому значенні «перемістити» означає «помістити», перевести до іншого приміщення [89, с. 501].

Понятійний апарат категорії «переміщення через митний кордон» у Митному кодексі України на теперішній час відсутній, але відповідно до п. 4 ст. 4 МК України, в якому міститься визначення термінів «ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України», «вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України» – це сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб та у відповідному напрямку. Тому, зазначене дозволяє стверджувати, що переміщення товарів через митний кордон України здійснюється у двох напрямках (ввезення або вивезення) [80].

Діюче митне законодавство визначає загальний порядок переміщення товарів незалежно від того, з якою метою вони переміщуються через митний кордон України.

Не кожен товар може бути предметом митного регулювання, вважає О.М. Козирін. На думку вченого, «товар для того, щоб стати предметом митного регулювання, повинен мати властивість переміщення в просторі», тобто для участі у митно-правових відносинах як предмета регулювання, товар має бути переміщений через митний кордон. Тому предмет зовнішньоторгової угоди з моменту її укладення стає предметом відносин, що регулюється нормами торгового права, і лише з перетином митного кордону – предметом правового регулювання [51, с. 29].

У літературі є можливість виокремлення широкого та вузького розуміння категорії переміщення товарів та транспортних засобів. Так, М.Ф. Шостак є

прихильником вузького розуміння, який пропонує під переміщенням розуміти фактичне переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України [233, с. 104].

Інші вчені дотримуються широкого тлумачення поняття переміщення. О.С. Іванченко під переміщенням товарів через митний кордон пропонує розуміти «здійснення дій з ввезення на митну територію України, вивезення з митної території товарів та (або) транспортних засобів будь-яким шляхом та транзит товарів через митну територію України» [37, с. 63].

На думку С.Ю. Дьоміної, порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України – це визначені законодавством України митні процедури, яким підлягають товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, а також передбачені законодавством України дії юридичних та фізичних осіб із ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзиту через митну територію України у будь-який передбачений законодавством України спосіб товарів та (або) транспортних послуг [34, с. 75-78].

І.О. Базилюк дає таке визначення «переміщення товарів через митний кордон України – це врегульована нормами діючого законодавства діяльність уповноважених державних органів, з одного боку, та фізичних та юридичних осіб, з іншого, спрямована на ввезення на митну територію, вивезення з митної території України або транзит через митну територію України товарів, яка здійснюється визначеними в законодавстві засобами та способами у певному митному режимі» [5, с. 519].

Деякі дослідники розглядають поняття «переміщення через митний кордон України» у залежності від конкретного товару, що переміщується через митний кордон. Так, О.П. Федотов пропонує під переміщенням через митний кордон України наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів розуміти «здійснення дій з ввезення на митну територію України наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів уповноваженими на те підприємствами і організаціями у пунктах пропуску

через митний кордон України, визначених національним законодавством і додержанням порядку оформлення дозвільних документів» [224, с. 8].

І.В. Тулянцева розглядає порядок переміщення культурних цінностей через митний кордон України як «комплекс правил, що передбачають послідовне здійснення певних дозвільних та митних процедур, спрямованих на попередження незаконного вивезення та ввезення культурних цінностей» [203, с. 14].

О.С. Крущук під «переміщенням продуктів харчування через митний кордон України» розуміє виконання дій відповідними особами та митними органами щодо ввезення на митну територію продуктів харчування у будь-який спосіб та засіб, а також транзиту продуктів харчування митною територією України [69, с. 162].

Н. О. Коваль під «переміщенням гуманітарної допомоги через митний кордон України» розуміє сукупність дій суб'єктів митних правовідносин щодо виконання митних правил ввезення в Україну гуманітарної допомоги, або вивезення з України гуманітарної допомоги [48, с. 7].

Під переміщенням через митний кордон України варто розуміти сукупність митних формальностей, пов'язаних із фактичним вивезенням з території України на митну територію іншої держави, або фактичним ввезенням з митної території іншої держави на митну територію Української держави у будь-який спосіб, будь-якими засобами та видами транспорту, товарів, транспортних засобів, включаючи використання із цією метою трубопровідного транспорту та ліній електропередач (стосується тільки товарів).

Щоб оминати дискусійні питання щодо переміщення товарів та транспортних засобів, необхідно внести зазначену основоположну категорію до Митного кодексу України. Тому у Митному кодексі України слід закріпити визначення «переміщення через митний кордон», під яким слід розуміти «сукупність митних формальностей, пов'язаних із вивезенням з митної території України, ввезенням на митну територію України, або

транзитом через територію України товарів та транспортних засобів у будь-який спосіб». Указане визначення буде повною мірою характеризувати переміщення через митний кордон.

Як на практиці, так і в літературі, виокремлюють поняття «пропуск через митний кордон», під яким розуміють допущення митницею використання товарів та інших предметів на митній території даної держави або за межами цієї території в цілях, заявлених митницею [197, с. 126].

На думку Є.В. Додіна, під пунктом пропуску через державний кордон слід розуміти ділянку місцевості або частину території залізничної, автомобільної станції, морського, річкового порту, аеропорту (аеродрому) із комплексом будівель, споруд та інженерно-технічних засобів, де здійснюються прикордонний, митний та інші види контролю та пропуск через державний кордон України осіб, транспортних засобів, товарів та іншого майна [26, с. 16].

Необхідно зазначити, що товари, які переміщуються через кордон, можуть бути як іноземними, так і українськими.

Так, російський науковець О.Н. Козирін торкається поняття та ознак країни походження товару, виокремлюючи товари національного та іноземного походження, та зазначає, що особливе місце інституту країни походження товару в механізмі державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності визначається тим, що при вирішенні питання про митні тарифи саме вона справляє визначальний вплив на вибір ставки ввізного мита. Виокремлення країни походження товару є правильним та доцільним, оскільки як в національному, так і в міжнародному праві, існує специфіка, яка являє собою різні вимоги щодо переміщення, що ставляться до продуктів морського та річкового промислу як національного, так і іноземного походження [54].

Продукти промислу безпосередньо пов'язані з водними об'єктами.

Є.В. Додін є одним із перших, хто почав досліджувати питання митних процедур на морському транспорті, порядок оформлення товарів та їх порядок переміщення через державний кордон України [26].

Якщо взяти більш ранні періоди історії, то А.Ф. Федоров [223] зробив спроби виокремлення морського права, М.Є. Ходунов [228] виокремлював внутрішньо водне або річкове право. У своїх роботах автори описують правові основи рибництва, але не дають їм визначення.

Однак на науковому рівні не досліджено питання переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу.

Як відомо, у Митному кодексі України закріплено 14 митних режимів, С.В. Ківалов зазначає, що сукупність правил, які встановлюють митний режим, визначається нормами міжнародних угод, правовими нормами національного законодавства і нормами з технічним змістом, які регулюють права й обов'язки осіб у зв'язку з переміщенням товарів та інших предметів через митний кордон [41, с. 20]. Усі товари, у тому числі продукти морського та річкового промислу, транспортні засоби переміщуються відповідно до заявленого митного режиму та мети переміщуваного товару.

Загальновідомими характеристиками, які класифікують види митних режимів, є: напрям переміщення товару (ввіз, вивіз, транзит), мета переміщення через митний кордон України, правила використання, володіння та розпорядження цим товаром у відповідному митному режимі, термін застосування режиму, особливості оподаткування товарів у залежності від митного режиму, застосування до товарів заходів нетарифного регулювання та інших обмежень.

Під переміщенням продуктів морського та річкового промислу залежно від напрямку, слід розуміти:

1) при ввезенні – фактичний перетин товарами – продуктами морського та річкового промислу, митного кордону України, та всі попередні (подання попередньої митної декларації тощо) та наступні визначені законодавством дії із цими товарами, до моменту завершення дії заявленого митного режиму;

2) при вивезенні – подача митної декларації та виконання дій, яких спрямовано на вивезення товарів – продуктів морського та річкового промислу

з митної території України до фактичного перетину ними митного кордону або завершення дії заявленого митного режиму;

3) при транзиті – фактичний перетин товарами – продуктами морського та річкового промислу митного кордону України з метою їх транспортування митною територією України та всі наступні, визначені МК України дії із цими товарами, до моменту їх фактичного перетину митного кордону України з метою їх вибуття з митної території України або транспортування продуктів морського та річкового промислу під митним контролем між двома митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів на митній території України.

Можна виокремити такі ознаки переміщення продуктів морського та річкового промислу:

1) наявність як юридично значущих дій державних органів (митних органів, органів державної прикордонної служби, державних органів, що здійснюють радіологічний, ветеринарний, санітарно-епідеміологічний та інші види контролю), так і юридичних осіб (резидентів та не резидентів), яких спрямовано на ввезення, вивезення або транзит продуктів промислу;

2) продукти морського та річкового промислу мають бути поміщеними у будь-який митний режим, крім тих режимів, яких прямо заборонено законом;

3) переміщення супроводжується обов'язковим проведенням митного оформлення, митного контролю та стягнення митних платежів (указана особливість застосовується у повному обсязі тільки до продуктів промислу іноземного походження, щодо продуктів промислу українського походження – то митне оформлення здійснюється у спрощеному режимі, митні платежі не стягуються);

4) переміщення здійснюється з обов'язковою наявністю спеціальних дозвільних документів (ветеринарне свідоцтво, свідоцтво виробника про якість тощо).

5) переміщення здійснюється спеціально обладнаними транспортними засобами (риболовне судно «Акваріум», живорибні цистерни, молочні бідони тощо);

6) фактичний перетин митного кордону України.

Під переміщенням через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу слід розуміти сукупність митних формальностей, пов'язаних з фактичним вивезенням з митної території України на митну територію іншої держави, або фактичним ввезенням з митної території іншої держави на митну територію Української держави продуктів морського та річкового промислу у будь-який спосіб, будь-якими засобами та видами транспорту.

Таким чином, в законодавстві, а саме в Митному кодексі України, взагалі відсутнє поняття «переміщення через митний кордон», але міститься положення щодо ввезення та вивезення товарів, транспортних засобів на митну територію України. У літературі поняття переміщення через митний кордон є досить дискусійним питанням, тому ряд науковців у дисертаційних роботах та публікаціях досліджують зазначене поняття. Але поняття переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу науковцями досліджено не було.

Висновки до першого розділу

Здійснений аналіз теоретико-правових основ поняття продуктів морського та річкового промислу, що переміщуються через митний кордон України, дає змогу зробити такі висновки:

1. У ході дослідження проаналізовано національне законодавство та наукові думки щодо поняття «промисел» та надано визначення поняття «морський та річковий промисел». Під морським та річковим промислом слід розуміти спеціальний вид діяльності, якого спрямовано на вилов, збирання та

добування водних біоресурсів та на первинну обробку суднами водних біоресурсів (охолодження та замороження).

2. Визначено кваліфікуючі ознаки, що притаманні морському та річковому промислу, а саме:

це спеціальний вид діяльності, якого спрямовано на вилов, добування, збирання тощо водних біоресурсів для задоволення різноманітних потреб людини;

здійснюється у спеціально обумовлених місцях, а саме морський промисел здійснюється у морях та океанах та великих акваторіях, а річковий промисел здійснюється у річках та водоймищах із прісною водою;

об'єктами морського та річкового промислу є водні живі ресурси, тобто організми, життя яких постійно або на окремих стадіях розвитку є неможливим без перебування (знаходження) у воді. Це, зокрема: риби різних видів на всіх стадіях свого розвитку – статевозрілі екземпляри, мальки, ікра (прісноводні, солонуватоводні, морські, анадромні, катадромні, напівпрохідні); морські ссавці (дельфіни, кити, тюлені, моржі, нерпи); ракоподібні і голкошкірі водні безхребетні тварини (раки, краби, креветки, трепанги, морські їжаки, морські зірки, голотурії), молюски (голоногі, червононогі, двостулкові – мідії, кальмари, устриці тощо); промислові водні рослини і водорості, які використовуються для виготовлення продуктів харчування, добрив, медичних препаратів та які підлягають спеціальному правовому захистові (наприклад, ламінарія або морська капуста); а також водні ресурси у всіх стадіях обробки (консервування, охолодження та тощо);

цей промисел здійснюється на спеціально облаштованих судах;

суб'єкти господарювання, що здійснюють вилов, добування тощо, повинні мати спеціальні дозвільні документи;

суб'єктам, що здійснюють вилов чи добування риби та інших біоресурсів, держава надає квоти або ліміти вилову чи добування водних біоресурсів;

щоб не завдати шкоди природі, необхідно дотримуватися правил щодо вилову, добування тощо у межах норм, передбачених законодавством. За порушення цих норм, в законодавстві України передбачена юридична відповідальність;

особливістю морського та річкового промислу, які є характерними саме для митного права, є те що його продукти переміщуються через митний кордон України у порядку імпорту, експорту, транзиту чи поміщені у будь-який інший митний режим, передбачений законодавством.

3. Визначено предмет морського та річкового промислу. Предметом морського промислу є головним чином морські тварини у строгому сенсі цього слова, тобто постійно живуть у великих акваторіях (морях, океанах, протоках, заливах), або тісно пов'язані з морем за своїм способом життя, які проводять у ньому частину життя, або, що селяться по його берегах. Предметом річкового промислу є річкові тварини, що постійно живуть у річках, озерах або інших прісноводних водоймах, або проводять у ньому частину життя.

4. Поняття «продукти морського та річкового промислу» повною мірою відповідає правилам інтерпретації УКТЗЕД. Запропоновано внести зміни до Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» та замінити поняття «продукти лову» на поняття «продукти морського та річкового промислу», оскільки зазначене поняття на теперішній час є більш вдалим.

5. У понятійному апараті митного права під продуктами морського та річкового промислу слід розуміти – товар, який отримано в результаті спеціального виду діяльності, а саме, вилучення з морського та річкового середовища водних біоресурсів, та такі біоресурси, яких піддано первинній обробці на судні, а саме замороженню та охолодженню, з метою ввезення на митну територію України та вивезення з митної території України.

6. Здійснене дослідження еволюції правового регулювання переміщення продуктів морського та річкового промислу дає підстави

зробити висновок щодо існування двох етапів розвитку, а саме: радянського та сучасного.

7. Здійснене дослідження еволюції законодавчого регулювання переміщення продуктів морського та річкового промислу дає підстави зробити висновок щодо єдності міжнародного і національного митного законодавства. Ці підсистеми єдиного митного міжнародно-правового простору хоча є самостійними, але взаємопов'язані, постійно зазнають взаємовпливу.

8. Проаналізовано співвідношення понять «фактичний перетин» та поняттям «переміщення».

9. Виокремлено 2 процеси у правовому полі, в якому здійснюється переміщення товарів та транспортні засоби – це законне та незаконне переміщення.

10. Надано рекомендації щодо закріплення у Митному кодексі України визначення «переміщення через митний кордон», під яким слід розуміти «сукупність митних формальностей, пов'язаних із вивезенням з митної території України, ввезенням на митну територію України, або транзитом через територію України товарів та транспортних засобів у будь-який спосіб».

11. Під переміщенням через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу слід розуміти сукупність митних формальностей, пов'язаних із фактичним вивезенням з території України на митну територію іншої держави, або фактичним ввезенням з митної території іншої держави на митну територію Української держави продуктів морського та річкового промислу у будь-який спосіб, будь-якими засобами та видами транспорту.

РОЗДІЛ 2

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРОДУКТІВ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ПРОМИСЛУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

2.1. Поняття митних формальностей та їх специфіка при переміщенні продуктів морського та річкового промислу

Одним із напрямів митного регулювання є здійснення тих чи інших митних формальностей, які необхідні при перетині державного митного кордону. У багатьох країнах світу, і Україна не є винятком, при перетинанні державних кордонів, існують жорсткі вимоги до товарів та транспортних засобів, але необхідно зазначити, що в законодавстві існує специфіка щодо митних формальностей, які стосуються переміщення продуктів морського та річкового промислу.

Для правильного аналізу поняття «митні формальності» необхідно надати його тлумачення.

Всі способи юридичного тлумачення використовуються у сукупності, у комплексі [194, с. 432].

Аналізуючи поняття «формальності», можна сказати, що під ним можна розуміти дію або умову, яка є необхідною для виконання якоїсь справи відповідно до прийнятого порядку, законності, тобто «формальність» – це офіційні вимоги, умови, які обов’язково виконуються при оформленні чого-небудь [196].

Особливе місце серед міжнародних документів, в яких міститься поняття «митні формальності», посідає Міжнародна конвенція «Про спрощення та гармонізацію митних процедур» від 18 травня 1973 р. (далі – Конвенція Кіото) [174], яку разом з її численними Додатками можна без

перебільшення вважати своєрідним кодексом поведінки держав, що застосовуються до митних відносинах одна з одною.

Конвенція Кіото містить у собі по-перше: офіційне визначення у загальному додатку поняття «митні формальності», що це є сукупність дій, які підлягають виконанню відповідними особами і митною службою з метою дотримання вимог митного законодавства. Зазначене визначення має загально визнаний характер, про що свідчить неодноразовий факт імплементації цього визначення до національних законодавств багатьох країн Європи, Україна також не є виключенням.

По-друге Конвенція Кіото містить у собі цілий розділ, присвячений митним формальностям, – Розділ 3, який має назву «Митне оформлення та інші митні формальності», яке має ряд типових правил та встановлює правовий статус уповноважених осіб та декларанта з приводу порядку здійснення митних формальностей. Встановлює порядок подачі, реєстрації та перевірку декларацій на товари, порядок перевірки товарів та їх випуск, а також відмовлення або знищення товарів.

По-третє: Конвенція Кіото містить у собі розділ у спеціальному додатку А, який стосується митних формальностей, що передують представленню митної декларації на товари, під яким слід розуміти усі операції, які здійснюються відповідною особою та митною службою з моменту ввозу товарів на митну територію до моменту розміщення товарів під митний режим. Зазначений розділ має ряд типових правил, що містить у собі такі дії, як ввіз товарів на митну територію України, їх розвантаження, збір та представлення митній службі.

У Митній конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (далі – Конвенція МДП) 1975 р. [72], учасницею якої є Україна [183], основним напрямом якої є сприяння покращанню умов міжнародного перевезення вантажів і спрощення та гармонізація адміністративних, зокрема прикордонних, формальностей у галузі міжнародних перевезень. В окремих її статтях також відображено поняття

«формальності». З огляду на предмет правового регулювання цієї митної конвенції, напевно, маються на увазі митні формальності.

Таким чином, у Конвенції МДП поняття «формальності» передбачає здійснення певних дій як відповідних осіб (гарантійного об'єднання, власника книжки МДП, перевізника), так і співробітників митниць. Органи митниці здійснюють ці дії з метою як проведення загальнообов'язкових митних процедур (митного контролю, митного оформлення), так і забезпечення дотримання відповідними особами вимог міжнародної конвенції (видання допуску до таких перевезень і свідоцтва про допущення транспортного засобу до міжнародних перевезень). Отже, за Конвенцією МДП, митні формальності – це дії, які слід здійснити для отримання певного юридично значущого результату.

У Конвенції «Про тимчасове ввезення» від 26 червня 1990 р. (Стамбульська конвенція) [60], до якої Україна приєдналася 24 березня 2004р. [165], також використовується поняття «митні формальності». У ст. 15 цієї Конвенції зазначено, що «кожна з Договірних Сторін зводить до мінімуму митні формальності, які стосуються пільг, передбачених цією Конвенцією...». Можна припустити, що митні формальності – це дії, щодо отримання від органів митниці попереднього дозволу, застосування пільг, які стосуються тимчасового ввезення або вивезення окремих категорій товарів відповідними особами та встановлення заборон і обмежень, які впливають з національних законів і нормативних актів.

У Рамкових стандартах безпеки та спрощення міжнародної торгівлі Всесвітньої митної організації (далі – Рамкові стандарти ВМО) [239], запроваджених митною службою України [23], використовується термінологічне поняття «імпортні та експортні формальності». Зазначені митні формальності можуть бути використаними митними адміністраціями з метою застосування «моделі митних даних» ВМО для реалізації митних процедур.

Поняття «митні формальності» часто застосовується у двосторонніх міжнародних договорах, які укладено між Україною та іншими державами у сфері митної діяльності. Наприклад, в Угоді між Україною та Словацькою Республікою про співробітництво і взаємодопомогу у галузі митної справи, яка ратифікована Законом України від 12 липня 1996 р. [207], зазначено, що договірні сторони вживають усіх необхідних заходів, щоб завдяки тісному співробітництву їх митних служб було полегшено виконання митних формальностей у міжнародному сполученні між двома країнами.

У міжурядових угодах України про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах з такими державами, як Азербайджан [211], Вірменія [214], Грузія [212], Казахстан [204], Молдова [206], Таджикистан [205], Узбекистан [215], також використовується поняття «митні формальності». Слід сказати, що вищезазначені міжурядові угоди є стандартними, і ст. 3 у них передбачає спрощення митних формальностей. У цій статті зазначено, що, по-перше, митні служби: а) вживають за взаємною згодою необхідних заходів для спрощення митного оформлення; б) визнають митні забезпечення (пломби, відбитки печаток, штампів) і митні документи одна одної, а за необхідності застосовують власні митні забезпечення на товари, що переміщуються. По-друге, товари та транспортні засоби, які слідують транзитом, звільняються від митного догляду, за винятком випадків, коли є підстави вважати, що їх ввезення, вивезення і транзит заборонені згідно із законодавством Сторін або є наявним митне правопорушення.

Таким чином, і в цих угодах до змісту поняття «митні формальності» вкладено здійснення передусім дій, спрямованих на спрощення митних процедур.

Уперше поняття «митні формальності» з'явилося у Митному кодексі України від 13.03.2012 р. Згідно з п. 29 ст. 4 МК України під митними формальностями слід розуміти сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами та органами доходів і зборів з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи [80]. Із

прийняттям МК України 2012 року, митне законодавство в цілому було приведено у відповідність до міжнародних актів у сфері митного регулювання. Уперше до термінології національного митного законодавства було внесено поняття «митні формальності».

Стосовно органів доходів та зборів необхідно зазначити, що відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення державної фіскальної служби» № 160 від 21.05.2014 р., Державна фіскальна служба є правонаступником Міністерства доходів та зборів [181]. Але на жаль, не було винесено питання щодо відокремлення митних та податкових органів. Тому, логічним є питання щодо місця органів доходів та зборів у системі органів державної влади. Враховуючи зміни, що сталися в законодавстві, вважається за необхідне внести зміни до Митного Кодексу України, щодо органу, який здійснює митну політику держави.

Крім самого визначення, МК України містить цілий розділ, що присвячений цьому питанню – Розділ VI Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту, що складається з 10 глав, що по різному регулюють це питання, у залежності від того, яким видом транспорту переміщуються товари через митний кордон України та в якому режимі.

Необхідно зазначити, що відповідно до п. 21 ст. 4 МК України, визначено поняття «митна процедура», під якою розуміють зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання [80]. Тому не можна ототожнювати поняття «митна процедура» та «митні формальності», оскільки поняття «митні формальності» має більш вузьке значення, адже митні процедури складаються із сукупності митних формальностей та співвідносяться між собою як загальне та окреме.

Поява в національному законодавстві поняття «митні формальності» зумовлено адаптацією та гармонізацією українського законодавства до загальноєвропейських норм.

На думку І. І. Дюмулена, під митними формальностями слід розуміти комплекс дій (митних операцій), що повинні здійснити особи, які проходять митницю, і митні органи щодо товарів і транспортних засобів, що переміщуються через кордон, з метою застосування до зазначених товарів і транспортних засобів заходів митного регулювання ввезення та вивезення й інших заходів державного регулювання, передбачених національним законодавством, а також нарахування та стягнення митних платежів [33, с. 162].

В.Л. Чубарев вважає, що митні формальності, пов'язані з перетинанням товаром державного кордону певної країни, можуть перетворитися на ефективний протекціоністський захід, залишаючись при цьому малопомітними [231, с. 170].

На нашу думку, митні формальності – це упорядкований комплекс дій, що здійснюється особами, суб'єктами господарювання та органами доходів та зборів щодо товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України та вчинення яких спрямовано на здійснення найважливіших напрямів діяльності митних органів, а саме митного контролю, митного оформлення та стягнення митних платежів. Метою здійснення митних формальностей є забезпечення дотримання вимог митного законодавства.

До змісту митних формальностей слід зарахувати:

1) мету переміщення товарів, тобто поміщення товару у передбачений Митним кодексом України митний режим. Що стосується продуктів морського та річкового промислу то зазвичай у казаній товар переміщується у режимах імпорту, експорту та транзиту. У деякі види митного режиму продукти промислу не поміщуються у зв'язку із їхньою специфікою, а саме режим безмитної торгівлі, реекспорту тощо;

2) під засобами переміщення товару мається на увазі, яким саме видом транспорту буде переміщено товар. В основному продукти промислу переміщуються водним транспортом, залізничним та автомобільним;

3) способи переміщення товарів, залежать від виду перевізника та виду договору на перевезення. Продукти промислу переміщуються у вантажних відправленнях. Зазвичай перевозяться у риболовних суднах типу «Аквариум», живорибних цистернах тощо.

Можна виокремити такі напрями діяльності митних органів, структурними елементами яких є митні формальності та які застосовуються до продуктів морського та річкового промислу під час переміщення через митний кордон:

1. Митний контроль за продуктами морського та річкового промислу. Відповідно до МК України під митним контролем розуміють сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку [80].

Оскільки продукти промислу належать до товарів, що швидко псуються, вони підлягають першочерговому митному контролю. Необхідно виокремити характерні ознаки митного контролю за продуктами морського та річкового промислу:

здійснюється у пунктах пропуску на державному кордоні (у зонах митного контролю);

деталізується посадовими особами органів доходів та зборів, зазвичай під час митного контролю продуктів промислу залучаються спеціалісти у санітарному, ветеринарному та ін. видах контролю;

здійснюється під час переміщення продуктів промислу через митний кордон;

здійснюється з метою попередження порушення митних правил.

У Митному кодексі визначено форми митного контролю. Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами органів доходів і зборів шляхом:

1) перевірки документів та відомостей, що надаються органам доходів і зборів під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;

2) митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);

3) обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України;

4) усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;

5) огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до цього Кодексу та інших законів України покладено на органи доходів і зборів;

6) перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем;

7) проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

8) направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органам доходів і зборів [80].

2. Митне оформлення продуктів морського та річкового промислу. Згідно з нормами МК України під митним оформленням розуміють – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів,

транспортних засобів комерційного призначення. Згідно зі ст. 246 МК України метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів.

Митне оформлення, що стосується продуктів морського та річкового промислу, також має свої особливості:

здійснюється посадовими особами органу доходів та зборів;

здійснюється у межах робочого часу митних органів, але бувають і виключення;

спрямоване на документальне закріплення інформації, отриманої у процесі митного контролю;

частиною митного оформлення продуктів морського та річкового промислу є митне декларування, спрямоване на встановлення фактів щодо точних відомостей про товар;

передбачає етапність роботи митних органів.

С.В. Ківалов щодо послідовності дій і безпосередніх цілей виокремлює три стадії цієї частини митної діяльності: попередні операції; тимчасове зберігання; декларування [41, с. 75]. Зазначену думку можна підтримати, але, як зазначає О.С. Крущук, із деякими застереженнями. По-перше, усі три стадії є можливими лише під час ввезення товарів з-за кордону і аж ніяк не під час вивезення або транзиту. По-друге, основну стадію митного оформлення становить декларування, яке здійснюється незалежно від напрямку переміщення, інші стадії митного оформлення мають факультативний характер [69, с. 88].

3. Стягнення податків і зборів (митних платежів). Названий елемент також має свої особливості:

контроль за своєчасністю сплати здійснюють органи фіскальної служби;

нарахування та сплату митних платежів здійснюють особи, що задекларували продукти морського та річкового промислу в залежності від їх виду та мети переміщення через митний кордон;

об'єктом оподаткування митними платежами є продукти морського та річкового промислу;

механізм нарахування та сплати митних платежів складається із декількох елементів (визначення митної вартості продуктів промислу, країни походження продуктів промислу, товарної групи тощо).

У п. 27 ст. 4 МК України наводиться виключний перелік митних платежів, до нього належать: мито; акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції); податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції). Поняття митних платежів дає Податковий кодекс України, відповідно до ст. 14.1.113 митні платежі – податки, що відповідно до цього Кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на митні органи [97].

До митних платежів також слід зарахувати єдиний збір. Відповідно до Закону України «Про єдиний збір, який справляється в пунктах пропуску через державний кордон України», єдиний збір встановлюється щодо транспортних засобів вітчизняних та іноземних власників, які перетинають державний кордон України і справляється за здійснення у пунктах пропуску через державний кордон України відповідно до законодавства України санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю товарів (у тому числі у формі попереднього документального контролю) та радіологічного контролю товарів і транспортних засобів, за проїзд транспортних засобів автомобільними дорогами України та за проїзд автомобільних транспортних засобів з перевищенням установлених розмірів загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів [121]. Продукти промислу в обов'язковому

порядку проходять державні види контролю (ветеринарний, санітарно-епідеміологічний тощо), тому існує необхідність сплати єдиного збору. Для упорядкування системи платежів вбачається за необхідне внесення змін до п. 27 ст. 4 Митного кодексу України та віднесення до митних платежів – єдиного збору.

Необхідно зазначити, що зазначені митні формальності здійснюються на митних постах. Вірно зазначає Ю.П. Битяк, що митні пости створюють у міру необхідності в населених пунктах, на залізничних станціях, в аеропортах, морських і річкових портах та інших об'єктах, розташованих у зоні діяльності регіональної митниці чи митниці [2, с. 405].

Велике значення для переміщення продуктів промислу мають правила транспортування тварин, що затверджені Постановою КМУ від 16 листопада 2011 р. № 1402, в якій зазначено умови перевезення риби та водних біоресурсів, але, на жаль, не міститься норми, яка передбачала би першочергове митне оформлення продуктів промислу та контролю [145]. Тому запропоновано внести зміни до вище зазначеної постанови, та зазначити, що вказані товари швидко псуються, тому підлягають першочерговому митному оформленню та контролю.

Наведено загальні митні формальності, що застосовуються до продуктів морського та річкового промислів.

Особливості митних формальностей, що застосовуються до продуктів морського та річкового промислу:

суб'єктам господарювання при ввезенні продуктів промислу іноземного походження зобов'язані попередньо повідомити органи доходів та зборів про ввезення, при ввезенні продуктів промислу українського походження такого повідомлення не вимагається;

при переміщенні продуктів промислу українського походження не вимагається митна декларація, при переміщенні продуктів промислу іноземного походження подається митна декларація та її електронна копія (можуть подаватись інші види декларацій – тимчасова, періодична тощо);

наявність дозвільних документів (ветеринарне свідоцтво тощо) є обов'язковим для періщення;

для продуктів українського походження – підтвердження належності до держави прапора, ліміти та квоти вилову, укомплектованість риболовного судна;

до продуктів промислу українського походження застосовується митне оформлення, митний та інші види контролю проходять у спрощеному режимі, до продуктів промислу іноземного походження застосовується загальне митне оформлення, види контролю здійснюються з викликом уповноважених органів, що проводять, ветеринарний, радіологічний та інші види контролю;

оподаткування не здійснюється щодо продуктів промислу українського походження, оподаткування щодо продуктів промислу іноземного походження здійснюється в загальному порядку, тільки якщо між державами не укладено міжнародних угод або інших документів, що передбачають звільнення від сплати митних платежів.

Митні формальності залежать також від виду транспорту, продукти морського і річкового промислу зазвичай перевозять морським, автомобільним і залізничним транспортом.

Правове регулювання митних формальностей на морському і річковому транспорті за МК України передбачає встановлення тривалості перебування суден закордонного плавання під митним контролем, що зазвичай може відбуватись протягом усього часу стоянки у порту.

Митний орган має право у цей період здійснювати огляд і переогляд судна, пломбування та опечатування його окремих трюмів і приміщень, де розміщені товари, підстави для ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України чи транзит через територію України яких відсутні.

Строк та черговість митного оформлення суден закордонного плавання залежать від водотоннажності і призначення суден закордонного плавання. Їх

митне оформлення здійснюється у строк, який визначається керівником митного органу за погодженням із керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контрольними службами.

Митний контроль за вантажними операціями у водному сполученні, встановлення місця здійснення митного контролю на морському та річковому транспорті, що здійснюються у зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну здійснюється без оформлення митної декларації.

Оподаткування зазначеної продукції здійснюється відповідно до Податкового та Митного кодексів України.

Встановлення порядку дозволу митного органу на відправлення судна закордонного плавання. Органи управління портом не дозволяють капітанові судна закордонного плавання виходити з акваторії порту без відмітки митного органу на відповідному судовому документі. Для тимчасового відходу судна з порту у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійним лихом, а також з метою рятування людей дозвіл митного органу не є обов'язковим.

Правове регулювання митних формальностей на залізничному транспорті за МК України передбачає встановлення відповідальності за втрату чи неналежну доставку товарів до митного органу призначення, зокрема, залізниця несе передбачену за МК України та іншими законодавчими актами України відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів, що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення.

Здійснення митного контролю на залізничному транспорті, а також місце здійснення митних формальностей у міжнародному залізничному сполученні здійснюється в зонах митного контролю.

З метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів митний контроль може здійснюватися поза пунктами пропуску через державний кордон або в місцях, визначених керівником митного органу за погодженням з керівниками залізничної станції та органу охорони державного кордону України.

Відправлення залізничних транспортних засобів із місць стоянки здійснюється з дозволу митного органу та органу охорони державного кордону України.

Правове регулювання митних формальностей на автомобільному транспорті за МК України передбачає встановлення порядку декларування автотransпортних засобів комерційного призначення, які перевозять товари через митний кордон України, та порожніх автотransпортних засобів комерційного призначення, зокрема, автотransпортних засобів комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів через митний кордон України, не потребують окремої митної декларації, якщо під час такого переміщення декларуються товари, які перевозяться цим автотransпортним засобом.

Відомості про автотransпортний засіб комерційного призначення, що перевозить товари, вносяться до митної декларації, за якою оформлено ці вантажі, книжки МДП, передбаченої Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р. [72], товарно-transportних накладних, дорожнього листа, провізних та інших супровідних документів, передбачених законодавством. Та встановлення порядку декларування автотransпортних засобів комерційного призначення, які перевозять пасажирів через митний кордон України, який передбачає, що порожні автотransпортні засоби комерційного призначення та автотransпортні засоби, які перевозять пасажирів через митний кордон України, декларуються шляхом подання національних реєстраційних документів.

Наказом Мінфіну України затверджено «Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа» від 30 травня 2012 р. № 631, якого було розроблено відповідно до ч. 2 ст. 246 МК України з метою визначення порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, що подається митному органу на паперовому носії або як електронний документ [136].

Кількість суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб, на яких поширюватиметься дія акта – дія запропонованого акта поширюватиметься на митні органи України та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, якими здійснюється переміщення через митний кордон товарів із застосуванням для їх декларування митної декларації [4].

Класифікатор митних формальностей, що можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками затверджено наказом Мінфіну України від 20 вересня 2012 р. № 1011. Він містить у собі коди митних формальностей за кожним її видом [125].

Здійснення митних формальностей залежить від того, в якому митному режимі перебуває товар. Як відомо, в законодавстві встановлено 14 митних режимів. Указану норму відображено в наказі Міністерства Фінансів України від 31.05.2012 р. № 657 «Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму» [113].

Таким чином, митні формальності щодо продуктів морського та річкового промислу мають як загальний характер, так і свої особливості. Встановлено та виокремлено такі напрями діяльності митних органів, а саме митний контроль, митне оформлення та стягнення обов'язкових платежів, структурними елементами яких є митні формальності, що застосовуються до продуктів морського та річкового промислу під час переміщення через митний кордон.

2.2. Правове забезпечення переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу

Стрімкий розвиток суспільних відносин, особливо пов'язаних з міжнародною торгівлею, став одним із чинників, який впливає на потребу в якісних та в той же час зрозумілих нормативно-правових актах.

Митна політика є складовою державної політики. У ст. 5 МК України визначено державну політику у сфері державної митної справи як систему принципів, цілей, функцій, напрямків, засобів і механізмів діяльності держави, які реалізуються у тому числі через встановлення порядку переміщення продуктів морського і річкового промислу через митний кордон. Указана митна політика реалізується шляхом правового забезпечення переміщення товарів через митний кордон.

На думку В.А. Козбаненко, «правове забезпечення» – це система соціально-правових елементів та юридично значущих заходів (засобів, прийомів та способів), які впливають на формування та реалізацію права [50, с. 20].

Більшість авторів під терміном «правове забезпечення» розуміють сукупність юридичних норм, призначених для регламентування окремої галузі діяльності [108, с. 116].

Ю.А. Тихоміров виокремлює такі елементи правового забезпечення усієї системи державного управління та процесу функціонування окремих її галузей: а) видання правових актів з урахуванням суспільних потреб; б) вивчення правових актів усіма робітниками при вступі на посаду та в процесі їхньої діяльності; в) правове виховання як засіб підвищення правової культури та професійної кваліфікації працівників; г) правильне застосування юридичних норм для оптимального вирішення завдань управління та господарювання; д) аналіз практики застосування законодавства, правових актів; е) контроль за дотриманням законності, запобігання та усунення її порушень, застосування заохочувальних або каральних заходів впливу до

громадян, посадових осіб; ж) удосконалення законодавчих та інших актів, зміна та відміна застарілих [200, с. 66].

О.І. Базилюк під правовим забезпеченням переміщення товарів через митний кордон розуміє оптимальне поєднання правотворчості та правозастосування, яке дозволяє стабільно здійснювати правове регулювання даних суспільних відносин. Вчений виокремлює елементами правового регулювання переміщення товарів через митний кордон України та визначає їх:

1) правотворчість, тобто діяльність державних органів, якої спрямовано на удосконалення законодавства з питань митної справи, шляхом прийняття нових нормативно-правових актів, зміни або відміни застарілих;

2) правове виховання як комплекс заходів, спрямованих на формування у персоналу державних органів, насамперед у персоналу митних органів, правової свідомості та правової культури, яка дозволить належним чином розуміти та виконувати відповідні правові приписи норм права;

3) ефективне правозастосування, яке передбачає здійснення функції правового регулювання суспільних відносин, та функції забезпечення прав і свобод фізичних та юридичних осіб у галузі митних відносин, зокрема під час переміщення товарів через митний кордон;

4) контрольна діяльність суб'єктів державного контролю (зокрема, митного контролю), що спрямована на перевірку, вивчення та аналіз дотримання норм права з боку учасників правовідносин [5, с. 520].

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що під правовим забезпеченням переміщення продуктів морського та річкового промислу через митний кордон слід розуміти певну сукупність міжнародних та національних правових актів України, якої спрямовано на регулювання суспільних відносин, що пов'язані із здійсненням митних формальностей, пов'язаних із ввезенням на митну територію та вивезенням з митної території продуктів морського та річкового промислу.

До національних нормативно-правових актів, що регулюють переміщення продуктів морського та річкового промислу, можна зарахувати такі: Конституція України [63], Митний кодекс України [80], Цивільний кодекс України [230], Кодекс торговельного мореплавства України [49], Водний кодекс України [11], Господарський кодекс України [18], Закон України «Про транспорт» [180], Закон України «Про ветеринарну медицину» [110], Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» [119], Закон України «Про єдиний збір, який справляється в пунктах пропуску через державний кордон України» [121], Закон України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» [153], Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» [172], Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» [173], Закон України «Про тваринний світ» [179] та ін. Щодо перевезення швидкопсувних вантажів, а саме продуктів промислу, то потрібно виокремити підзаконні нормативні акти, а саме: Правила перевезення вантажів в універсальних контейнерах [106], Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні [105], Правила перевезення швидкопсувних вантажів [107] та ін.

Можна виокремити низку міжнародних актів, які регулюють переміщення продуктів промислу, а саме: Міжнародну конвенцію «Про спрощення і гармонізацію митних процедур» (Кіотська конвенція) [174], Генеральну Угоду з Тарифів і Торгівлі [15], Декларацію Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку [22], Конвенцію Організації Об'єднаних Націй з морського права [57], Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 року [58], Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [217], Конвенцію про майбутнє багатостороннє співробітництво в галузі рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану [59],

Угоду про міжнародні перевезення швидкопсувних харчових продуктів та про спеціальні транспортні засоби, призначені для цих перевезень [219], Угоду щодо забезпечення виконання заходів з міжнародного збереження та управління рибальськими суднами у відкритому морі [222], Угоду про виконання положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права від 10 грудня 1982 р., які стосуються збереження транскордонних рибних запасів та запасів далеко мігруючих риб і управління ними [218], Міжнародну конвенцію про стандарти підготовки, сертифікації персоналу риболовних суден та несення вахти 1995 р. [82] та низку інших міжнародних документів.

Пропуск та переміщення через митний кордон України є базовим положенням митного законодавства, яке й досі не знайшло свого відображення у сучасних кодифікованих актах України.

Необхідно зазначити, що лише у Митному кодексі України 1991 р. містилося зазначене поняття, під переміщенням розумілося «ввезення на митну територію України, вивезення з цієї території або транзит через територію України товарів та інших предметів у будь-який спосіб, включаючи використання з цією метою трубопровідного транспорту та ліній електропередачі» [81].

Слід проаналізувати поняття «переміщення через митний кордон», якого зазначено у митних кодексах Республіки Білорусь (далі – МК РБ) та Російської Федерації (далі – МК РФ), а також Європейського Співтовариства (далі – МК ЄС).

Так, у ст. 11 МК РФ визначено, що переміщення через митний кордон товарів та (або) транспортних засобів – це здійснення дій із ввезення на митну територію Російської Федерації чи вивозу із цієї території товарів та (або) транспортних засобів будь-яким шляхом [79].

Стаття 8 МК РБ дає визначення такого переміщення товарів через митний кордон, як ввезення товарів на митну територію чи вивезення товарів із цієї території [77].

МК ЄС взагалі поняття «переміщення» чи «перетин митного кордону» пов'язує не з напрямом переміщення, а з митним режимом, в який товари буде розміщено (наприклад, експорт, імпорт тощо) [75, с. 143].

Розглянуті вище законодавчі акти щодо закріплення на законодавчому рівні поняття «переміщення через митний кордон» в інших країнах дає підстави стверджувати про необхідність закріплення зазначеного поняття в законодавстві України.

У п. 4 ст. 4 МК України міститься визначення термінів «ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України», «вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України», і це сукупність дій, пов'язаних з переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку.

Товари, що ввозяться чи вивозяться з митної території, здійснюються на певних підставах. Підставами переміщення продуктів морського та річкового промислу, зокрема, є:

1. Для продуктів морського та річкового промислу українського походження такими підставами є отримання лімітів вилову та спеціального дозволу суб'єктами господарювання від органів державної влади або міжнародних органів (для прикладу – Організації з рибальства в Північно-Західній Атлантиці), та наявність облаштованого риболовного судна.

2. Для продуктів морського та річкового промислу іноземного походження такою підставою переміщення є митна декларація та інші передбачені законом дозвільні документи (сертифікат відповідності, атестат виробництва тощо).

Переміщення товарів, у тому числі продуктів морського та річкового промислу, транспортних засобів комерційного призначення базується на основних принципах, тобто на основоположних засадах, правилах, нормах поведінки, якими керується митна система. Принципи – це керівні ідеї, що дають характеристику змісту якого-небудь поняття, розкривають його сутність [198, с. 123].

На жаль, в МК України не всі принципи розкрито. Потрібно також зазначити, що відсутньою є і їхня систематизація. Однак у деяких країнах СНД окремі глави митних кодексів присвячені загальним принципам переміщення товарів через кордон держави. Наприклад, главу 3 МК Республіки Молдова присвячено загальним принципам переміщення товарів і транспортних засобів, а також видам митних режимів [78]. Главу 2 МК Грузії присвячено загальним принципам переміщення через митний кордон Грузії товарів і транспортних засобів [76]. Але, необхідно зазначити, що у митному законодавстві України деякі принципи знайшли своє відображення в МК України, а інші – можна тільки виокремлювати при аналізові митно-правових норм. Необхідно детально розглянути основні принципи переміщення товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

По-перше, свобода переміщення товарів, у тому числі продуктів морського та річкового промислу та транспортних засобів. Особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства) та суб'єкти ЗЕД, за умови дотримання вимог Митного кодексу України та інших законодавчих актів України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, яких заборонено до ввезення в Україну та вивезення з України, а також тих, щодо яких законом України встановлено обмеження в галузі зовнішньоекономічної діяльності. Указаний принцип знайшов своє відображення у ст. ст. 196 – 197 МК України. Характеризуючи цей принцип стосовно переміщення продуктів морського та річкового промислу, слід зазначити, що в Законі України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» визначено порядок переміщення та митне оформлення продуктів промислу та перелік дозвільних документів для іноземного виробника продуктів промислу та спеціальні види контролю, що є обов'язковими для продуктів промислу [173], Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» було внесено зміни, що стосуються

дозвільних документів продуктів промислу українського походження [114]. З 10 січня 2016 р. в Україну заборонено ввозити рибу і ракоподібних, молюски та інших водяних безхребетних, ікру осетрових (чорна ікра) та ікру інших риб, що походять з Російської Федерації відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 30.12.2015 р. № 1147 [123]. Указана постанова втрачає чинність 5 серпня 2016 р. або після скасування заборони ввезення на митну територію Російської Федерації товарів сільськогосподарського призначення, продукції та сировини, що походять з України.

По-друге, переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів здійснюється у чітко обумовлених місцях, тобто через пункти пропуску на митному кордоні України, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України відповідно до міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку. А переміщення окремих видів товарів через митний кордон України може здійснюватися через спеціально визначені пункти пропуску на митному кордоні України. Перелік таких пунктів пропуску затверджується Кабінетом Міністрів України (ст. 195 МК України). Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 18 серпня 2010 р. №751 «Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний – кордон та пункти контролю» пункт пропуску через державний кордон – спеціально виділена територія на залізничних і автомобільних станціях, у морських і річкових портах, в аеропортах (на аеродромах) із комплексом будівель, споруд і технічних засобів, де здійснюються прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна [133].

По-третє, усі товари і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню. Митний контроль передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи. Відповідно до Закону України «Про прикордонний контроль» в обов'язковому порядку

передбачено також проведення прикордонного контролю [168]. Чинним законодавством встановлено обов'язковість митного оформлення товарів, транспортних засобів та інших видів товарів, а також відповідальність за ухилення від митного оформлення або проведення його неналежним чином. Відповідно до Закону України «Про ветеринарну медицину» продукти промислу обов'язково проходять ветеринарний контроль [110]. Переліки товарів, що підлягають санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному та радіологічному контролю у разі переміщення їх через митний кордон України, визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 р. № 1031 «Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України» [24]. Відповідно до цієї постанови продукти морського та річкового промислу підлягають санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному та радіологічному контролю, а жива риба – й екологічному контролю. Необхідно зазначити, що митне оформлення продуктів промислу українського походження здійснюється у спрощеному режимі.

По-четверте, право вільного обрання та зміни митного режиму. Декларант самостійно визначає митний режим товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, відповідно до цілей їхнього переміщення і на підставі документів, які подаються митному органу для здійснення митного контролю і митного оформлення слід наголосити, що товари переміщуються через митний кордон згідно з митним режимом. МК України закріплює 14 видів митних режимів. Найбільш поширеними митними режимами при переміщенні продуктів промислу є імпорт, експорт, транзит. Продукти промислу, не можуть переміщуватись у таких митних режимах як, реекспорт, режим митного складу тощо.

По-п'яте, товари, стосовно яких надано пільги у сплаті податків і зборів, можуть використовуватися виключно з метою, у зв'язку з якою було встановлено такі пільги. Товари морського промислу (риба, ссавці, мушлі, ракоподібні, водні рослини тощо в охолодженому, солоному, мороженому,

консервованому вигляді, перероблені на борошно або іншу продукцію), видобутих (виловлених, вироблених) суднами, зареєстрованими у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України звільняються від сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України [47]. Відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та державами Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) та інших міжнародних угод, у разі ввезення продуктів промислу з таких держав, як Ісландія, Норвегія, Швейцарія та Ліхтенштейн застосовується пільгова ставка ввізного мита. Указане відображено в листі Державної фіскальної служби України від 28.12.2015 р. № 2901/99-99-25-02-02-18 «Про ставки ввізного мита на товари походженням з ЄАВТ» [175]. Вставка 0% застосовується до продуктів морського та річкового промислу, які ввозяться з Європейського союзу відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [217], вказане також зазначено в листі Державної митної служби від 18.12.2015 р. № б/н «Про графіки зниження ввізних та вивізних (експортних) мит України» [118].

По-шосте, законість переміщення товарів через митний кордон. Відображення зазначеного принципу полягає у точному та неухильному дотриманні законів усіма державними (зокрема, митними) органами, а також усіма особами, які беруть участь у переміщенні продуктів морського та річкового промислу через митний кордон України. Це положення втілено у ч. 2 ст. 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі та в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Це проявляється у підвідомчості справ [38, с.7]. Згідно з ч. 1 ст. 68 головного закону країни, кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Продукти промислу можуть переміщуватися через митний кордон України тільки за наявності дозвільних документів [63].

Враховуючи вищезазначене, необхідним є внесення змін до Митного кодексу України щодо систематизації основних принципів переміщення товарів та транспортних засобів.

Переміщення продуктів промислу здійснюється з поміщенням указаних товарів у певний митний режим. Митний режим є деякою правовою оболонкою, у межах якої учасники відносини, яких врегульовано нормами митного законодавства, реалізують свої права і обов'язки.

Один із засновників російської школи митного права, О.М. Козирін, указує на триелементну структуру митного режиму, яку становлять: 1) умови митного режиму – обставини, які обумовлюють можливість розміщення під нього товарів та транспортних засобів; 2) вимога – дії під час виконання яких є можливість завершити митний режим; 3) обмеження – прямі або непрямі заборони здійснення з ними деяких дій [52, с. 15].

Фахівцями Академії митної служби на дещо інших підставах, відзначалася чотириелементна структура митного режиму, до якої входять: 1) конкретний порядок переміщення товарів через митний кордон України у залежності від їх призначення; 2) умови знаходження товарів та їх припустиме використання на (за межами) митної території; 3) межі прав фізичних та юридичних осіб щодо розпорядження товарами, що знаходяться у їх володінні; 4) додаткові вимоги до даного товару, а також до правового статусу особи, яка переміщує його через митний кордон (у випадках, передбачених митним законодавством) [73, с. 110].

Що стосується продуктів промислу, то вказаний товар не може бути поміщений у такі види митного режиму, як реекспорт, режим митного складу та режим безмитної торгівлі.

У процедурі оформлення товарів і транспортних засобів беруть участь співробітники портових, митних, прикордонних та інших органів, які діють на підставі взаємоузгоджених технологічних схем оформлення, контролю й обробки транспортних засобів, а також пасажирів і вантажів, які переміщуються за їх допомогою. Технологічні схеми митного та інших видів

контролю являють собою письмово-графічні документи, що відображують процедуру митно-прикордонного оформлення усіма службами, які взаємодіють за місцем, ціллю, часом, завданнями, кордонами.

Необхідно зазначити, що типові технологічні схеми стосовно різних видів транспорту та продуктів, що перевозяться ними, передбачено Постановою Кабінету міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451 «Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними», де зазначено основні вимоги контролю та митного оформлення щодо транспорту та продукції, яка ним перевозиться [95].

Особи, транспортні засоби і товари пропускаються через державний кордон після здійснення відповідно до вимог нормативно-правових актів щодо прикордонного, митного контролю, у разі автомобільного сполучення – контролю за міжнародними перевезеннями пасажирів і товарів автомобільними транспортними засобами, у разі повітряного сполучення – контролю на безпеку, у разі морського, річкового та поромного сполучення – контролю суден з метою забезпечення безпеки плавання.

У випадках, установлених законодавством, товари пропускаються через державний кордон після здійснення посадовими особами органів виконавчої влади, на які відповідно до законодавства покладено здійснення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей, зазначених видів державного контролю [95].

Найбільша кількість продуктів промислу переміщується водним транспортом з обов'язковим проходженням державних видів контролю.

Умовами переміщення продуктів морського та річкового промислу є дії, які є необхідними для здійснення зберігання та транспортування продуктів промислу.

Рибна продукція та інші продукти промислу належать до швидкопсувних продуктів, тому цю продукцію не перевозять спільно з іншими продуктами.

Продукти морського і річкового промислу зазвичай перевозять морським, автомобільним, авіаційним та залізничним транспортом.

Одним із особливостей надання дозволу на переміщення продуктів лову є умова переміщення їх у спеціальній упаковці (тарі). Як відомо, для переміщення значної кількості інших товарів, у тому числі продуктів, такі вимоги не застосовуються.

Під упаковкою (тарою) слід розуміти засіб, який призначено для зберігання та упакування товарів з метою збереження їх якості та корисних властивостей, а також для транспортування товарів на відстань.

Згідно з ДСТУ 2641: 2007 упаковка повинна захищати продукцію від пошкодження, втрати, впливу навколишнього середовища, а також забезпечувати процеси транспортування, зберігання та реалізації продукції. Тара, яку використовують для упаковки, має бути міцною, чистою, сухою, без стороннього запаху, відповідати вимогам нормативних документів [30].

Відповідно до Правил класифікації товарів за УКТЗЕД, правило 5б:

«Пакувальні матеріали та пакувальні контейнери, що поставляються разом з товарами, повинні класифікуватися разом, якщо вони належать до типу, який зазвичай використовується для упаковки даних товарів. Однак це положення не обов'язково у разі, коли такий пакувальний матеріал або пакувальні контейнери з усією очевидністю підходять для повторного використання» [157].

Правило 5б застосовується до звичайної упаковки двох видів: одноразового та багаторазового використання.

Упаковка одноразового використання потрапляє під дію цього правила і класифікується спільно з товаром, для якого її призначено за таких умов:

- 1) упаковка подається разом із товарами, що у ній містяться.
- 2) пакувальний матеріал традиційно застосовується для даного товару.

Продукти промислу зазвичай перевозяться у молочних бідонах, каністрах, поліетиленових пакетах, каннах, контейнерах, ємностях, що встановлено на тракторних причепах, а також у спеціалізованих живорибних машинах, живорибних вагонах, ізотермічних контейнерах, живорибних суднах типу «Акваріум».

Необхідно зазначити, що стандартизація упаковки здійснюється шляхом встановлення критеріїв раціональності та безпеки тари і здійснюється за трьома принципами:

принцип відповідності нормативним стандартам, що встановлює загальні технічні вимоги до тари за типами тари, основними параметрами (призначення, надійність, транспортабельність) тощо;

принцип відповідності якісним вимогам різної номенклатури, що встановлює стандарти для упаковки конкретних видів продукції;

принцип відповідності торговим звичаям.

При переміщенні продуктів морського та річкового промислу велике значення має маркування товару.

Маркування – це комплекс написів, умовних позначень і зображень, які розміщено на зовнішній упаковці, транспортних бірках і самому товарі для цілей індивідуалізації, транспортування, навантаження і розвантаження товару. Маркування має велике значення не тільки для транспортних цілей, але й для інших обставин, пов'язаних із виконанням поставки. Якщо контракт не містить вказівок щодо маркування, продавець повинен забезпечити маркування, звичайне для такого виду товару та упаковки, з урахуванням умов транспортування. Якщо в контракт включаються вказівки щодо маркування, вони мають зазвичай, детальний характер.

Вимоги щодо маркування риби містяться у Міждержавних стандартах, а саме ГОСТ 14192-96 [19] і ГОСТ 7630-96 [20], і українському ДСТУ 4518-2008 [31].

Рибу рекомендується перевозити у прохолодну похмуру погоду у воді пониженої температури за умови насичення її киснем. Оптимальна

температура води для перевезення теплолюбних риб становить 10–12°C влітку, 5–6°C – навесні і восени, 2–3°C – взимку. Слід уникати перевезення риб за мінусової температури. Для перевезення холодолюбних риб температура води влітку має становити 6–8°C, навесні і восени – 3–5°C.

Після завершення перевезення температуру в ємностях для перевезення доводять до температури, що реєструється у водоймі, в яку планується випустити рибу. Різниця в температурі води не має перевищувати 1–2°C для молоді (зокрема, личинок) та 3–4°C для риби після досягнення нею однорічного віку.

Ємності для перевезення риби заповнюються чистою водою з нейтральною реакцією, яка не містить завислих часточок та за хімічним складом відповідає рибоводним нормам. Не допускається використання водопровідної води, обробленої хлором, колодязної та артезіанської води.

Під час перевезення риби воду необхідно аерувати. У спеціальних автомобілях та живорибних вагонах для аерації застосовують компресор або кисневі балони з редукторами. Перевезення риби в тарі без аераційних пристосувань у цистернах здійснюється з відкритими отворами.

До перевезення допускається жива риба, рухлива, без механічних пошкоджень і наростів плісняви на тілі, із цілою лускою та шкірним покривом, цілими і чистими плавниками, непошкодженими очима, без пухлин на тілі, тонким шаром слизу на поверхні тіла.

У разі перевезення риби автомобільним транспортом застосовуються молочні бідони, каністри, поліетиленові пакети, канни, контейнери, ємності, встановлені на тракторних причепах, а також спеціалізовані живорибні машини.

Для тривалого перевезення риби використовуються автотранспортні засоби, обладнані цистернами та пристроями, які забезпечують підтримання її життєздатності.

Риба перевозиться тільки у спеціальних живорибних вагонах у чистій воді, без шкідливих домішок із забезпеченням належної аерації (як правило, пасажирськими поїздами).

Перевезення морської риби здійснюється протягом усього року виключно у морській воді. Максимальний строк перевезення морської риби становить дві доби.

Перевезення молоді лососевих та осетрових риб на значні відстані здійснюється авіаційним транспортом. При цьому використовуються поліетиленові пакети та ізотермічні контейнери для запобігання різким коливанням температури води.

Для перевезення риби морським та річковим транспортом використовуються живорибні судна типу «Акваріум», оснащені ємностями для транспортування (по 20 куб. метрів кожна), що вміщують до 55 тонн риби [145].

Споживання в Україні рибного продукту в перерахунку на душу населення становило 14,5 кг на рік, тоді як за інформацією ФАО (Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН), у європейських країнах цей показник становить 19,6 кг на рік [10]. На теперішній час, внутрішні промисли не забезпечують достатнього рівня продуктів промислу для населення, тому існує стійка тенденція до імпорту вказаних продуктів.

Виходячи з принципу, що всі товари у тому числі продукти промислу, підлягають обов'язковому митному контролю та митному оформленню, то продукти морського та річкового промислу в обов'язковому порядку підпадають під додаткові види контролю, а саме ветеринарно-санітарний, екологічний, санітарно-епідеміологічний та радіологічний. Але, на жаль, в законодавстві не зазначено чіткого строку проведення указаних додаткових видів контролю, оскільки продукти промислу є специфічними та швидко псуються. Тому вважаємо за доцільне зазначити розумні строки, у кращому варіанті мінімальні, щодо здійснення указаних видів контролю та внести зміни до законодавства, а саме до Постанови Кабінету міністрів України

№ 1031 від 05.10.2011 р., яка регулює питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України.

Отже, переміщення продуктів морського та річкового промислу має свої особливості. Перш за все це пов'язано із самим товаром, оскільки він швидко псується, тому потребує швидкого реагування як митних органів, так і органів, які здійснюють додаткові види контролю, тому є об'єктивна необхідність закріплення в законодавстві України мінімальних термінів здійснення додаткових видів контролю. Переміщення товарів базується на певних правових принципах, але на жаль у Митному кодексі України їх не систематизовано та не повною мірою відображено. На теперішній час існує необхідність у закріпленні принципів переміщення в законодавстві.

2.3. Митний контроль та митне оформлення продуктів морського та річкового промислу українського походження

На теперішній час продукти морського та річкового промислу займають значну частину раціону харчування населення України. Контроль за якістю вивезеної та ввезеної продукції на території України, є основним пріоритетом Української держави.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню. Митні органи взаємодіють з органами державної влади, що здійснюють прикордонний, санітарно-епідеміологічний, ветеринарний, фітосанітарний, радіологічний, екологічний контроль та інші види контролю, у порядку, встановленому законодавством України. Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, завершується тільки після здійснення встановлених законодавством України необхідних для цього товару видів контролю.

Велике значення при митному оформленні та митному контролі має країна походження товару. Країна походження товару визначається з метою оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України,

застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України, а також забезпечення обліку цих товарів у статистиці зовнішньої торгівлі. Країною походження товару вважається країна, в якій товар було повністю вироблено або піддано достатній переробці відповідно до критеріїв, встановлених Митним кодексом України [80].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» під продукцією промислу українського походження розуміють різні види харчової, технічної, кормової, медичної та іншої продукції, виробленої з водних біоресурсів резидентами України, у тому числі на суднах флоту рибної промисловості під Державним Прапором України [172].

Виходячи з норм МК України, продуктами морського та річкового промислу українського походження є:

1) продукція морського рибальського промислу та інша продукція промислу, одержана українським судном або судном, що орендоване (зафрахтоване) Українською державою, у Азово-Чорноморському басейні (у зазначене поняття слід віднести територіальні води);

2) продукція, одержана на борту переробного судна України виключно з продукції, зазначеної у пункті 1;

3) продукція, одержана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод України, за умови, що держава має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;

4) товари, вироблені у цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1–3.

До продукції українського походження слід зарахувати також ті продукти морського та річкового промислу, яких виловлено українськими суднами в районі, що знаходиться за межами здійснення юрисдикції у галузі рибальства прибережних держав, та Україні, як члена міжнародної

організації надано ліміти вилову (наприклад Організація з рибальства в Північно-Західній Атлантиці – далі НАФО).

Коли товар повністю отриманий або вироблений в Україні, визначити його походження досить легко. Труднощі виникають при визначенні походження товару, який виробляється, виловлюється та використовується матеріали більш як з однієї країни.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 25.02.2003 р. № 255 «Про визначення Торгово-промислової палати уповноваженим органом з видачі сертифікатів про походження товару», Торгово-промислової палаті України та її регіональним палатам надано право на підтвердження походження українських товарів і видачу сертифікатів походження, у тому числі міжнародної форми [111].

У п. в ст. 1 Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах від 21 жовтня 1982 р. під митним контролем розуміють заходи, що вживають з метою забезпечення виконання законів і правил, за дотримання яких відповідають митниці. Тому необхідно уточнити, що за забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи щодо митного контролю, а також її міжнародних договорів із цього питання відповідають посадові особи митниць [183].

У разі в'їзду (прибуття) осіб, транспортних засобів і ввезення товарів в Україну здійснення їх контролю розпочинається прикордонним контролем і закінчується митним контролем, у разі виїзду (вивезення) товарів з України – розпочинається митним контролем і закінчується прикордонним контролем [95].

У законодавстві існує відмінність як митного контролю, так і інших видів контролю та митного оформлення продуктів морського та річкового промислу українського та іноземного походження. Відповідно до Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» встановлено перелік дозвільних документів для іноземного виробника рибної продукції та спеціальні види контролю, що є обов'язковими для продуктів

лову [173], Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» було внесено зміни, що стосуються дозвільних документів продуктів промислу українського походження [114].

Для здійснення вилову продуктів промислу українського походження суб'єктам господарювання потрібно отримати ліміти вилову водних біоресурсів.

Відповідно до ст. 29 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», ліміти встановлюються на види (групи видів) водних біоресурсів, щодо яких здійснюється промисел на відповідних водних об'єктах, крім ізольованих об'єктів (із застосуванням споруд або технічних пристроїв, штучно створених водних об'єктів, що використовуються для цілей аквакультури) та об'єктів промислу, запаси яких формуються виключно шляхом штучного розведення водних біоресурсів [172].

Обґрунтування допустимих обсягів спеціального використання водних біоресурсів за видами (групами видів) у водних об'єктах розробляють наукові установи та організації, що входять до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, наукові установи, що входять до Національної академії наук України та Української академії аграрних наук, на замовлення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, суб'єктів рибного господарства.

Затвердження лімітів на спеціальне використання водних біоресурсів у зоні юрисдикції України у місячний строк з дня отримання документів здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері рибного господарства та рибної промисловості, на підставі поданого науковими організаціями та установами науково-біологічного обґрунтування.

Порядок установлення лімітів на спеціальне використання водних біоресурсів загальнодержавного значення у межах юрисдикції України та водних біоресурсів у відкритому морі, територіальному морі та виключних (морських) економічних зонах іноземних держав визначає Кабінет Міністрів України, у тому числі – відповідно до міжнародних договорів України [179].

Суб'єкти господарювання, що здійснюють вилов, добування та збирання, повинні мати спеціальні дозвільні документи на право заняття таким видом діяльності. Порядок отримання ліцензій на вилов, добування водних біоресурсів покладено на Міністерство аграрної політики та продовольства України. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності, пов'язаної з промисловим виловом водних біоресурсів, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 31 травня 2013 р. № 341 [130].

Потрібно зазначити, що продукти промислу безпосередньо пов'язані з водними об'єктами, тому необхідно розглянути ст. 212 Митного кодексу України.

Відповідно до ст. 212 МК України митне оформлення рибної продукції, виробленої українськими суднами в межах Азово-Чорноморського басейну, здійснюється без оформлення митної декларації. Оподаткування зазначеної продукції здійснюється відповідно до Податкового та Митного кодексів України.

Перш за все, необхідно зазначити, що продукція морського та річкового промислу українського походження виловлена, видобута на території України [в територіальному морі або одержана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод України, за умови, що держава має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр (виключна морська економічна зона)].

Територіальні води (територіальне море) України – смуга прибережних морських вод завширшки 12 морських миль, що

відлічуються від лінії найбільшого відпливу як на материку, так і на островах, що належать Україні [138].

Ширина виключної (морської) економічної зони становить до 200 морських миль, відлічених від тих самих вихідних ліній, що і територіальне море України [112].

Необхідно з'ясувати сутність поняття «українське судно». Відповідно до ст. 32 КТМ України, поняття «українське судно» або «судно України» означає національну належність судна, на яке поширюється юрисдикція України. Національна належність судна визначається його державною реєстрацією в Україні й одержанням права плавання під Державним прапором України. Право плавання під Державним прапором України має судно, яке є державною власністю або перебуває у власності фізичної особи-громадянина України, а також юридичної особи в Україні, заснованої виключно українськими власниками, або судно, яке знаходиться у цих осіб на умовах договору бербоут-чартеру [49].

Що стосується судна, яке здійснює вилов та добування водних біоресурсів, то згідно з Міжнародною конвенцією про стандарти підготовки, сертифікації персоналу риболовних суден та несення вахти (1995 р.) під риболовним судном розуміють будь-яке судно, що використовується на комерційній основі для промислу риби або інших живих ресурсів моря [82]. Майже таке ж визначення міститься й у Кодексі торговельного мореплавства України [49]. Необхідно зазначити, що знаряддя промислу є невід'ємною частиною риболовного судна, у зв'язку з чим морські події, пов'язані з пошкодженням знарядь промислу риболовного судна іншими суднами, класифікуються як зіткнення суден у морі.

Розкриваючи статус риболовецького судна, варто зазначити, що:

- 1) риболовецьке судно є різновидом транспортних засобів і має визначену сферу використання вилову та добування водних біоресурсів;
- 2) риболовецьке судно є особливим видом майна, яке характеризують такі ознаки: по-перше, це є предмет матеріального світу, тобто річ, щодо якої

можуть виникати права та обов'язки; по-друге, це є неподільна річ, оскільки її поділ може призвести до втрати цільового призначення; по-третє, згідно з ч. 2 ст. 181 Цивільного кодексу України на морські судна, судна внутрішнього плавання поширено режим нерухомої речі [230];

3) риболовецьке судно є об'єктом права власності;

4) судна є об'єктами майнових відносин у сфері господарювання, це є речі, які мають вартісне визначення, можуть вироблятися чи використовуватися в діяльності суб'єктів господарювання та відображаються у їх балансі або враховуються в інших, передбачених законом, формах обліку майна суб'єктів господарювання (ст. 139 Господарського кодексу України [18]).

Словосполучення «Азово-Чорноморський басейн» досить часто зустрічається, проте в законодавстві досі відсутнім є цей термін. Так, наприклад, у Концепції розвитку рибного господарства України, що затверджено Постановою Верховної Ради України від 13.07.2000 р. № 1885-III, дуже часто використовується це поняття, але не розкривається його зміст [155]. Схожа ситуація спостерігається і в інших нормативно-правових актах (їхня кількість налічує близько 20), але у жодному з них відсутнє поняття «Азово-Чорноморський басейн».

У тлумачному словникові з української мови міститься поняття «басейн» – «територія, яку охоплює річка з притоками. Басейном ріки називається ділянка земної поверхні, з якої поверхневий і підземний стоки надходять в основне русло річки і в усі її притоки; територія, прилегла до моря, озера» [196].

У Топонімічному словникові Севастополя поняття «Азово-Чорноморський басейн» визначено так: у цей регіон включають акваторії Чорного та Азовського морів, а також прибережні райони, у тому числі півострів Крим. Севастополь географічно займає центральне місце у цьому регіоні [202].

Визначення поняття «Азово-Чорноморський басейн» має безпосереднє відношення до правильного визначення походження продуктів промислу.

Під Азово-Чорноморським басейном слід розуміти регіон, який включає в себе акваторії Чорного та Азовського морів та рік, води заток, бухт, губ і лиманів, проток, що пов'язані з Чорним та Азовським морями або в них впадають.

Вважаємо за необхідне внести зміни до законодавства та закріпити поняття «Азово-Чорноморський басейн».

На теперішній час в Україні поряд із морськими портами, діють і рибні порти, що призначені для обробки продуктів промислу. До їх числа належать такі рибні порти, як: Іллічівський, Керченський, Маріупольський, Севастопольський. У зв'язку з окупацією Автономної Республіки Крим урядом України порушено питання щодо тимчасового закриття рибних портів у Криму [86].

Реалії часу породили для рибних портів зовсім інші завдання, а саме переробка металопродукції, відвантаження великотоннажних вантажів тощо.

Стосовно етапів митного оформлення необхідно зазначити, що попередні операції та тимчасове зберігання не застосовуються до продуктів промислу українського походження.

Стосовно декларування необхідно зазначити, що відповідно до ст. 248 МК України митне оформлення розпочинається з моменту подання митної декларації або документа, що її заміняє. Згідно зі ст. 257 МК України декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Отже, виникає ситуація з продукцією українського походження, у зв'язку з якою суб'єкти господарювання не подають митну декларацію, а подають митну квитанцію МД-1, яка оформлюється відповідно до порядку застосування уніфікованої митної квитанції МД-1, що затверджена наказом

Державної митної служби України № 1 від 04.01.2005 р. [137]. Указана норма звела до мінімуму митні формальності при митному оформленні продуктів промислу українського походження, тому є всі підстави дійти висновку, що митне оформлення здійснюється у спрощеному режимі.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 436 «Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України», продукти промислу українського походження внесено до переліку, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України, для цього при митному контролі та оформленні в обов'язковому порядку суб'єкт господарювання подає: а) атестат виробництва; б) свідоцтво виробника про якість; в) сертифікат відповідності [131]. Підтвердження продуктів промислу як продукції українського походження здійснюється за бажанням резидента – суб'єкта господарювання.

Атестація виробництва здійснюється з метою оцінки можливостей підприємства-виробника забезпечити відповідність харчової продукції усім обов'язковим вимогам, установленим чинними законодавчими актами України, нормативно-правовими актами та нормативними документами на конкретний вид продукції [141].

Відповідно до Закону України «Про підтвердження відповідності» сертифікатом відповідності є документ, який підтверджує, що продукція, системи якості, системи управління якістю, системи екологічного управління, персонал відповідає встановленим вимогам конкретного стандарту чи іншого нормативного документа, визначеного законодавством [111]. Наказом Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 01.11.2001 р. № 534 затверджено Порядок подання призначеними органами з оцінки відповідності інформації про видані сертифікати відповідності та свідоцтва про визнання відповідності до державного реєстру сертифікатів відповідності та свідоцтв про визнання [99].

З метою забезпечення якості і безпеки продуктів морського та річкового промислу для здоров'я населення, суб'єкт господарювання здійснює контроль цієї продукції на всіх стадіях її переробки. Контроль якості продуктів промислу та супутніх матеріалів здійснює виробнича лабораторія, яка підлягає акредитації або атестації. Порядок акредитації виробничих лабораторій переробних виробництв встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації, метрології та сертифікації. Виробнича лабораторія на підставі досліджень продуктів промислу та супутніх матеріалів (за умови їх відповідності вимогам нормативних документів) видає свідоцтво про якість. На теперішній час виключено норму закону, яка надавала визначення поняття «свідоцтво виробника про якість», але зазначено, що з метою забезпечення якості і безпеки продуктів лову та харчової продукції з них для здоров'я населення суб'єкт господарювання здійснює контроль цієї продукції на всіх стадіях її переробки.

Специфіка продуктів морського та річкового промислу пов'язана з тим, що тварини, рослини, безхребетні пов'язані з водоймами, тому для їх виловлення суднам потрібні спеціальні дозвільні документи. Порядок видачі підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування та перероблення продуктів вилову затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 4 липня 2012 р. № 596. Підтвердження є документом, що засвідчує достовірність інформації, поданої судновласником, судно якого здійснювало вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування (далі – судновласник) шляхом присвоєння йому порядкового номера, і видається:

Держрибагентством – судновласникам, які здійснюють вилучення водних біоресурсів у водах за межами юрисдикції України;

територіальними органами Держрибагентства – судновласникам, які здійснюють вилучення водних біоресурсів у виключній (морській)

економічній зоні України, територіальному морі, внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах.

Судновласник для одержання підтвердження подає Держрибагентству або його територіальному органу:

запит за формою, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. № 1176 «Про затвердження форми заяви на одержання суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою документів дозвільного характеру» [151];

проект підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування та переробки продуктів лову за формою 1 (якщо підтвердження видається Держрибагентством) або 2 (якщо підтвердження видається територіальним органом Держрибагентства). Форми затверджено наказом Міністерства аграрної політики і продовольства України від 07.08.2012 р. № 482 «Про затвердження форм підтвердження законності вилучення водних біоресурсів» [149];

відомість про транспортування вантажу за формою, встановленою Мінагрополітики.

У разі, якщо вилучені водні біоресурси або перероблені продукти вилову призначені для внутрішньоторговельних операцій, документи про їх вилучення, перероблення та інформація про транспортування вантажу (транспортні деталі) подаються українською мовою; зовнішньоторговельних операцій – англійською мовою.

Строк видачі підтвердження або надсилання судновласникові повідомлення про відмову становить 10 днів з дати надходження запиту.

Видача підтвердження здійснюється на безоплатній основі.

Строк дії підтвердження обмежується строком завершення зовнішньоторговельних або внутрішньоторговельних операцій з конкретним вантажем та видами водних біоресурсів [134].

У разі, якщо факт вилову продукції не підтвердить її українське походження, то продукти промислу розглядаються як іноземний товар.

Але, якщо під час перевірки митні органи виявлять неточність, або інші порушення, продукти промислу будуть оформлятися, як продукти промислу іноземного походження. За таких обставин декларант зобов'язаний подати митну декларацію.

Оскільки продукти промислу українського походження безпосередньо пов'язані з водним середовищем, тому є необхідність розгляду переміщення водним транспортом. Митний контроль водних транспортних засобів і товарів (вантажів) здійснюється виключно митним органом відповідно до законодавства, вибірково, у формах та обсязі, що визначені на підставі результатів системи управління ризиками.

Митний контроль водних транспортних засобів і товарів здійснюється митним органом у зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Митний контроль в акваторіях портів здійснюється за погодженням з органом охорони державного кордону.

Судна, що здійснюють каботажне плавання, перебувають під митним контролем протягом усього часу каботажу. Митні формальності стосовно судна каботажного плавання, що плаває під Державним Прапором України, закінчуються після завершення ним каботажного перевезення та за відсутності на ньому товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем [135].

Для здійснення митного оформлення та митного контролю суб'єкт господарювання подає:

1. Документи, які підтверджують приналежність судна Україні, а саме копію свідоцтва про право власності на судно, копію свідоцтва про право плавання під державним прапором України, копію договору бербоут-чартеру або повідомлення про те, що судно не передано в оренду, на вимогу можуть митного органу можуть подаватись інші документи, яких передбачено

Кодексом торговельного мореплавства України та Митним кодексом України.

2. Документи, які підтверджують якість та безпечність української продукції – атестат виробництва, свідоцтво виробника про якість, сертифікат відповідності.

3. Документи, які підтверджують район промислу (переробки) продуктів лову: засвідчені виписки із суднового журналу, радіограми судновласника.

На практиці при виборі форми митного контролю для продуктів морського та річкового промислу українського походження необхідно врахувати такі положення:

1) наявність у відповідних суб'єктів відповідних ліцензій (дозволів) на промисел продуктів;

2) відсутність або наявність у суб'єктів несплачених штрафів за адміністративні правопорушення у галузі митної справи, захисту державного кордону, охорони навколишнього природного середовища та природокористування і (або) невідшкодування збитків, завданих водним біоресурсам у зв'язку з порушенням законодавства України у галузі рибальства;

3) результати зіставлення відомостей, представлених до митного органу, з інформацією, що надходить з інших джерел;

4) можливість здійснення митного контролю безпосередньо в районі промислу.

На жаль, указані положення не знайшли відображення у нормативно-правових актах. Тому необхідно внести зазначене положення до Порядку виконання митних формальностей на морському та річковому транспорті, що затверджений наказом Міністерства фінансів України від 10.03.2015 р. №308.

Зазвичай до продуктів промислу українського походження застосовується такі форми митного контролю, як перевірка документів, огляд та переогляд товарів.

Перевірка документів і відомостей, які надаються митниціям під час переміщення через митний кордон України продуктів промислу українського походження, здійснюється візуально та із застосуванням інформаційних технологій. Зазвичай перевіряються відомості щодо лімітів вилову та місце промислу.

Митний огляд проводиться працівниками митниці та спрямований на встановлення та перевірки відомостей наданих митниці. За звичай застосовується митний огляд без розкриття пакувальних місць, і без обстеження транспортного засобу.

На практиці інші форми митного контролю, такі як: облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, усне опитування громадян та посадових осіб підприємств; перевірка обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем; проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, майже не застосовуються.

Така форма митного контролю, як: огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою відповідно до цього Кодексу та інших законів України покладено на органи доходів і зборів; направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів – не застосовується взагалі.

Головною особливістю щодо проведення форм контролю є наявність документів, що посвідчують, що судно та продукти промислу є українського походження.

До продуктів промислу крім митного в обов'язковому порядку застосовуються інші види контролю.

Щодо прикордонного контролю, то відповідно до ст. 21 Закону України «Про прикордонний контроль», прикордонний контроль риболовних суден, що приписані до портів України та ведуть прибережне рибальство, здійснюється лише за результатами оцінки ризиків. Прикордонний контроль риболовних суден, що приписані до портів України і виходять на промисел в Азово-Чорноморський басейн без заходу в іноземні порти, може не здійснюватися протягом 30 діб з дня останнього проходження прикордонного контролю. Протягом зазначеного строку судна можуть багаторазово виходити в район промислу та повертатися до визначених для них причалів (пристаней), пунктів базування в місці розташування риболовних підприємств або рибних портів для вивантаження улову, отримання предметів постачання та здійснення позапланових ремонтних робіт. Члени командного складу таких суден повинні мати посвідчення особи моряка, а інші члени екіпажу – документи, що посвідчують особу [168].

Переліки товарів, що підлягають санітарно-епідеміологічному та ветеринарно-санітарному контролю у разі переміщення їх через митний кордон України, визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 р. № 1031 «Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України». Відповідно до цієї постанови рибна продукція підлягає санітарно-епідеміологічному та ветеринарно-санітарному контролю, а жива риба й екологічному контролю [24]. Потрібно зазначити, що санітарно-епідеміологічному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю) не підлягають продукти промислу, що переміщуються через митний кордон України в режимі тимчасового ввезення (вивезення); товари, що переміщуються через митний кордон України у режимі реімпорту, реекспорту тощо.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.05.12 р. № 449 санітарно-епідеміологічний контроль здійснюється у формі

попереднього документального контролю, та контроль, який здійснюється працівником митниці в зонах митного контролю на митній території України [116]. Про пройдений санітарно-епідеміологічний контроль свідчить відбиток штампа органів Державної санітарно-епідеміологічної служби «Санітарно-епідеміологічний контроль здійснено», такий штамп ставиться також на товаросупровідних або товаротransпортних накладних при імпорті продуктів морського та річкового промислу, що підлягають санітарно-епідеміологічному контролю [159]. Щодо екологічного контролю, то він також здійснюється працівником митниці в зоні митного контролю та у пунктах пропуску через митний кордон України. Якщо на товаросупровідних документах наявний відбиток штампа територіальних органів Державної екологічної інспекції «Ввіз/вивіз дозволено», це свідчить про проходження товару екологічного контролю. Радіологічний контроль здійснюється безпосередньо на кордоні посадовими особами Державної екологічної інспекції Міністерства екології та природних ресурсів України. Результат проведення радіологічного контролю – наявність на товаросупровідних (товаротransпортних) документах штампу «Радіологічний контроль – ВВІЗ/ВИВІЗ ДОЗВОЛЕНО».

Відповідно до норм Закону України «Про ветеринарну медицину», пропуск через митний кордон України товарів у тому числі риби, ракоподібних та інших водних біоресурсів, лише після проходження обов'язкового ветеринарного контролю [110].

Згідно з класифікатором товари морського промислу (риба, ссавці, мушлі, ракоподібні, водні рослини тощо в охолодженому, солоному, мороженому, консервованому вигляді, перероблені на борошно або іншу продукцію), видобуті (виловлених, вироблених) суднами, зареєстрованими в Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України, звільнені від сплати митних платежів при ввезенні на митну територію України [47].

Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, завершується тільки після здійснення установлених законодавством України необхідних для цього товару видів контролю.

Продукти промислу призначені для вільного обігу на території України.

Що стосується продуктів морського та річкового промислу у разі вивезення продуктів промислу за межі України, то застосовуються вивізні мито та єдиний збір (лише для транспортних засобів).

Необхідно зазначити, що продукція, яка виловлена українськими суднами в районі, що знаходиться за межами здійснення юрисдикції у галузі рибальства прибережних держав, та Україні як члену міжнародної організації НАФО (або інших міжнародних організацій, які надають державам-членам ліміти вилову) надано ліміти вилову водних біоресурсів, тому вважаємо за необхідне внести зміни до законодавства, та надати можливість таким суднам також не подавати митну декларацію.

Таким чином, продукти морського та річкового промислу українського походження підпадають під спрощене митне оформлення. Виокремлено ознаки, які є необхідними для обрання форми митного контролю. За звичай перевірка відомостей щодо продуктів промислу здійснюється у такій формі митного контролю, як перевірка документів, огляд та переогляд товарів, інші форми митного контролю майже не застосовуються, але в обов'язковому порядку підлягає державним видам контролю.

2.4. Митний контроль та митне оформлення продуктів морського та річкового промислу іноземного походження

Нині Україна є імпортом-залежною країною, обсяг імпортованої риби та інших продуктів промислу досягає 70% [235]. Із поступовим насиченням ринку імпортованими морепродуктами і рибою загострюється питання її

безпеки та якості, особливо, якщо ввезені продукти є нетрадиційними для українського споживача.

ГАТТ не містить спеціальних правил, які регулювали б визначення країни походження товарів у міжнародній комерції. Кожна договірна Сторона була вільною у визначенні власних правил походження і могла навіть мати у своєму розпорядженні декілька наборів правил залежно від конкретних цілей регулювання [15].

Це спонукало учасників Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів у рамках ГАТТ звернутися до вирішення питання правил походження, в результаті чого було прийнято Угоду про правила походження [220]. Ця Угода має на меті гармонізацію непреференційних правил походження і забезпечення того, щоб правила визначення походження самі по собі не створювали невинуватених перепон для торгівлі.

Країна походження товару заявляється (декларується) до органу доходів та зборів шляхом подання оригіналів документів про походження товару (ч. 2 ст. 43 Митного кодексу України).

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» країна походження – країна (митний союз або економічне угруповання), в якій товар було повністю вироблено або піддано достатній переробці чи обробці. Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 18.05.1994 р. №323 «Про затвердження Положення про порядок поставок і митного оформлення продукції за виробничою кооперацією підприємств і галузей держав – учасниць СНД» на продукти промислу не поширюється положення про виробничу кооперацію СНД (імпорт) [153].

У кожній країні існують свої критерії походження товару, це стосується і продуктів морського та річкового промислу, отже до продуктів морського та річкового промислу іноземного походження слід зарахувати:

1) продукцію морського та річкового промислу та іншу продукцію морського промислу, одержану судном іноземної держави або судном, що орендоване (зафрахтоване) цією країною на території іноземної держави;

2) продукцію, одержану на борту переробного судна іноземної держави виключно з продукції, зазначеної у пункті 1;

3) продукцію, одержану з морського дна або з морських надр, за умови, що країна імпортер має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;

4) товари, вироблені у цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1–3;

5) продукти промислу, виловлені на території України іноземними суднами;

6) продукти промислу, виловлені на території України, за межами територіальних вод України та українськими суднами, але без правових підстав (не доведеність українського походження);

7) будь-які продукти морського та річкового промислу, щодо яких не було доведення фактів українського походження.

Суб'єкт господарювання самостійно обирає, в який митний режим слід помістити товар. Товари можуть переміщатись в Україну у будь-якому режимі та видами транспорту, але в указаному є деяке застереження, що стосується продуктів промислу. Забороняється ввезення продуктів промислу, підконтрольних службі державної ветеринарної медицини, через треті країни у порядку реекспортування, у тому числі і країни СНД [142]. Що стосується живої риби, то не можуть бути поміщені у митний режим митного складу (п. 4 ч. 1 ст. 122 МК України), а також режим безмитної торгівлі (ч. 2 ст. 141 МК України), указана норма застосовується до живих тварин.

Що стосується митного оформлення продуктів промислу, то потрібно зазначити, що починається воно з попередніх операцій. Попередніми операціями за визначенням МК України вважаються:

попереднє повідомлення органів доходів і зборів про намір увезти товари на митну територію України;

подання документів і відомостей органам доходів і зборів у пунктах пропуску через державний кордон України;

доставка товарів і документів у місце, визначене органом доходів і зборів.

Указане положення щодо попередніх операцій не застосовується до морських, річкових та повітряних суден, які під час перебування на митній території України не роблять зупинок у портах чи аеропортах, розташованих на цій території.

Тимчасове зберігання досить рідко застосовується до продуктів промислу іноземного походження, у зв'язку з особливостями товару.

Основна стадія митного оформлення – це декларування, що виконується відповідно до ст. 257 МК України «...шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари і транспортні засоби, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення».

Слід зазначити, що декларування продуктів промислу відбувається з використанням вантажної митної декларації. Відповідно до ст. 263 МК України митна декларація подається органу доходів і зборів, який здійснює митне оформлення, протягом 10 днів з дати доставлення товарів і транспортних засобів у зазначений орган призначення.

Митна декларація (МД) – письмова заява встановленої форми, що подається митному органу податків, зборів та інших платежів; на паперовому носії або як електронний документ (електронна МД), і містить відомості про товари та транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, митний режим, в який вони заявляються, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування та сплати податків, зборів та

інших платежів. Заповнення (декларування) здійснює власник товару або підприємство, уповноважене власником.

Товари декларуються шляхом подання митному органу:

митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа;

або митної декларації М-16;

або письмової заяви за формою згідно з додатком 1;

або митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності;

або іншого документа, що відповідно до законодавства може використовуватися замість митної декларації [100].

Декларування партії товарів, ввезених на митну територію України, або партії товарів, що вивозяться за межі митної території України, може бути здійснено з використанням тимчасової митної декларації за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи у разі, якщо декларант не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідними для заповнення митної декларації у звичайному порядку, зокрема коли:

точні відомості про код товару згідно з УКТЗЕД можуть бути встановлені після здійснення їх дослідження;

у процесі контролю правильності заявленого декларантом або уповноваженою ним особою коду товару згідно з УКТЗЕД виникають суперечності щодо тлумачення положень УКТЗЕД, розв'язання яких вимагає додаткової інформації, спеціальних знань, здійснення досліджень тощо;

відомості про кількісні характеристики товарів можуть бути встановлені після навантаження товарів на транспортний засіб або вивантаження товару із транспортного засобу;

ціна товарів визначається за формулою.

Якщо в рамках процедур митного контролю та оформлення товарів, ввезених на митну територію України, за поданою митною декларацією на

бланку єдиного адміністративного документа посадовою особою митного органу відбиралися проби (зразки) товарів, за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи декларування таких товарів може бути здійснено з використанням тимчасової митної декларації. Випуск таких товарів до одержання результатів відповідних досліджень (аналізу, експертиз) може бути здійснений митним органом відповідно до ч. 21 ст. 356 Митного кодексу України.

Тимчасова митна декларація підтверджує взяття декларантом або уповноваженою ним особою зобов'язання подати митному органу додаткову декларацію у строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації.

Подана митному органу періодична митна декларація підтверджує взяття декларантом або уповноваженою ним особою зобов'язання подати митному органу додаткові декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця [96].

Крім митної декларації, суб'єкт господарювання подає інші документи, що передбачені законодавством.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» митне оформлення для використання на митній території України продуктів лову й харчової продукції з них іноземного виробництва відбувається згідно з вимогами митного законодавства України. Для здійснення митних формальностей, а саме митного контролю та митного оформлення щодо якості й безпеки продуктів промислу суб'єкт господарювання в обов'язковому порядку повинен подати: а) сертифікат походження; б) ветеринарне свідоцтво на кожен партію продукції (крім харчової продукції з продуктів лову) [173]. Можуть також подаватися при митному оформленні продуктів промислу іноземного походження такі документи: сертифікат відповідності чи свідоцтво про визнання іноземного сертифіката; міжнародний санітарний сертифікат, що видається країною-експортером, або висновок державної санітарно-

епідеміологічної експертизи; декларація виробника; підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування або аналогічний документ, підтверджений компетентним органом іноземної держави.

В Україні діють обмеження щодо продуктів промислу, відповідно до Постанови КМУ від 21 травня 2012 р. № 436 «Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України», для митного контролю та митного оформлення в обов'язковому порядку мають бути в наявності у суб'єкта господарювання такі документи – сертифікат відповідності та свідоцтво про визнання відповідності. Разом із тим, відповідно до ст. 319 Кодексу товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати, зокрема, державному ветеринарно-санітарному та іншим видам контролю. Митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, завершуються тільки після проведення встановлених законами України для кожного товару видів контролю [131].

Митні органи проводять верифікацію сертифікатів походження товарів.

Для здійснення митного контролю можна виокремити такі види необхідних документів, які подають суб'єкти господарювання при переміщенні продуктів морського та річкового промислу.

1. Документи, що пов'язані з торговельною діяльністю суб'єкта господарювання. Це зовнішньоекономічні договори, інвойси, специфікації тощо.

2. Документи, що посвідчують транспортний засіб. На підставі указаних документів товари і транспортні засоби переміщуються через митний кордон. До них належать: коносаменти, дорожні відомості, накладні тощо.

3. Документи, що оформлюються й засвідчуються посадовими особами органів доходів та зборів. Таким документом є митні декларації та інші документи.

4. Інші документи, які є необхідними для митного контролю. До документів можна віднести карантинні, ветеринарні та інші види свідоцтв, дозвільні документи, що видаються іншими державними органами.

Форми митного контролю визначається органами доходів та зборів. До продуктів промислу зазвичай застосовуються майже усі форми митного контролю, які передбачені ст. 336 МК України. Але, така форма митного контролю як огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі не застосовується, оскільки це пов'язано зі специфікою самого товару.

Найбільш поширеною формою митного контролю при переміщенні через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу іноземного походження є перевірка документів і відомостей, які надаються суб'єктами господарювання митниціям під час переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення. Указана форма контролю здійснюється візуально та застосовуються інформаційні технології (шляхом проведення формато-логічного контролю, контролю із застосуванням системи управління ризиками) та в інші, передбачені МК України, способи.

Що стосується митного огляду, то відповідно до ст. 338 МК України, огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених органу доходів і зборів (у тому числі для перерахунку та зважування), проводиться в короткий строк після прийняття рішення про його проведення, оскільки продукти промислу віднесено до товарів, що швидко псуються. А за результатами застосування системи управління ризиками огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення може бути ідентифікаційним – без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу, частковим – із розкриттям до 20 % пакувальних місць і вибірковим обстеженням транспортного засобу та повним — з розкриттям

до 100 % пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу [80].

Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств — це отримання посадовою особою митниці певної інформації, яка має важливе значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією. Посадова особа митниці має можливість в отриманні інформації, яка стосується: кількісних, якісних та вартісних характеристик у частині, що належать до компетенції митниці.

Перевірка обліку товарів — це дії органів митниці, що спрямовано на встановлення відповідності документації про зазначені товари і транспортні засоби законодавчим вимогам.

У коментарі до МК України відзначено, що облік товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, за своєю суттю є формою статистичного спостереження та накопичення необхідної інформації, яка використовується для:

- фіксації факту переміщення через митний кордон;
- формування, узагальнення та обробки зібраної інформації;
- використання інформації для здійснення митної справи та забезпечення інформаційних потреб сторонніх користувачів у межах їх повноважень.

Крім того, зазначається, що дана інформація належить до спеціальної митної статистики [56, с. 136].

Досить рідко проводяться такі форми митного контролю, як проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів. Зазвичай це стосується стягнення митних платежів.

Ще однією формою є направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів. Інколи це є підставою для виявлення неякісних товарів.

При переміщенні через митний кордон України продуктів промислу іноземного походження можливо взяття проб та зразків товарів. В.В. Прокопенко відносить ці дії до додаткових форм митного контролю [156, с. 25]. Потрібно зазначити, що віднесення взяття проб та зразків товарів до форми митного контролю є досить умовним. Вказане є необхідністю для митного оформлення, а саме перевірки відомостей.

У більшості випадків переміщення продуктів промислу здійснюється водним транспортом, тому вважаємо за необхідне розглянути митні формальності, які здійснюються на даному виді транспорту.

Потрібно зазначити, що перед завезенням продуктів за кодами товару згідно з УКТ ЗЕД № 0301 – 0307 (жива риба, кальмари, устриці та інші продукти промислу), підконтрольних державній Державній ветеринарній та фіто санітарній службі, імпортер через WEB-сайти вище зазначеного органу має з'ясувати умови завезення такої продукції, а саме: епізоотичне благополуччя країни-експортера щодо особливо небезпечних заразних хвороб тварин, факт погодження міжнародного ветеринарного сертифікату, позитивні результати обстеження підприємств виробників продукції спеціалістами державної служби ветмедицини України, Ветеринарних вимог щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду [199].

У процедурі оформлення товарів і транспортних засобів беруть участь співробітники портових, митних, прикордонних та інших органів, які діють на підставі взаємоузгоджених технологічних схем оформлення, контролю й обробки суден, а також пасажирів і вантажів, які переміщуються за їх допомогою. Технологічні схеми митного та інших видів контролю являють собою письмово-графічні документи, що відображують процедуру митно-прикордонного оформлення усіма службами, які взаємодіють за місцем, ціллю, часом, завданнями, кордонами. Ці схеми спрямовано на врегулювання процедур митно-прикордонного контролю й оформлення щодо:

1) вітчизняних та іноземних пасажирських, вантажних, риболовних та інших суден закордонного плавання – після прибуття на митну територію України і вибуття за її межі;

2) контролю й оформлення фізичних осіб і товарів, що переміщуються ними;

3) обробки, контролю й оформлення експортно-імпортних товарів (наприклад, у контейнерах, наливних, навалювальних вантажів тощо) [26, с. 46].

Відповідно до ст. 209 МК України органи доходів і зборів здійснюють митний контроль на морському та річковому транспорті у зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Митні формальності стосовно суден закордонного плавання і товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, здійснюються митницею біля причалів, в акваторіях портів або на місці якірної стоянки на рейді. Митний контроль в акваторіях портів чи на місці якірної стоянки на рейді здійснюється за погодженням з органом охорони державного кордону.

Митні формальності стосовно судна, що прибуває на митну територію України або вибуває за її межі, здійснюються на його борту. Огляд судна представниками контролюючих органів проводиться за погодженням з органом охорони державного кордону та митницею.

Митні формальності стосовно суден закордонного плавання під іноземним прапором можуть здійснюватися документально за умови їх постійного перебування під контролем митниці у зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Капітан судна або представник агентської організації (морський агент) особисто або через адміністрацію порту не пізніше ніж за 4 години до прибуття (вибуття) судна подає до митниці заявку на здійснення митного

контролю судна (далі – Заявка) з подальшим уточненням інформації за 1 годину до виїзду комісії на судно закордонного плавання.

Заявка має містити таку інформацію: назва судна, його тип, код ІМО (International Maritime Organization), національна належність, порт приписки; дата та час прибуття (вибуття) судна; місце стоянки; характер та кількість товарів (якщо товари переміщуються в контейнерах, додатково зазначається кількість контейнерів і кількість товарів у контейнерах); кількість членів екіпажу та пасажирів (із додатковим зазначенням кількості громадян України); назви портів, до яких заходило судно під час рейсу; найменування агентської організації (морського агента) (за наявності).

Для застосування до судна вільної практики митниці представником агентської організації (морським агентом) подається заявка з повідомленням про застосування вільної практики (далі – Заявка про вільну практику). Заявка про вільну практику подається агентською організацією (морським агентом) особисто або через адміністрацію порту з використанням ІСПС або у вигляді електронного повідомлення, яке завіряється електронним цифровим підписом.

Заявка про вільну практику подається не пізніше, ніж за добу до прибуття судна у порт призначення на митній території України і, крім зазначених в абзаці першому цього пункту відомостей, для прийняття рішення про здійснення контролю із застосуванням вільної практики повинна містити таку інформацію: мета заходу судна в порт; відомості про судовласника (найменування, місцезнаходження – для юридичних осіб, прізвище, ім'я, місце проживання – для фізичних осіб); інформація про заявлену капітаном судна потребу переміщення з борту судна/на борт судна членів екіпажу (пасажирів за наявності); відомості про представника агентської організації (морського агента) (прізвище, ім'я, по-батькові, посада), якому доручено пломбування приміщень на борту судна відповідно до [пункту 21](#) Типової ТС контролю; відомості про осіб, які будуть відвідувати судно закордонного плавання для проведення допоміжних

операцій з товарами (кріплення, розкріплення, переміщення по судну) та здійснення розвантажувальних робіт без участі комісії. Разом із Заявкою про вільну практику надаються електронні або паперові копії: генеральної (загальної) декларації; декларації про вантаж; суднової ролі; списку пасажирів (за наявності); транспортних (перевізних) документів.

Документи можуть надаватись: у паперовому вигляді, при цьому вони мають бути засвідчені в установленому порядку представником судновласника (агентською організацією (морським агентом), адміністрацією порту); в електронному вигляді з використанням ІСПС або у вигляді електронного повідомлення, завіреного електронним цифровим підписом.

Реєстрації Заявки та Заявки про вільну практику здійснюються митницею. При подачі Заявки про вільну практику додатково Заявка не подається. Початком застосування до судна вільної практики є час постановки судна до причалу порту [95].

Під час здійснення попереднього документального контролю товарів перевіряється: наявність документів для здійснення контролю; відсутність заборон чи обмежень на ввезення на митну територію України або транзит товарів; наявність державної реєстрації товарів у випадках, визначених законодавством; відповідність відомостей, зазначених у документах для здійснення контролю (форми, реквізити документів), наявним зразкам; наявність інформації про видачу контролюючими органами України документів.

Попередній документальний контроль здійснюється посадовими особами митних органів шляхом перевірки та аналізу інформації, яка міститься в товаросупровідних (товаротранспортних) документах, документах та/або відомостях, які необхідні для здійснення передбачених законодавством видів контролю. Інформація про проведення попереднього документального контролю заноситься до Єдиної автоматизованої інформаційної системи органів доходів та зборів [25]. Але слід зазначити, що продукти промислу можуть підлягати як попередньому документальному,

так і здійснюється уповноваженими особами відповідних контролюючих органів. Так, до живої риби не застосовується попередній документальний контроль. До риби свіжої та охолодженої може застосовуватись як і попередній документальний контроль, так і здійснюватись уповноваженою особою відповідних державних органів.

До продуктів промислу іноземного походження в обов'язковому порядку застосовуються інші види державного контролю. Прикордонний контроль здійснюється відповідно до Закону України «Про прикордонний контроль» [168].

Ветеринарно-санітарний контроль у пункті пропуску – в режимі «імпорт» здійснюється посадовою особою відповідного контролюючого органу у пункті пропуску через митний кордон України (пункт ввезення на митну територію України). Ветеринарно-санітарний контроль у режимі «експорт» здійснюється посадовою особою контролюючого органу в зонах митного контролю на митній території України (крім пунктів пропуску через митний кордон України). Результат проведення ветеринарного контролю – ветеринарне свідоцтво (форми Ф-1, Ф-2), яке видається Держветфітослужбою України.

Щодо транзиту, то ветеринарний контроль здійснюється посадовою особою відповідного контролюючого органу у пункті пропуску через митний кордон України (пункт ввезення на митну територію України).

До живої риби в обов'язковому порядку застосовується екологічний контроль. Екологічний контроль у режимі «імпорт» здійснюється посадовою особою контролюючого органу у зонах митного контролю на митній території України (крім пунктів пропуску через митний кордон України). Результат проведення екологічного контролю – наявність на товаросупровідних (товаротранспортних) документах штампу «Екологічний контроль – ВВІЗ/ВІВІЗ ДОЗВОЛЕНО». Екологічний контроль у пункті пропуску – в режимі «транзит» здійснюється посадовою особою відповідного контролюючого органу у пункті пропуску через митний кордон України

(пункт ввезення на митну територію України. До риби, ракоподібних та інших продуктів промислу, які є свіжими або охолодженими, екологічний контроль не застосовується.

Радіологічний контроль у пунктах пропуску або внутрішній митниці, ввезення чи вивезення здійснюється посадовою особою контролюючого органу в зонах митного контролю на митній території України або в пунктах пропуску через митний кордон України. Результат проведення радіологічного контролю – наявність на товаросупровідних (товаротранспортних) документах штампу «Радіологічний контроль - ВВІЗ/ВІВІЗ ДОЗВОЛЕНО».

Таким чином, для здійснення державних контролів для продуктів промислу залучаються працівники відповідних державних органів.

Постановою Кабінету міністрів України від 21.05.2012 р. № 461 «Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати митних платежів», встановлено суб'єктам господарювання надавати забезпечення сплати митних платежів (гарантії) при ввезенні та транзиті продуктів промислу [132].

Продукти морського та річкового промислу, видобуті та (або) вироблені українськими судами за межами митної території України, при ввезенні на сухопутну частину митної території України або для цілей переробки у внутрішніх морських водах або територіальному морі підлягає митному оформленню до відповідно до заявлених митних режимів. Продукти морського та річкового промислу, виловлені і (або) вироблені суднами за межами територіального моря і поставляється за межі митної території України без заходу судна в українські порти (на рейди), не підлягає митному оформленню. Указані особливості не знайшли свого відображення у митно-правових актах. Тому уявляється за необхідне внести указані практичні

моменти до Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів»

Карантинний дозвіл видається на тару при транспортуванні рибної продукції. Транзитні під карантинні матеріали перевозяться територією України під пломбою тільки у критих або ізотермічних, технічно справних вагонах, автофургонах, авторефрижераторах чи контейнерах.

Листом Державної митної служби від 19.08.2010 р. № 11/2-10.16/8645-ЕП «Щодо забезпечення належного рівня контролю та документального підтвердження митної вартості товарів групи 03 згідно з УКТЗЕД при здійсненні митного контролю та митного оформлення» указано, що митним органам потрібно вжити заходів щодо забезпечення належного рівня контролю та документального підтвердження митної вартості товарів групи 03 згідно з УКТЗЕД при здійсненні митного контролю та митного оформлення та забезпечити належний рівень взаємодії з територіальними спецпідрозділами по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБУ, у тому числі в частині обов'язкової участі їх співробітників при здійсненні відбору зразків для лабораторних досліджень, участі у проведенні митного огляду зазначених вище товарів [234]. Уявляється за необхідне закріпити указану практичну норму в законодавстві, щодо обов'язковості присутності співробітників СБУ при відборі зразків продуктів промислу як товарів, які належать до групи ризиків при переміщенні через митний кордон.

Угода (ГАТТ 1947) встановлювала, що оцінка товару має встановлюватися на «дійсній вартості» імпортованого товару, на який розраховується мито, або аналогічному товарі і не повинна базуватися на вартості товару національного походження або на довільній чи фіктивній вартості. Поняття «дійсної вартості» розкривається в угоді як ціна, за яку, під час та в місці, визначених законодавством країни, що імпортує, такий чи аналогічний товар продається або пропонується до продажу при звичайному ході торгівлі за умов повної конкуренції [15].

Необхідно також зазначити, що до продуктів промислу іноземного походження при переміщенні через митний кордон (крім транзиту) застосовуються такі митні платежі, як: мито, податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) та єдиний тариф.

Механізм нарахування та сплати митних платежів за переміщення продуктів промислу іноземного походження складається із декількох елементів, а саме визначення митної вартості продуктів промислу, країни походження продуктів промислу та товарної групи.

Що стосується мита, то, як уже було зазначено, що у разі ввезення продуктів промислу із таких держав, як: Ісландія, Норвегія, Швейцарія та Ліхтенштейн застосовується пільгова ставка ввізного мита, ставка 0% застосовується до продуктів морського та річкового промислу, які ввозяться з Європейського союзу, аналізуючи Закон України «Про митний тариф» [157], в основному застосовується адвалерна ставка ввізного мита у розмірі 10% від ціни товару, який ввозиться.

Відповідно до ст. 255 МК України, митне оформлення завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту пред'явлення органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню, подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей. Органами доходів та зборів може бути перевищено зазначений термін у випадках, передбачених МК України.

Отже, продукти морського та річкового промислу іноземного походження мають свої особливості щодо критеріїв походження товару та митного оформлення та митного контролю. Виокремлено також групи продуктів морського та річкового промислу іноземного походження. Для здійснення митних формальностей, а саме митного контролю та митного оформлення щодо якості і безпеки продуктів промислу іноземного походження суб'єкт господарювання повинен подати: а) сертифікат походження; б) ветеринарне свідоцтво на кожен партію продукції. У

законодавстві не відображено важливих моментів, які можна виокремити на практиці. Указане характеризує специфіку продуктів морського та річкового промислу іноземного походження.

2.5. Відповідальність за порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу

Конституцією України визначено право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, а також обов'язок не завдавати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодувати завдані ним збитки [63].

У Державній програмі боротьби із злочинністю одним із найбільш небезпечних соціальних лих в Україні названо небувале зростання кількості правопорушень, зумовлене кризовими явищами у політичному та економічному розвитку, в усіх сферах суспільного життя, правовим нігілізмом, фактичною відсутністю контролю за підприємницькою та іншою діяльністю [120].

Деякі автори виокремлюють відповідальність в ретроспективному і перспективному сенсі, що позначається в літературі як «двоаспектна правова відповідальність». У цьому варіанті під перспективним розуміють обов'язок дотримуватися норми, а під ретроспективним – зазнавати несприятливі наслідки порушення норм [3, с. 104].

Підґрунтям створення інституту відповідальності за порушення митних правил став МК України – 1991 р., що визначав підстави та порядок накладення відповідальності за порушення митних правил у розділі VIII «Порушення митних правил. Провадження у справах про порушення митних правил». У МКУ – 2002 р. цей інститут закріплено у розділі XVIII «Порушення митних правил і відповідальність за них. Відповідальність осіб, які беруть участь у провадженні в справах про порушення митних правил».

МКУ – 2012 р. відводить для цього статті, які охоплюються розділом XVIII «Порушення митних правил та відповідальність за них».

На думку Є.В. Додіна, поняття «митні правила» є узагальненим поняттям, яке включає до себе значне коло термінів, стандартів та правил, що регламентують здійснення особливого виду державної діяльності [29]. У цьому випадку особливим видом діяльності є митна політика держави, яка у першу чергу спрямована на удосконалення та усунення прогалин у митному законодавстві.

Хоча законодавець по різному ставиться до змісту поняття «митні правила», він завжди вважав, що їх порушення тягне специфічну правову відповідальність, яку не можна ототожнювати.

Велике значення для застосування відповідальності має п. 22 ст. 92 Конституції України, де зазначено, що – виключно законами встановлюється засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них. Відповідно до рішення Конституційного Суду України № 7-рп/2001 від 30.05.2001 р. щодо офіційного тлумачення положень п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України, встановлено що положення п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України необхідно розуміти так, що ним безпосередньо не встановлюються види юридичної відповідальності. За цим положенням виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності, а також діяння, що є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями як підстави кримінальної, адміністративної, дисциплінарної відповідальності, та відповідальність за такі діяння. Зазначені питання не можуть бути предметом регулювання підзаконними нормативно-правовими актами [187].

У митному праві передбачено кримінальну, цивільну, дисциплінарну та адміністративну відповідальність.

Згідно з чинним законодавством, і зокрема Митним кодексом, кримінальна відповідальність встановлена тільки за скоєння контрабанди.

Цивільна відповідальність може наставати за завдання матеріальної та моральної шкоди як діями митних працівників, так й іншими особами.

За вчинення дисциплінарного проступку до працівників митних органів застосовуються заходи дисциплінарної відповідальності.

Найбільш поширеною у сфері митної справи є адміністративна відповідальність. Відповідно до ст. 458 МК України порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів, і за які передбачено адміністративна відповідальність. Адміністративна відповідальність зобов'язує винну особу зазнати встановлених правовими нормами негативних наслідків [80].

Н.М. Дукова зазначає про необхідність існування митної варті. Основною метою створення митної варті є боротьба з порушеннями митних правил і на неї покладається завдання здійснення заходів щодо виявлення, розкриття, припинення, профілактики порушень митних правил, запобігання таким порушенням [32, с. 15].

Деякі вчені зазначають, що діяльність службовців має бути спрямованою на визначення причин і умов порушень, виявлення винних та притягнення їх до відповідальності [45, с. 77]

О.Б. Єгоров групує порушення митних правил за такими ознаками: 1) дії без дозволу митного органу; 2) порушення митних правил, які перешкоджають проведенню митного контролю та митного оформлення, іншої роботи у галузі митної справи; 3) порушення митних правил у зв'язку з

переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України;
4) порушення митних правил, пов'язані з неправомірним використанням митних пільг та уникненням від сплати митних платежів [87, с. 140].

Т.В. Курило трактує порушення митних правил як протиправну, винну (навмисну або необережну) дію чи бездіяльність, яка посягає на встановлений порядок переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів, здійснення митного оформлення і митного контролю за ними, обкладання митом, податками та митними зборами товарів і транспортних засобів [70, с. 100].

С.Ю. Дьоміна класифікує порушення митних правил у залежності від того, на яку саме складову митної справи посягає те чи інше порушення. Нею виокремлено дві групи митних правопорушень: 1) порушення митних правил, що посягають на складову митної справи – здійснення митного контролю та митного оформлення; 2) порушення митних правил, що посягають на складову митної справи – нарахування та справляння податків і зборів [35, с. 77].

На думку П.В. Пашка, склад порушення включає ознаки, що характеризують зовнішній акт поведінки особи, його спрямованість і наслідки та ознаки, що характеризують самого правопорушника та його психічне ставлення до вчиненого. Відповідно ознаки складу порушення митних правил об'єднуються в чотири групи (елементи), що характеризують: об'єкт порушення митних правил; об'єктивний бік порушення митних правил; суб'єкт порушення митних правил; суб'єктивний бік порушення митних правил [90, с. 460].

Під порушеннями митних правил при переміщенні продуктів промислу слід розуміти умисну чи з необережності дію чи бездіяльність особи (фізичної та/або юридичної), яка посягає на встановлений порядок переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу, здійснення митного оформлення і митного контролю цих продуктів, або обкладання митними платежами.

Щодо порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу, то необхідно виокремити склад або елементи указанного порушення – це передбачена нормами митного права сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, за наявності яких те чи те діяння можна кваліфікувати як адміністративне правопорушення. До елементів необхідно зарахувати: а) об'єкт; б) об'єктивну сторону; в) суб'єкт; г) суб'єктивну сторону.

Об'єктом порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу є суспільні відносини, що охороняються адміністративним та митним правом, а також регулюються нормами цивільного, земельного, аграрного, екологічного права, за порушення яких накладаються адміністративні стягнення. Отже, об'єктом порушень митних правил є: продукти морського та річкового промислу (риба, ракоподібні, креветки та ін.), які переміщуються через митний кордон.

Об'єктивна сторона порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу знаходить свій прояв у дії чи бездіяльності, що заборонені митним правом. У багатьох випадках вона залежить від місця, часу, обставин і способу вчинення адміністративного правопорушення, а також від причинного зв'язку між діянням і шкідливими наслідками цього діяння, вчинення протиправного діяння в минулому, його системності. Це досить важливо, оскільки продукти промислу безпосередньо пов'язані з водними об'єктами, тому їх несанкціоноване вилучення завдає непоправної шкоди як державі, так і екосистемі.

Суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств.

Суб'єктивна сторона порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу характеризується психічним

ставленням суб'єкта правопорушення до протиправної дії (бездіяльності) та її наслідків. Суб'єктивна сторона охоплює вину, мотив і мету поведінки правопорушника. Суб'єктивне ставлення може бути у двох формах – у формі умислу та необережності. Адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно, якщо особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків. Адміністративне правопорушення визнається вчиненим з необережності, якщо особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити.

Необхідно виокремити ознаки порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу:

1) специфічний об'єкт посягання, а саме продукти морського та річкового промислу;

2) посягання на складову митної справи. Порушення митних правил при переміщенні продуктів промислу можуть здійснюватися на будь-якому етапі митних формальностей (під час митного оформлення, митного контролю, нарахування та стягнення митних платежів);

3) притягнення до відповідальності за порушення митних правил з 16-річного віку. Відповідно до ст. 523 МК України, від імені митниць справи про порушення митних правил розглядаються керівником або заступником керівника митниці. Згідно зі ст. 522 МК України, усі справи про порушення митних правил, вчинені особами, які не досягли 18-річного віку, розглядаються місцевими судами (суддями);

4) за порушення митних правил при переміщенні продуктів промислу винна особа притягується до адміністративної відповідальності і застосовуються адміністративні стягнення, що передбачені нормами Митного кодексу України.

За вчинення адміністративних проступків, склади яких закріплено законами, передбачено застосування особливих санкцій – адміністративних стягнень [229, с. 47].

На думку І.О. Галагана, адміністративні стягнення відрізняються від інших заходів адміністративного примусу (попередження та припинення) способом забезпечення правопорядку, нормативними розбіжностями регламентації, цілями, фактичними підставами, правовими наслідками та процесуальними особливостями їх застосування. Адміністративні стягнення характеризуються стабільністю змісту і призначення. Вони застосовуються лише до винних у вчиненні адміністративних проступків. Тому загальною особливістю їх є репресивний, каральний характер [13, с. 230].

Серед численних заходів адміністративно-примусового характеру (митний контроль, адміністративне затримання, вилучення товарів і документів) тільки адміністративні стягнення виконують функцію покарання і тільки їх застосування тягне настання адміністративної відповідальності [73, с. 242].

Якщо орієнтуватися на поняття та цілі адміністративного стягнення, то його можна охарактеризувати як:

міру відповідальності;

міру виховання (виховна ціль щодо особи, яка скоїла правопорушення, та інших осіб);

профілактичний захід (попереджувальна ціль – запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами) [229, с. 34].

Адміністративне стягнення заподіює винному певні обмеження. Проте покарання, як зазначає В.К. Колпаков, не є самоціллю, воно є необхідним засобом виховання і запобігання правопорушенням. Стягнення – це запобіжний захід на шляху вчинення нових правопорушень з боку винного (індивідуальна превенція) і правопорушень з боку інших осіб (загальна превенція). Деякі стягнення сприяють запобіганню правопорушенням не

тільки своїм виховним впливом, але й позбавленням правопорушника можливості знову порушити закон [55, с. 97].

За порушення митних правил можуть бути накладені такі адміністративні стягнення, як: попередження, штраф, конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортних засобів, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Слід зазначити, що попередження та штрафи можуть застосовуватися тільки як основні адміністративні стягнення за порушення митних правил.

Конфіскація товарів застосовується як основне та додаткове адміністративне стягнення.

Попередження згідно із ст. 463 МК України є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. У МК України попередження застосовуються щодо незначної кількості порушень митних правил, а саме у санкціях статей ст. 468 «Порушення режиму зони митного контролю», ч. 1 ст. 469 «Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем», ч. 1 ст. 470 «Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача їх без дозволу митного органу або втрата», ч. 1 ст. 481 «Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів», розгляд зазначених справ, винесення та виконання постанови належать до компетенції Державної фіскальної служби України [80].

Відповідно до ст. 523 МК України, від імені митниць справи про порушення митних правил розглядаються керівником або заступником керівника митниці. Крім того, глава 73 МК України «Виконання постанов

органів доходів та зборів про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил», зокрема ст. 538 зазначеного кодифікованого акту, передбачає порядок виконання постанови саме органу доходів та зборів про винесення попередження, однак не поширює свою дію у тих випадках, коли про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил може винести постанову суд. Хоча відповідно до ст. 522 МК України, усі справи про порушення митних правил, вчинені особами, які не досягли 18-річного віку, розглядаються місцевими судами (суддями) [80].

Штраф – найбільш поширений вид адміністративного стягнення майнового характеру. Він накладається на правопорушників в адміністративному порядку у випадках і межах, передбачених МК України. Штраф в адміністративно-юрисдикційній практиці органів доходів і зборів – домінуюча форма адміністративної відповідальності, оскільки він передбачений як альтернативний захід стягнення за більшість порушень митних правил [1, с. 67].

Розмір штрафу визначається: у кратному відношенні від офіційно встановленого розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян; у відсотках від вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України поза митним контролем, з приховуванням від митного контролю або шляхом недекларування; у відсотках від несплаченої суми митних платежів.

У Митному кодексі України передбачено посилення відповідальності у зв'язку з повторністю вчинення правопорушення, та в залежності від строків доставки товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України тощо, вказане має велике значення щодо застосування відповідальності за порушеннями митних правил при переміщенні продуктів промислу.

Конфіскація, як вид стягнення за порушення митних правил, полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів та безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому необхідно враховувати, що

конфіскація застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення [80].

Відповідно до п. 3 ст. 461 МК України, конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення поширюється на:

безпосередні предмети порушення митних правил;

товари, транспортні засоби із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів і в порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів та товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону);

транспортні засоби, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу.

Система адміністративних стягнень, передбачених у главі 68 Розділу XVIII Митного кодексу України, включає різні за характером і правовими наслідками санкції, що дає змогу використати їх диференційовано з урахуванням характеру вчиненого порушення митних правил, особистості правопорушника. Кожна стаття глави 68 МК України «Види порушень митних правил та відповідальність за такі правопорушення» містить чіткі вказівки про міру стягнення, яка підлягає застосуванню за вчинення передбаченої нею дії. Орган, що розглядає справу про порушення митних правил, може призначити тільки те адміністративне стягнення, яке вказане в санкції статті.

Одним із найпоширеніших порушень митних правил, передбачено ст. 484 МК України, є зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну

територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю [80].

Відповідно до ч. 2 ст. 4 Закону України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції», п. 1 ст. 51 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» товари, тара яких не містить відповідного маркування українською мовою не можуть бути випущені з-під митного контролю на територію України, отже і перевозитися митною територією України. Ці товари вважаються такими, що ввезені на територію України поза митним контролем або з приховуванням від нього, а їх перевезення є порушеннями митних правил [119]. Особа намагалася перевести товар, а саме продукти промислу, без зазначення українського маркування, що призвело до негативних наслідків, вказана норма, відображена у постанові Суворовського райсуду м. Херсона від 11.08.2014 р. по справ №668/10980/14-п [103].

Відповідно до ст. 483 МК України, переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням органу доходів і зборів як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з [УКТ ЗЕД](#) та його митної вартості. Особа, надала документи, що містять неправдиві відомості щодо відправника товарів та неправдиві відомості, необхідні для визначення його митної вартості, товаром є «риба охолоджена». Вказані дії призвели до конфіскації в дохід держави України товару «риба охолоджена», указане

відображене у постанові Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 06.12.2013 р. по справ № 359/12014/13-п [102].

Досить довгий час в Україні існувало поняття товарна контрабанда. Нині контрабанда, як злочин передбачена ст. 201 Кримінального кодексу України і визначається як переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, та карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з конфіскацією предметів контрабанди [68].

Кваліфікуючими ознаками цього злочину є вчинення його за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за такий злочин.

В Україні з 17 січня 2012 р. посилюється адміністративна відповідальність за незаконне переміщення товарів з урахуванням декриміналізації їх контрабанди, скасовано кримінальну відповідальність за такий вид злочину, як товарна контрабанда, але зросли фінансові санкції.

Але на теперішній час знову порушено питання щодо повернення кримінальної відповідальності за товарну контрабанду. Продукти морського та річкового промислу досить часто стають об'єктом порушень митних правил.

Вважається за необхідне внести зміни до митного та кримінального законодавства, та повернути кримінальну відповідальність за товарну контрабанду, але з деякою поправкою. Включити до норм Митного та Кримінального кодексів України норму, в якій було би передбачено, притягнення до кримінальної відповідальності у разі, якщо протягом року особу було притягнуто до відповідальності за порушення митних правил, яких було вчинено у великих розмірах не менше 3 разів.

Так, поняття великого розміру встановлені у Постанові пленуму Верховного суду України від 03.06.2005 р. № 8 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил», – контрабанда товарів вважається вчиненою у великих розмірах та винна особа притягується до кримінальної відповідальності, якщо їхня вартість у 1000 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [104]. При визначенні вартості предмета контрабанди чи порушення митних правил необхідно виходити з нормативних актів про ціни й ціноутворення на відповідні товари. На теперішній час указана норма не застосовується, і до кримінальної відповідальності винні особи за вчинення товарної контрабанди не притягуються.

Зазначена пропозиція щодо притягнення до кримінальної відповідальності за товарну контрабанду є актуальною і передбачає притягнення до відповідальності лише злісних порушників митних правил.

На теперішній час відповідальність залишається важливим способом стримування суб'єктів тих чи інших суспільних відносин від вчинення порушення митних правил та забезпечує здійснення їхньої діяльності у межах норм чинного законодавства України. Досягненням Митного кодексу України від 13.03.2012 р. у сфері боротьби з митними правопорушеннями стало збільшення матеріального навантаження на правопорушників.

При виявленні порушення митні органи складають процесуальний документ (наприклад, протокол порушення митних правил), форми та види процесуальних документів передбачені наказом Міністерства Фінансів 31.05.2012 р. № 652 «Про затвердження форм процесуальних документів у справах про порушення митних правил», які є підставою для застосування адміністративних стягнень [150].

Боротьба з недопущенням та усуненням наслідків порушення митних правил на теперішній час є одним із першочергових завдань Державної фіскальної служби України.

Отже, під відповідальністю слід розуміти настання негативних наслідків за порушення митних правил при переміщенні продуктів промислу.

Таким чином, тільки нормами законодавства передбачено встановлення видів юридичної відповідальності. Підставою застосування відповідальності є порушення митних правил. Досить часто продукти морського та річкового промислу є об'єктами зазначених порушень. Найчастіше зустрічаються такі види порушень, передбачені ст. ст. 484 та 483 МК України. Для боротьби доцільно внести зміни до митного та кримінального законодавства та запровадити кримінальну відповідальність.

Висновки до другого розділу

Здійснене дослідження митних формальностей при переміщенні через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу дає змогу зробити такі висновки:

1. У ході аналізу міжнародного митного законодавства надано визначення поняття «митні формальності» за різними міжнародними актами фундаментального значення.

2. Виокремлено, що митні формальності – це упорядкований комплекс дій, що здійснюється особами, суб'єктами господарювання та органами доходів та зборів щодо товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України та вчинення яких спрямовано на здійснення найважливіших напрямів діяльності митних органів, а саме митного контролю, митного оформлення та стягнення митних платежів. Метою здійснення митних формальностей є забезпечення дотримання вимог митного законодавства.

3. Виокремлено такі напрями діяльності митних органів, структурними елементами яких є митні формальності та які застосовуються до продуктів морського та річкового промислу під час переміщення через митний кордон:

1. Митний контроль за продуктами морського та річкового промислу. Оскільки продукти промислу належать до товару, що швидко псується, то вони підлягають першочерговому митному контролю. Необхідно виокремити характерні ознаки митного контролю за продуктами морського та річкового промислу:

здійснюється у пунктах пропуску на державному кордоні (зонах митного контролю);

деталізується посадовими особами органів доходів та зборів, зазвичай під час митного контролю продуктів промислу залучаються спеціалісти у санітарному, ветеринарному та інших видах контролю;

здійснюється під час переміщення продуктів промислу через митний кордон;

здійснюється у передбачених законодавством формах (перевірка документів, усне опитування, огляд митних об'єктів тощо);

здійснюється з метою попередження порушення митних правил.

2. Митне оформлення продуктів морського та річкового промислу. Митне оформлення, що стосується продуктів морського та річкового промислу, також має свої особливості:

здійснюється посадовими особами органу доходів та зборів;

здійснюється у межах робочого часу митних органів, але бувають і виключення;

спрямовано на документальне закріплення інформації, отриманої у процесі митного контролю;

частиною митного оформлення продуктів морського та річкового промислу є митне декларування, спрямоване на встановлення фактів щодо точних відомостей про товар;

передбачає етапність роботи митних органів.

3. Стягнення податків і зборів (митних платежів). Указаний елемент також має свої особливості:

контроль за своєчасністю сплати здійснюють органи фіскальної служби;

нарахування та сплату митних платежів здійснюють особи, що задекларували продукти морського та річкового промислу в залежності від їх виду та мети переміщення через митний кордон;

об'єктом оподаткування митними платежами є продукти морського та річкового промислу;

механізм нарахування та сплати митних платежів складається із декількох елементів (визначення митної вартості продуктів промислу, країни походження продуктів промислу, товарної групи тощо).

4. Надано визначення правового забезпечення. Під правовим забезпеченням переміщення продуктів морського та річкового промислу через митний кордон слід розуміти певну сукупність міжнародних та національних правових актів України, яких спрямовано на регулювання суспільних відносин, що пов'язані із здійсненням митних формальностей пов'язаних із ввезенням та вивезенням з митної території продуктів морського та річкового промислу.

5. Виокремлено підстави переміщення продуктів морського та річкового промислу:

1) для продуктів морського та річкового промислу українського походження такими підставами є отримання лімітів вилову та спеціального дозволу суб'єктами господарювання від органів державної влади;

2) для продуктів морського та річкового промислу іноземного походження такою підставою переміщення є митна декларація та інші, передбачені законом, дозвільні документи (сертифікат відповідності, атестат виробництва тощо).

6. Наведено основоположні принципи переміщення продуктів морського та річкового промислу та зазначено обов'язкову умову переміщення продуктів промислу у спеціальній упаковці (тарі).

7. Встановлено, що продуктами морського та річкового промислу українського походження є:

1) продукція морського рибальського промислу та інша продукція морського промислу, одержана судном цієї країни або судном, що орендоване (зафрахтоване) цією країною;

2) продукція, одержана на борту переробного судна України виключно з продукції, зазначеної у пункті 1;

3) Продукція, одержана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод України, за умови, що держава має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр.

4) Товари вироблені у цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1–3.

Слід також віднести до продукції українського походження ті продукти морського та річкового промислу, які виловлено українськими суднами у районі, що знаходиться за межами здійснення юрисдикції у галузі рибальства прибережних держав, та Україні як члена міжнародної організації надано ліміти вилову (наприклад, Організація з рибальства в Північно-Західній Атлантиці – далі НАФО).

8. Досліджено статус риболовецького судна, що здійснює вилов продуктів промислу українського походження.

9. Встановлено, що продукти лову та харчову продукції з них українського походження внесено до переліку, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України, для чого при митному контролі та оформленні суб'єкт господарювання подає: а) атестат виробництва; б) свідоцтво виробника про якість; в) сертифікат відповідності.

10. Надано визначення поняття «Азово-Чорноморський басейн». Під Азово-Чорноморським басейном слід розуміти регіон, який містить у собі акваторії Чорного та Азовського морів та рік, води заток, бухт, губ і лиманів, проток, що пов'язані з Чорним та Азовським морями або в них впадають.

11. Встановлено, що до продуктів морського та річкового промислу іноземного походження слід зарахувати:

1) продукцію морського та річкового промислу та іншу продукцію морського промислу, одержану судном іноземної держави або судном, що орендоване (зафрахтоване) цією країною на території іноземної держави;

2) продукцію, одержану на борту переробного судна іноземної держави виключно з продукції, зазначеної у пункті 1;

3) продукцію, одержану з морського дна або з морських надр, за умови, що країна імпортер має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;

4) товари, вироблені у цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1–3;

5) продукти промислу, виловлені на території України іноземними суднами;

6) продукти промислу, виловлені на території України, за межами територіальних вод України та українськими суднами, але без правових підстав (не доведеність українського походження);

7) будь-які продукти морського та річкового промислу, щодо яких не було доведення фактів українського походження.

12. Для здійснення митних формальностей, а саме митного контролю та митного оформлення продуктів морського та річкового промислу, щодо якості й безпеки суб'єкт господарювання повинен подати: а) сертифікат походження; б) ветеринарне свідоцтво на кожну партію продукції (крім харчової продукції з продуктів лову).

13. Досліджено статус риболовецького судна щодо приходу з рейсу суден у морські рибні порти України, що прибувають із закордонного плавання під прапором іноземної держави.

14. Продукти морського та річкового промислу, видобуті та (або) вироблені українськими судами за межами митної території України, при ввезенні на сухопутну частину митної території України або для цілей

переробки у внутрішніх морських водах або територіальному морі підлягає митному оформленню відповідно до заявлених митних режимів. Продукти морського та річкового промислу, виловлені і (або) вироблені суднами за межами територіального моря і поставляються за межі митної території України без заходу судна в українські порти (на рейди), не підлягають митному оформленню. Указані особливості не знайшли свого відображення у митно-правових актах. Тому вважаємо за необхідне внести указані практичні моменти до законодавства.

15. Встановлено, що під порушеннями митних правил при переміщенні продуктів промислу слід розуміти умисну чи з необережності дію чи бездіяльність особи (фізичної та/або юридичної), яка посягає на встановлений порядок переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу, здійснення митного оформлення і митного контролю цих продуктів, або обкладання митними платежами.

Щодо порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу, то необхідно виокремити склад або елементи зазначеного порушення – це передбачена нормами митного права сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, за наявності яких те чи те діяння можна кваліфікувати як адміністративне правопорушення. До елементів необхідно віднести: а) об'єкт; б) об'єктивну сторону; в) суб'єкт; г) суб'єктивну сторону.

16. Виокремлено ознаки порушення митних правил при переміщенні продуктів морського та річкового промислу:

1) специфічний об'єкт посягання, а саме продукти морського та річкового промислу;

2) посягання на складову митної справи. Порушення митних правил при переміщенні продуктів промислу можуть здійснюватися на будь-якому етапі митних формальностей (під час митного оформлення, митного контролю, нарахування та стягнення митних платежів);

3) притягнення до відповідальності за порушення митних правил з 16-річного віку. Відповідно до ст. 523 МК України, від імені митниць справи

про порушення митних правил розглядаються керівником або заступником керівника митниці. Згідно зі ст. 522 МК України, усі справи про порушення митних правил, вчинені особами, які не досягли 18-річного віку, розглядаються місцевими судами (суддями);

4) за порушення митних правил при переміщенні продуктів промислу винна особа притягується до адміністративної відповідальності, та застосовуються адміністративні стягнення, що передбачені нормами Митного кодексу України.

17. Запропоновано внести зміни до митного та кримінального законодавства, та повернути кримінальну відповідальність за товарну контрабанду. Включити до норм Митного та Кримінального кодексів України норму, в якій було би передбачено, притягнення до кримінальної відповідальності у разі, якщо протягом року особу було притягнуто до відповідальності за порушення митних правил, яких було вчинено у великих розмірах не менше 3 разів.

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГЛАМЕНТУЄ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПРОДУКТІВ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ПРОМИСЛУ

3.1. Міжнародно-правове співробітництво у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу

Упорядкування суспільних відносин та поява держав сприяють виникненню співробітництва між країнами. Однією з основ сталого розвитку України є зміцнення її міжнародних зв'язків. Одним із шляхів досягнення цього є підтримання, посилення й удосконалення процесу міжнародного співробітництва між країнами.

Відносини міждержавного співробітництва уже неодноразово були об'єктом аналізу науковців, проте такі дослідження мали більш описовий характер та не розкривали сутності поняття міжнародно-правового співробітництва. Тому перш за все потрібно визначитись із термінологічним апаратом, який у подальшому ляже в основу авторського визначення поняття міжнародно-правового співробітництва у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу.

Так, професор Д.П. Левін, досліджуючи проблему міжнародного співробітництва та міжнародного права, ще в 1954 р. наголосив на тому, що міжнародне право та міжнародне співробітництво є взаємопов'язаними поняттями. За його твердженням «міжнародне право, за своєю суттю є не чим іншим, як правовою формою міжнародного співробітництва. Воно являє собою сукупність принципів і правил, які регулюють відносини між державами, що утворюються як на підставі їх боротьби за власні особливі інтереси, так і на підставі їх співробітництва, спрямованого на узгодження цих інтересів та на здійснення спільних цілей» [71, с. 67-75].

У словнику сучасних понять і термінів за загальною редакцією В.А. Макаренко термін «міжнародний» тлумачиться як пов'язаний з відносинами між державами, належний до зовнішньої політики [195, с. 246].

В академічному словнику з української мови «право» тлумачиться як система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки, що виражають волю народу [186].

Л.П. Гардоцкий під співробітництвом розуміє цілеспрямовану і постійну, спільну узгоджену, широку за масштабами і різноманітну за формами та напрямками діяльність компетентних правоохоронних органів, яка стосується загальних інтересів держав, що співробітничать, і спрямована на досягнення єдиних цілей у боротьбі зі злочинністю [14, с. 61-63].

Таким, чином під міжнародно-правовим співробітництвом слід розуміти спільну діяльність держав, що спрямована на досягнення спільних цілей шляхом узгодження, укладання та ратифікації державами конвенцій, угод, стандартів тощо, що спрямовані на співробітництво та досягнення спільної мети на засадах загально визначених міжнародних принципів.

Деякі вчені виокремлюють загальне поняття, а саме «міжнародне митне співробітництво», яке стосується переміщення не тільки рибної продукції, але й будь-яких товарів. Міжнародне митне співробітництво, як зазначає у своїй статті О.В. Вотченікова, найчастіше визначають як один із видів спільної діяльності держав, спрямованої на узгодження їх інтересів та досягнення спільних цілей у розв'язанні митних питань на основі загальновизнаних принципів і норм міжнародного права [12, с. 20-21].

С. М. Перепьолкін під міжнародним митним співробітництвом розуміє один із видів спільної діяльності держава (інколи міжнародних неурядових організацій), спрямованих на узгодження їх інтересів та на досягнення спільних цілей у вирішенні митних питань на основі загальновизнаних принципів та норм міжнародного права [93, с. 11].

К.К. Сандровський виокремив такі форми митного співробітництва України з іноземними державами та міжнародними організаціями:

участь у багатосторонніх договорах;

членство у міжнародних митних організаціях;

укладення двосторонніх договорів про співробітництво та взаємодопомогу;

фактичне дотримання загальноприйнятих норм і стандартів міжнародного митного права;

забезпечення виконання зобов'язань існуючих міжнародних договорів [189, с. 271-272].

Таким чином, дослідження взаємодії митних органів України з митними органами зарубіжних країн щодо переміщення та митного оформлення продуктів морського та річкового промислу можна розглядати саме через співробітництво.

Під міжнародно-правовим співробітництвом, що стосується переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу слід розуміти спільну діяльність держав, що спрямована на досягнення спільних цілей з приводу вилову, вилучення водних біоресурсів, митного оформлення, ввезення на митну територію України та вивезення із митної території України продуктів морського та річкового промислу шляхом узгодження, укладення та ратифікації державами конвенцій, угод, стандартів тощо, яких спрямовано на спільну діяльність та досягнення спільної мети, на засадах загально визначених міжнародних принципів.

Міжнародно-правове співробітництво у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу можна розглядати в таких аспектах:

1) як один із типів міжнародно-правових відносин, які виникають та у подальшому розвиваються між рівноправними суб'єктами міжнародного права на засадах рівності;

2) як організаційний процес, що відбувається між суб'єктами міжнародного права з приводу митного оформлення та ввезення на митну територію України та вивезення з митної території України продуктів морського та річкового промислу;

3) як один із видів діяльності уповноважених державних органів (як правило, діяльність митних та природоохоронних органів) щодо реалізації положень національного та міжнародного законодавства.

Становлення й розвиток міжнародно-правового співробітництва у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу відбувалися одночасно з побудовою та розвитком держави і появи власної митної системи.

Першим документом, згідно з яким було встановлено компетенцію митних органів щодо міжнародного співробітництва, став Закон України «Про митну справу в Україні» від 25 червня 1991 р. [158]. У п. и) ст. 6 Закону зазначалося, що законодавством України встановлюється компетенція митних органів України щодо співробітництва з митними та іншими органами зарубіжних країн, а також з міжнародними організаціями з питань митної справи.

Діяльність митних органів різних держав за своїм характером має бути взаємною – однаково виявлятися з обох сторін. Перебуваючи у взаємодії, митні органи держав можуть взаємно проявляти дію або погоджено взаємодіяти [9, с. 85].

Якщо ж фіскальні органи, до яких звертаються по допомогу, не володіють достатнім обсягом компетенції чи необхідними ресурсами для її надання, вона може вжити заходів щодо надання допомоги з боку іншого компетентного органу державної влади відповідно до положень національного законодавства або рекомендувати митному органу, що звернувся із запитом, належну процедуру, якої слід дотримуватися для отримання допомоги.

На законодавчому рівні перелік «інших» компетентних органів державної влади України, діяльність яких може сприяти отриманню іноземними митними адміністраціями допомоги у сфері митної справи, не визначено, але до нього можна включити: Службу безпеки України, Державну прикордонну службу України, Міністерство внутрішніх справ України, органи Прокуратури та інші центральні й місцеві органи виконавчої влади. Як зазначає із цього приводу Є.В. Додін, правові підстави їх функціонування, зокрема Ради національної безпеки і оборони України, Президента України та Кабінету Міністрів України, закріплено у численних актах та практиці використання. Всі органи, наділені належним колом повноважень, зокрема й митні органи, науковець пропонує розділяти на: органи загальної компетенції; галузевої компетенції; допоміжні органи, організації, установи; судові органи [27, с. 29].

На нашу думку, слід виокремлювати такі види міжнародно-правового співробітництва у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу, як: універсальне, регіональне та шляхом укладання двосторонніх (інколи і тристоронніх) угод.

До універсального міжнародно-правового співробітництва у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу зараховують участь країн у діяльності Всесвітньої митної організації, Світової організації торгівлі та Продовольча сільськогосподарська організація Організації Об'єднаних Націй.

Всесвітня митна організація (далі – ВМО) є незалежним міждержавним органом, діяльність якого на теперішній час зосереджена в таких сферах: вирішення питань безпеки та поліпшення світової торгівлі, розвиток потенціалу національних митних служб, боротьба з підробками та контрафактом [43, с. 5].

Організацією розробляються і подаються державам-членам пропозиції і рекомендації, які стосуються різноманітних напрямів їхньої діяльності у митній справі, здійснюється підготовка проектів конвенцій і поправок до уже

діючих конвенцій із митних питань, здійснюється співробітництво з іншими міжурядовими організаціями з питань, що входять до її компетенції тощо.

Мета утворення ВМО — це не тільки створення виконавчого апарата, необхідного для втілення в життя конвенцій, вироблених під егідою організації, спеціально створеної заради співробітництва держав у митних питаннях. Організація наділена досить широкими повноваженнями для того, щоб, як зазначається в установчому акті, «забезпечити можливо більш високий рівень погодженості й однаковості їх митних систем і підсилити вивчення проблем, що виникають у ході розвитку і поліпшення митної техніки та митного законодавства» [43, с. 5].

Ключовими функціями цієї організації, закріпленими у нормах ст. 3 Конвенції про створення Ради митного співробітництва [61] (далі – Конвенція РМС), є:

вивчення усіх питань, що стосуються митного співробітництва, якому договірні сторони погодилися сприяти згідно з основними цілями Конвенції;

вивчення технічних аспектів митних систем, так само як і пов'язаних із ними економічних чинників, з метою запропонування членам ВМО практичних засобів досягнення якомога вищого рівня погодженості та однаковості;

підготовка проектів конвенцій і поправок до них, а також внесення рекомендацій щодо їх прийняття зацікавленими сторонами;

розробка рекомендацій, що забезпечують однакове тлумачення і застосування конвенцій, укладених як в результаті роботи ВМО, так і конвенцій, що стосуються номенклатури для класифікації товарів у митних тарифах і оцінки товарів у митних цілях, підготовлених Групою по вивченню можливості створення Європейського Митного Союзу;

розробка примирливих рекомендацій для вирішення спорів щодо тлумачення і застосування конвенцій;

забезпечення поширення інформації, що стосується митного регулювання і процедур;

подання зацікавленим урядам за своєї ініціативи або за їх проханням інформації або порад по митних справах згідно з основною метою;

співробітництво з іншими міжурядовими організаціями з питань, що входять до компетенції РМС.

Україна приєдналася до ВМО у 1992 р. шляхом приєднання до Конвенції про створення Ради митного співробітництва [164].

Участь в указаній організації є досить важливою для України. Нормативні акти ВТО спрямовано на уніфікацію та гармонізацію законодавства.

Світова організація торгівлі (далі – СОТ) – це міжнародна організація, метою якої є розробка системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням. Головними цілями Організації є забезпечення тривалого і стабільного функціонування системи міжнародних торговельних зв'язків, лібералізація міжнародної торгівлі, поступове скасування митних і торговельних обмежень, забезпечення прозорості торговельних процедур [240].

СОТ являє собою організаційно-правову основу системи міжнародної торгівлі. Організація формує міжнародні правила, яких країни-члени повинні дотримуватися при здійсненні торговельних відносин, а також забезпечує умови для проведення багатосторонніх переговорів, спрямованих на глобальну лібералізацію торгівлі [192].

Основними принципами і правилами ГАТТ/СОТ є:

торгівля без дискримінації, тобто взаємне надання режиму найбільшого сприяння (РНС) у торгівлі і взаємне надання національного режиму товарам і послугам іноземного походження;

регулювання торгівлі переважно тарифними методами;

відмова від використання кількісних і інших обмежень;

транспарентність торговельної політики;

врегулювання торговельних суперечок шляхом консультацій, переговорів і тощо [239].

Україна досить довго йшла до вступу в СОТ, це важливий та необхідний крок, який було зроблено Україною для покращення стану економіки країни та розвитку торгівлі між державами.

Необхідно зазначити, що універсальної міжурядової організації з рибальства поки немає. Таким чином на універсальному рівні її функції виконує Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (далі – ФАО). У її рамках функціонують Департамент із рибного господарства і аквакультури. ФАО визначає основні напрямки риболовної політики, розробляє проекти міжнародних конвенцій із промислу конкретних видів риб і ссавців [84].

Спеціальні програми ФАО допомагають країнам готуватися до можливого виникнення кризового стану з продовольством і, у разі необхідності, передбачають надання допомоги. У середньому ФАО одночасно здійснює на місцях близько 1800 заходів. Проекти ФАО щорічно залучають понад 2 мільярди доларів пожертвувань від закладів та держав, що вкладаються в розвиток села та сільське господарство [184].

Україна прийняла статут Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН у 2003 р. [167].

Участь в указаній організації є досить важливою для України та має великий вплив на законодавчу базу України. Саме ФАО досліджує можливості виловлення та розведення водних біоресурсів.

До регіонального співробітництва у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу слід віднести участь України в діяльності таких організацій як:

1. Комісія по збереженню морських живих ресурсів Антарктики (ККАМЛР). Створення ККАМЛР було зумовлено, насамперед, зростаючою комерційною зацікавленістю багатьох країн в освоєнні промислових ресурсів антарктичного краю, що є компонентом усієї антарктичної екосистеми і базовою ланкою харчового ланцюга Південного океану.

Комісія щороку на своїх засіданнях приймає пакет заходів щодо збереження, які визначають використання морських живих ресурсів

Антарктики. ККАМЛР відповідає за збереження морських екосистем Антарктики, використовуючи екосистемний підхід до управління ними. Подібне управління не виключає можливості ведення комерційного та науково-дослідного промислу. Регулювання комерційного промислу морських живих ресурсів Антарктики, насамперед антарктичного криля і риб, здійснюється за умови, що такий промисел ведеться стійким чином і враховує вплив лову на інші компоненти екосистеми.

2. Організація з рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану (далі – НАФО). НАФО – це міжнародний міжурядовий науковий та управлінський орган із рибальства, який керує промислом у міжнародній частині Північно-Західної Атлантики. Правовою основою діяльності НАФО є Конвенція про майбутнє багатостороннє співробітництво у галузі рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану [162].

3. Організація Чорноморського економічного співробітництва. Статут Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) було підписано 5 червня 1998 р. під час Ялтинського Саміту Глав держав та Урядів країн-членів ЧЕС, а 1 травня 1999 р. він набув чинності. Членами Організації є 12 країн: Азербайджан, Албанія, Болгарія, Вірменія, Греція, Грузія, Молдова, Росія, Румунія, Сербія, Туреччина та Україна. Відповідно до Статуту країни-члени співпрацюють за такими напрямками: торгівля та економічний розвиток, фінанси та банківська діяльність, зв'язок, енергетика, транспорт, сільське господарство, охорона здоров'я і фармацевтика, охорона навколишнього середовища, туризм, наука і технології, співробітництво у сфері культури, обмін статистичними даними та економічною інформацією, співробітництво між митними органами, гуманітарні контакти, боротьба з організованою злочинністю тощо.

У рамках ОЧЕС підписано низку документів про регіональне співробітництво, серед яких: Угода про співробітництво у боротьбі зі злочинністю, зокрема організованою; Меморандуми про взаєморозуміння у сприянні вантажним автоперевезенням у регіоні, з розвитку морських

магістралей регіону ОЧЕС, про скоординований розвиток Чорноморського транспортного кільця швидкісних автомагістралей, про взаєморозуміння у співробітництві між дипломатичними академіями та інститутами при міністерствах закордонних справ країн-членів ОЧЕС; підписані також Угода про спрощення візових процедур для підприємців та Угода про спрощення візового режиму для водіїв вантажного автотранспорту країн-членів ОЧЕС [85].

4. Змішана комісія із застосування Угоди про рибальство у водах Дунаю. Угоду про рибальство у водах Дунаю (далі – Угода) була укладена 1958 р. [221]. Угоду укладено між державами, на території яких протікає річка Дунай. У вищезазначеній угоді йде мова про те, що, будучи взаємно зацікавленими в раціональному використанні і збільшенні запасів риб у річці Дунаї, визнаючи необхідність співробітництва у розробці наукових основ інтенсивного відтворення риб і регулюванні рибальства.

Відповідно до ст. 12 Угоди, на Змішану комісію покладається:

розробка погоджених заходів щодо регулювання рибальства та відтворення рибних запасів річки Дунаю;

внесення пропозицій Договірним Сторонам про зміну або доповнення Правил рибальства на Дунаї і прийняття рішень із тих питань, щодо яких це передбачено Правилами рибальства;

організація взаємної інформації Договірних Сторін щодо виконання цієї Угоди;

координація планів науково-дослідних робіт з вивчення рибальства в Дунаї, що проводяться компетентними відомствами Договірних Сторін спільно або роздільно;

визначення характеру та обсягу статистичних та інших матеріалів, що представляються кожною Договірною Стороною у Змішану комісію з метою виконання цієї Угоди;

інші питання, розгляд яких може бути покладено на Комісію Договірними Сторонами.

Участь України у міжнародних організаціях є досить важливою. Прийняті спільні рішення мають вплив на спрощення та гармонізацію законодавства. Перелік міжнародних організацій не є вичерпним, а розглянуті ті міжнародні організації, що стосуються вилучення та переміщення продуктів морського та річкового промислу. Україна бере активну участь в указаних організаціях. Документи, які розроблені указаними організаціями, впливають на законодавство України.

Досить дієвим механізмом діяльності Української держави є укладення двосторонніх угод. Угоди можуть укладатись як у рамках транскордонного співробітництва, так і не пов'язаними територіально державами.

Договір між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань. У вищезазначеному договорі визначено основні напрями діяльності двох держав, а саме лінії кордону, умови поводження та збереження водних біоресурсів, та умови риболовства [170].

Не менш важливим документом є Угода між Урядом України та Урядом Республіки Болгарія про співробітництво в галузі рибного господарства, яка набрала чинності 20.04.1994 р. [213]. Відповідно до ст. 2 вищезазначеної угоди Сторони доручать своїм компетентним організаціям на основі контрактів здійснювати співробітництво:

- 1) у розвитку океанічного і морського риболовства обох країн шляхом кооперації вивозу рибної продукції із районів промислу взаємного постачання суден паливно-мастильними матеріалами, тарою, водою, продуктами харчування та іншими матеріально-технічними ресурсами і технікою при дотриманні принципу взаємних зарахувань, забезпечення науково-промисловою інформацією і надання взаємної допомоги в районах промислу;

- 2) у розвиткові риболовства у морських і прісних водоймах шляхом удосконалення техніки і методів промислу, розведення, вирощування, використання, обробки, збереження і транспортування живих організмів;

3) у здійсненні кооперації у галузі ремонту риболовних суден, будівництва і виготовлення судових запасних частин, промислової і рибообробної техніки, знарядь лову та їх оснастки.

Потрібно також зазначити, що деякі угоди діють ще з часів СРСР, як для прикладу Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік та Урядом Нової Зеландії в галузі рибальства, яка прийнята 04.04.1978 р. [209] та [Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік та Урядом Королівства Норвегії про взаємні стосунки в галузі рибальства](#), що набрала чинності 21.04.1977 р. [210]. У цих угодах визначено напрями діяльності, що стосується вилову, переробки, переміщення продуктів морського та річкового промислу.

Угода між Урядом Французької Республіки та Урядом України відносно рибного промислу в Економічній Зоні архіпелагу Кергелен [216] є важливим документом, що стосується добування водних ресурсів їх переміщення та оформлення у економічних зонах. У цьому документі визначено основні межі районів промислу, сплата мита та дозволений вилов водних біоресурсів.

Крім двосторонніх угод варто виокремлювати і тристоронні. В якості прикладу, – Угода між Урядами СРСР, Народної Республіки Болгарії та Румунської Народної Республіки про рибальство на Чорному морі від 7 липня 1959 р. [208], у ст. 1 указаної угоди зазначено, що Договірні Сторони погоджуються співпрацювати і надавати взаємну допомогу відповідно до положень цієї Угоди у здійсненні раціонального рибальства на Чорному морі, в удосконаленні техніки рибальства, а також у проведенні досліджень у галузі іхтіології та гідробіології, спрямованих на підтримку і збільшення рибних запасів Чорного моря з метою підвищення рибної продукції. Положення цієї Угоди не зачіпають статусу територіальних і внутрішніх вод Договірних сторін. Угода є чинною і на теперішній час.

Двосторонні та тристоронні угоди за своєю природою є вузькоспрямованими, та в основному регулюють відносини, що склались між сусідніми державами.

Проблема, яка на теперішній час існує в Україні, це скорочення асигнувань бюджету. Потрібно зазначити, що участь у тих чи інших міжнародних організаціях не є безкоштовною, тому наразі існує заборгованість перед міжнародними організаціями. Указане може стати підставою для виключення України з міжнародних організацій. Діяльність міжнародних організацій безпосередньо впливає на правові процеси в Україні, створюючи базу для науково-технічного процесу та врегульованості тих важливих питань, які не можна вирішити самотійно.

Отже, Україна не розвивається одноособово, а відіграє важливу роль на міжнародній арені. Що стосується продуктів морського та річкового промислу, то слід виокремити такі види міжнародно-правового співробітництва у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу як: універсальне, регіональне та шляхом укладання двосторонніх (тристоронніх) угод.

3.2. Вплив міжнародно-правових актів на удосконалення правового регулювання переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу

Сучасні економічні перетворення та процеси глобалізації, інтеграції та активізація міжнародних зв'язків у своїй сукупності впливають на встановлення в Україні загальноприйнятих міжнародних норм та правил. Тенденції уніфікації та гармонізації національного митного законодавства, призводить до істотних змін митного регулювання переміщення та митного оформлення продуктів морського та річкового промислу.

Як зазначається в юридичній літературі, «підсумком законотворчості, його продуктом є результат – закон. Але цей підсумок – лише проміжний,

первинний результат, за яким наступає дія самого закону, що полягає у практичному регулюванні відповідних суспільних стосунків. Вивчення дії закону дозволяє визначити його ефективність, доцільність, наукову обґрунтованість тощо, що впливає у порядку зворотного зв'язку на законотворчий процес, дозволяє уточнити, відкоригувати, доповнити існуюче законодавство, підвищити його рівень, збагатити його практичним досвідом» [40, с. 54].

На думку Є.В. Додіна, найважливішими для організації митної справи у будь-якій державі є багатосторонні договори у митній сфері – угоди, конвенції [28, с. 6-18].

Базою для побудови міжнародного співробітництва при переміщенні продуктів морського та річкового промислу є система діяльності органів митної служби, діяльність яких спрямовано на захист, охорону та збереження водних біоресурсів та правильне, вчасне та доцільне митне оформлення продуктів промислу в незалежних державах.

Практика митного регулювання у багатьох зарубіжних країнах демонструє послідовну відмову від «суверенної законотворчості» у сфері митної справи. Національне митне законодавство прямує за тенденціями, що формуються у сучасному митному просторі, і принципами міжнародного митного права. Більшість держав світу усвідомили, що розвиток взаємної торгівлі – благо для всіх, а єдині міжнародні стандарти митного регулювання – це необхідність [53, с. 29-36].

Цілком можна погодитися з С.М. Перепьолкіним, що процеси правової конвергенції національних митних систем держав є більш ефективними тоді, коли вони здійснюються на основі спеціально укладених двосторонніх і багатосторонніх міжнародних угод, а в окремих випадках і на основі актів, прийнятих у рамках міжнародних організацій, тобто за рахунок розроблення «єдиних стандартів» поведінки у галузі митного регулювання. Призначеннями таких стандартів стають фактичне оформлення і регламентація митних правовідносин між учасниками митного простору з

питань удосконалення організації та управління у митних органах, підвищення рівня погодженості й уніфікації національних митних систем, гармонізації та спрощення митних процедур, боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил тощо [92, с. 92].

Гармонізація поряд з уніфікацією є методами правової інтеграції (оскільки, по суті, є способом впливу), суть яких полягає у перетворенні правових норм шляхом зведення їх до єдиного знаменника. Гармонізація порівняно з уніфікацією – м'якший метод правової інтеграції, оскільки відбувається на підставі зближення внутрішньодержавного права з певною законодавчою моделлю, яка не має на увазі однаковості, а ґрунтується на зближенні законодавств різних держав [39, с. 41-76].

Більшість конвенцій у галузі міжнародного митного співробітництва за об'єктом правового регулювання – це вузько спеціалізовані (галузеві) міжнародні договори, призначені для регламентації конкретного виду відносин або групи однорідних, пов'язаних між собою відносин у галузі митного регулювання [92, с. 99].

Головними особливостями роботи щодо удосконалення законодавства у галузі митного оформлення продуктів морського та річкового промислу є:

необхідність урахування міжнародних вимог і стандартів у митній сфері, природоохоронному законодавстві, морському законодавстві;

залежність митного регулювання в Україні від митного регулювання європейських держав.

Останніми десятиліттями на міжнародній арені здійснено спроби спрощення проведення митних процедур та приведення їх до єдиних міжнародних стандартів.

Парламент України ухвалив рішення щодо приєднання України до Кіотської конвенції, тобто Конвенції про спрощення й гармонізацію митних процедур, прийнявши Закон України від 05.10.2006 р. «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення

змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» [166].

Цей документ є орієнтиром для удосконалення і розвитку митних процедур і правил, які існують на теперішній час у багатьох країнах. Коли говориться про міжнародні стандарти спрощення й гармонізації митних процедур, то мається на увазі оновлена версія Міжнародної конвенції про спрощення й гармонізацію митних процедур, схвалена Всесвітньою митною організацією в 1999 р. Справа у тому, що саму конвенцію, відому у митних і близьких до них колах як Кіотська, було укладено в 1973 р., але регламент приєднання до неї країн був досить гнучким: будь-яка держава могла вибрати ті її додатки й окремі правила, які відповідають її інтересам. Мета конвенції – спрощення і гармонізація митних процедур – не було досягнута.

Кіотська конвенція і Генеральний додаток до неї – основні документи в міжнародних митних відносинах.

Положення Кіотської конвенції ґрунтуються на спрощенні й гармонізації митних процедур за рахунок практичного застосування інформаційних технологій, а також співпраці між митними органами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності й посиленні кадрового забезпечення митної служби [6, с. 121].

Митні кодекси більшості країн світу побудовані на загальній правовій основі – на положеннях Кіотської конвенції 1973 р., рамкових стандартах Всесвітньої митної організації та низці міжнародних угод. Україна у цьому разі також не є виключенням.

Держави не можуть розвиватися відособлено, тому виникає поняття міжнародної торгівлі послугами та товарами, у тому числі продуктами морського та річкового промислу, що регулюється угодами, які є одним з елементів спрощення товаропотоків, що у подальшому призвело до створення Світової організації торгівлі (далі – СОТ). Україна з 2008 р. є членом СОТ, однак шлях приєднання був складним і неоднозначним.

Основою правової системи Світової організації торгівлі є три базові угоди, що визначають правила міжнародної торгівлі товарами, послугами та правами інтелектуальної власності: Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р. (далі – ГАТТ 1994) разом з Генеральною угодою з тарифів і торгівлі 1947 р. (далі – ГАТТ 1947); Генеральна угода з торгівлі послугами; Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.

Необхідно зазначити, що основною угодою, що регулює міжнародну торгівлю та стосовно якої було досягнуто низку інших домовленостей, є ГАТТ 1994. Разом із тим, правовою базою для ГАТТ 1994 є ГАТТ 1947, а також угоди, прийняті на виконання статей ГАТТ, тому саме Угода 1947 року [15] розглядатиметься далі. Вона містить 38 статей, об'єднаних у чотири частини. Основний зміст ГАТТ викладено у перших двох частинах угоди. Частина 1 включає позицію про режим найбільшого сприяння і позицію про взаємні тарифні поступки (ст. ст. I і II). Частина 2 (статті III – XXIII) містить принципи, правила і правові норми, що регулюють торговельно-політичний режим, яким країни-члени повинні керуватися при взаємних торговельних відносинах. Частина 3 складається, в основному, з питань процедурного характеру, пов'язаних із діяльністю ГАТТ. Частина 4 якої було додано в 1965 р., розглядає умови участі в ГАТТ країн, що розвиваються. ГАТТ містить основоположні принципи торгівлі, у тому числі продуктами морського та річкового промислу країн членів Світової організації торгівлі.

Важливим документом, що регулює питання, пов'язані з промислом, є Конвенція ООН з морського права 1982 р. [57]. Згідно з нормами вищеназваної Конвенції при визначенні розміру припустимого улову і встановленні інших заходів для збереження живих ресурсів відкритого моря держави:

а) вживають заходів щодо підтримання або відновлення популяцій виловлюваних видів на рівнях, за яких може бути забезпечено максимальний стійкий вилов;

б) беруть до уваги вплив на види ресурсів з метою підтримки або відновлення популяцій таких видів або залежних видів вище рівнів, за яких їхнє відтворення може бути піддано серйозній небезпеці.

Положення Конвенції з морського права 1982 р. щодо рибальства конкретизовано в Угоді про здійснення положень Конвенції ООН з морського права 1995 р., які стосуються збереження транскордонних рибних запасів і запасів далеко мігруючих риб і управління ними [218]. Мета цієї Угоди – забезпечити довгострокове збереження та стале використання рибних запасів за допомогою ефективного здійснення відповідних положень Конвенції 1982 р. Угода 1995 р. містить принципи збереження рибних запасів, визначає порядок застосування обережного підходу, впроваджує заходи щодо збереження запасів і управління ними.

У 1977 р. укладено Конвенцію про майбутнє багатостороннє співробітництво в галузі рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану, Україна – учасниця Конвенції [162]. У рамках цієї Конвенції щорічно встановлюються квоти вилову окуня, палтуса, креветок і тощо, а також затверджуються правила міжнародного контролю за рибальством.

Однак, у законодавстві України існує проблема щодо регулювання промислу у північно-західній частині Атлантичного океану. Україна вступила в НАФО (Організація з рибальства в Північно-Західній Атлантиці) в 1999 р. НАФО є однією з перших створених у світі міжнародних організацій щодо регулювання багатонаціонального рибного промислу у відкритих водах океану.

НАФО, як і інші міжнародні організації, періодично реформується, і основні зміни відображаються у Конвенції про НАФО (Конвенція про майбутнє багатостороннє співробітництво в галузі рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану). Пропозиції щодо оновлення Конвенції про НАФО і основний текст було прийнято більшістю договірних сторін на Сесії НАФО в 2005 р. Деякі статті обговорювалися на останній,

фінальній зустрічі Генеральної Ради у вересні 2007 р. Таким чином, текст нової Конвенції прийнято і підлягає ратифікації державами-учасниками. Станом на теперішній час доповнену Конвенцію повністю ратифікували держави – Норвегія, Канада і Куба, а також ЄС. Україна поки не ратифікувала указану Конвенцію. Генеральна рада НАФО настійно рекомендує сторонам, які не приєднались до Конвенції, прискорити процес ратифікації [238].

Українські рибалки почали промисел у Північно-Західній Атлантиці (далі – ПЗА) на початку 1970-х рр. минулого століття у складі промислового флоту колишнього СРСР.

Після введення наприкінці 1970-х – початку 1980-х рр. Канадою, США і Гренландією 200-мильних економічних зон доступ до основних промислових ресурсів для українських рибаків став неможливим, і вони припинили роботу в ПЗА. Але в 1990 р. український промисел було відновлено, за межами виняткових економічних зон у зоні регулювання НАФО. Видобуток креветки здійснювали середньотоннажні судна спочатку під прапором СРСР, а після отримання Україною незалежності в 1991 р – під прапорами Російської Федерації, Латвії та Литви, оскільки Україна не була членом НАФО і тому не мала національної квоти в зоні регулювання. Після вступу Україна в НАФО їй було виділено невелику національну квоту на північну креветку і окуня-кльовача без урахування її національного історичного досвіду промислу в ПЗА [64, с. 92-94].

Доповнена Конвенція НАФО має такі основні переваги перед старою Конвенцією, у тому числі:

1. Нова Конвенція частково узгоджується з попередньою щодо застосування «обережності підходу» у використанні біоресурсів. Цей підхід не завжди є надійним при встановленні рівнів вилову з метою забезпечення довгострокового стійкого улову. Тому нова Конвенція передбачає також використання екосистемного підходу при прийнятті рішень. Це означає, що рішення будуть враховувати взаємозв'язок морських видів і місць

проживання, у тому числі те, як улови одних рибних запасів можуть вплинути на інші види риб. Вони також розглянуть наслідки впливу знаряддя лову на морське середовище проживання, дотримання указанного підходу слід розцінювати як крок уперед щодо підвищення рівня відповідальності у використанні біоресурсів.

2. У старій Конвенції не було прописано процедури щодо врегулювання суперечок між сторонами. У деяких випадках це призводило до того, що давні розбіжності між Сторонами залишаються невирішеними в рамках цієї Конвенції до теперішнього часу. У змінній Конвенції заперечення Сторін мають пройти процедуру врегулювання суперечок для вирішення конфлікту за участю неупередженої сторони. Вони забезпечують більш сучасний процес прийняття рішень, який буде займатися суперечками у міру їх виникнення.

3. Зміна процедури голосування.

У Конвенції 1979 р. рішення НАФО приймаються простою більшістю голосів. Це призвело до сприйняття, що є тільки «переможці» і «ті, хто програв». Тепер рішення будуть прийматися при голосуванні 2/3 + 1 голос, тобто рішення будуть прийматися важче, для Канади, ЄС, Росії це скоріше плюс, вони більш-менш задоволені ситуацією. Для України скоріше мінус, оскільки доведеться залучати на свій бік більшу кількість Сторін, для вирішення питань, що її цікавлять.

4. Більш ефективне функціонування. Злиття Генеральної Ради і Комісії з рибальства зменшить бюрократію в НАФО. На нашу думку, процедура вирішення спірних питань у новій Конвенції сприятиме досить швидкому їх вирішенню, у чому зацікавлена Україна.

Ратифікація указаної оновленої конвенції НАФО є досить цікавою для України, оскільки кожного року НАФО виділяє квоти для вилову водних біоресурсів. Указана продукція буде вважатися продукцією українського походження, якщо судно буде зареєстровано в Україні. Указане стане

підставою для застосування меж та обсягів, та форм митного контролю, митного оформлення.

Україна стала учасницею Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) з 29 березня 2000 року [163].

Дикі фауна і флора у їх численних прекрасних і різноманітних формах є незамінною частиною природних систем Землі. Міжнародна співпраця є необхідною для захисту деяких видів дикої фауни і флори від надмірної експлуатації.

Конвенція CITES є невід'ємною ланкою міжнародного співтовариства у галузі управління якістю навколишнього середовища.

Положення Конвенції встановлюють єдиний порядок експорту та імпорту живих рослин і тварин, у тому числі і продуктів промислу, а також їх частини (плоди, насіння, шкури, м'ясо, залози тощо), виробів із них (ювелірні, декоративні тощо та дериватів (харчові, технічні, медичні продукти і препарати, вироблені з них). Конвенція передбачає заборону чи строгий контроль міжнародної торгівлі та інших пересувань через митні кордони країн найбільш рідкісних і цінних видів тварин та рослин, яких включено до її додатків 1, 2, 3. Торгівля цими видами дозволяється за наявності дозволу спеціально визначеного кожною країною Адміністративного органу CITES та підтвердження законності їх набуття. У разі відсутності відповідного дозволу зразки, що потрапляють під дію Конвенції, можуть бути затримані чи конфісковані митними органами країн, через митні пункти яких вони провозяться.

Що стосується перевезення продуктів промислу, застосовуються норми Конвенція МДП 1975 р. Таким чином, 15 липня 1994 р. в Україні набула чинності Конвенція МДП 1975 р. згідно з Законом України «Про участь України у міжнародній конвенції з міжнародних перевезень вантажів із застосуванням книжки МДП» [183], відповідно до якої Україна погодилася

щодо участі України у Митній конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП.

Метою Конвенції є створення системи транспортування вантажів, у тому числі і продуктів морського та річкового промислу, які спрощують процедури митного оформлення при переміщенні через кордон.

[Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку](#) від 14.06.1992 р. містить 27 основоположних принципів збереження та поведження природного середовища, усього живого і аквапродуктів у тому числі [22].

Під егідою ФАО 1 листопада 1993 р. було підписано Угоду щодо забезпечення виконання заходів з міжнародного збереження та управління рибальськими суднами у відкритому морі від 1 листопада 1993 р. [222]. Цей акт мав посилити обов'язки держав-учасниць у питаннях їх відповідальності за рибальську діяльність національних суден у відкритому морі. В угоді зазначено обов'язки кожної держави щодо добросовісного та ефективного виконання їх юрисдикції та контролю за суднами під їх прапором, включаючи рибальські судна і судна, зайняті транспортуванням риби. Угода 1993 р. мала поширюватися на всі рибальські судна у відкритому морі, як на судна, що використовуються або, які призначені для використання з метою комерційної експлуатації, включаючи кораблі-бази, або будь-які інші судна, безпосередньо зайняті у риболовних операціях, крім рибальських суден довжиною менше 24 метрів. Угода закріплює заборону ведення рибальства без отримання дозволу від національного компетентного органу держави прапора. Але, до вказаної Угоди 1993 р. Україна так і не приєдналася. Ратифікація указаної конвенції дозволить урегулювати проблемні питання щодо рибальства у відкритому морі. В Україні досі не існує документа, який визначав би порядок промислу у відкритому морі та відповідальність за порушення правил такого промислу.

Ще одним важливим документом є Конвенція Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 року (Гамбурзькі правила)

[58], але, на жаль, указана конвенція не ратифікована Україною. Гамбурзькі правила одні з перших відносять до поняття «вантаж» живих тварин. У тих випадках, коли товари об'єднані в контейнері, на палеті або подібному пристосуванні для транспортування або коли вони упаковані, «вантаж» включає таке пристосування для транспортування або упаковку, якщо вони надані вантажовідправником. Указана конвенція визначає умови перевезення товару, у тому числі продуктів морського та річкового промислу, та посилену відповідальність перевізника. Ратифікація конвенції про морське перевезення вантажів 1978 р. дозволить врегулювати важливі аспекти переміщення продуктів промислу водним транспортом.

Тому вважаємо за необхідне ратифікувати Угоду щодо забезпечення виконання заходів з міжнародного збереження та управління рибальськими суднами у відкритому морі від 1 листопада 1993 р. та Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 р., які мають стратегічне значення як для митного, так і для міжнародного законодавства.

На теперішній час Україна офіційно підтримує зовнішні зносини з питань митного співробітництва, у тому числі у галузі переміщення продуктів промислу, саме з Європейським Співтовариством (ЄС). Але в перспективі Україна готується і до відносин з ЄС, до виключної компетенції якого у подальшому і будуть належати питання щодо митного союзу та митної співпраці [62, с. 212].

Хронологія головних подій у співробітництві України та ЄС бере свій початок з грудня 1991 р., коли ЄС було офіційно визнано незалежність України.

Щодо сучасного етапу співробітництва, то «українсько – європейські» відносини спираються значною мірою на підписану 14 червня 1994 р. в Люксембурзі Угоду про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами і їх державами-членами (далі – УПС) [160], що набрала чинності з 1 березня 1998 р. і розрахована на десятирічний період.

Необхідно також зазначити, що з 1998 р. в Україні діє «Стратегія її інтеграції до Європейського Союзу» [147]. Основною метою цього національного нормативно-правового акта є забезпечення входження Української держави до європейського політичного, інформаційного, економічного і правового простору.

Цілями партнерства і співробітництва між Україною та ЄС, що були встановлені УПС, визначено такі: «забезпечення у відповідних рамках політичного діалогу між Сторонами, який сприятиме розвитку тісних політичних відносин; сприяння розвитку торгівлі, інвестицій і гармонійних економічних відносин між Сторонами і, таким чином, прискоренню їхнього сталого розвитку; створення основ взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, цивільного, науково-технічного та культурного співробітництва; підтримка зусиль України по зміцненню демократії і розвитку її економіки та завершенню переходу до ринкової економіки» (стаття 1 Угоди) [160].

Одним із самих важливих документів в історії України, що стосується усіх сфер суспільного життя, є Угода про асоціацію (далі – Угода) [217], якої було підписано 27.06.2014 р. головами держав або урядів Європейського Союзу та Президентом України Петром Порошенком у Брюсселі. 16.09.2014р. Угоду про асоціацію було одночасно ратифіковано Верховною Радою та Європейським парламентом [171].

Питання, що стосуються продуктів промислу, то вони знайшли своє відображення в Угоді, а саме у ст. 295 встановлено, що, беручи до уваги важливість забезпечення відповідального управління рибними запасами на сталих засадах, а також сприяння належному управлінню у сфері торгівлі, Сторони зобов'язуються працювати разом шляхом:

а) вжиття ефективних заходів з метою моніторингу і контролю за торгівлею рибними та іншими водними живими ресурсами;

б) забезпечення цілковитої відповідності належним заходам зі збереження та контролю, прийнятим регіональними організаціями з

управління рибальством, а також шляхом якомога ширшого співробітництва з такими організаціями та в їх рамках;

с) запровадження, зокрема, засобів захисту торгівлі з метою боротьби з незаконним, непідзвітним та нерегульованим рибальством.

Отже, переміщення продуктів морського та річкового промислу також знайшло своє відображення в Угоді.

На нашу думку, можна виокремити основоположні ідеї переміщення продуктів промислу, які знайшли своє відображення в Угоді:

1. Вільний обіг товарів, у тому числі і продуктами морського та річкового промислу, між Україною та країнами-членами Європейського союзу.

2. Електронне декларування товарів, якісне митне оформлення продуктів промислу, доцільний митний контроль та застосування єдиного підходу щодо стягнення митних платежів за переміщення продуктів промислу.

3. Контроль за рибальством та боротьба з незаконним рибальством.

4. Поглиблення співпраці щодо торгівлі продуктами промислу.

5. Повага до територіальної цілісності, та вільний обмін товарами, у тому числі продуктами промислу між договірними сторонами.

Необхідно зазначити, що з 01 січня 2016 р. в рамках Угоди митниці ДФС здійснюють видачу сертифікатів з перевезення форми «EUR.1» при експорті товарів з України до країн ЄС. За умови подання митним адміністраціям країн ЄС сертифікатів з перевезення товарів з України за формою «EUR.1», до товарів українського походження застосовуються пільги зі сплати мита. Сертифікат з перевезення товарів з України за формою «EUR.1» видається під час або після здійснення експорту товару. Термін дії сертифіката становить 4 місяці [193]. Запровадження указанного сертифікату зводить до мінімуму митні формальності та дозволяє конкурувати українським виробникам з європейськими. Указаний сертифікат також може застосовуватися до продуктів морського та річкового промислу.

Таким чином, на законодавство України впливає міжнародне законодавство. Одним із важливих міжнародних документів що діє в Україні є Конвенції про спрощення й гармонізацію митних процедур. У ній закріплено основоположні норми митного законодавства. На теперішній час Україна взяла курс на євроінтеграцію, а підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – з іншої, є ще одним кроком до європейського вибору. Але саме підписання Угоди не дасть дієвих результатів, якщо не буде кроків щодо реалізації положень Угоди на законодавчому та практичному рівнях.

Висновки до третього розділу

Узагальнюючи результати дослідження третього розділу, можна зазначити:

1. Встановлено, що під міжнародно-правовим співробітництвом, що стосується переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу, слід розуміти спільну діяльність держав, що спрямована на досягнення спільних цілей із приводу вилову, вилучення водних біоресурсів, митного оформлення, ввезення на митну територію України та вивезення з митної території України продуктів морського та річкового промислу, шляхом узгодження, укладення та ратифікації державами конвенцій, угод, стандартів тощо, що спрямовані на спільну діяльність та досягнення спільної мети, на засадах загально визначених міжнародних принципів.

2. Вважаємо, що міжнародно-правове співробітництво у галузі митного оформлення продуктів морського та річкового промислу можна розглядати в таких аспектах:

1) як один із типів міжнародно-правових відносин, які виникають та у подальшому розвиваються між рівноправними суб'єктами міжнародного права на засадах рівності;

2) як організаційний процес, що відбувається між суб'єктами міжнародного права з приводу митного оформлення та переміщення продуктів морського та річкового промислу;

3) як один із видів діяльності уповноважених державних органів (як правило, діяльність митних та природоохоронних органів) щодо реалізації положень національного та міжнародного законодавства.

3. Виоеремлено такі види міжнародно-правового співробітництва у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу, як: універсальне, регіональне та шляхом укладення двосторонніх (інколи і тристоронніх) угод.

До універсального міжнародно-правового співробітництва у галузі митного оформлення продуктів морського та річкового промислу зараховують участь України у Всесвітній митній організації, Світовій організації торгівлі та Продовольчій сільськогосподарській організації Організації Об'єднаних Націй.

До міжтериторіального співробітництва слід віднести участь України у міжнародних організаціях, таких як:

Комісія по збереженню морських живих ресурсів Антарктики;

Організація з рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану;

Організація Чорноморського економічного співробітництва;

Змішана комісія із застосування Угоди про рибальство у водах Дунаю.

Досить дієвим механізмом діяльності України є укладення двосторонніх та інколи і тристоронніх угод. Можна виокремити такі:

Договір між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань;

Угода між Урядом України та Урядом Республіки Болгарія про співробітництво в галузі рибного господарства;

Угода між Урядом Французької Республіки та Урядом України відносно рибного промислу в Економічній Зоні архіпелагу Кергелен.

Крім двосторонніх угод варто виокремити і тристоронні – Угода між Урядами СРСР, Народної Республіки Болгарії та Румунської Народної Республіки про рибальство на Чорному морі.

4. Зроблено висновок, що головними особливостями роботи щодо удосконалення законодавства у сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу є:

необхідність урахування міжнародних вимог і стандартів у митній сфері, природоохоронному законодавстві, морському законодавстві;

залежність митного регулювання в Україні від митного регулювання європейських держав.

5. Встановлено, що Конвенція Кіото сприяє спрощенню торгівлі товарами, у тому числі продуктами морського та річкового промислу. Положення Кіотської конвенції ґрунтуються на спрощенні й гармонізації митних процедур за рахунок практичного застосування інформаційних технологій, а також співпраці між митними органами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності й посиленні кадрового забезпечення митної служби.

6. Встановлено, що Україною не ратифіковано оновлену Конвенцію НАФО, яке є досить важливою для Української держави.

7. Необхідно ратифікувати Угоду щодо забезпечення виконання заходів з міжнародного збереження та управління рибальськими суднами у відкритому морі від 1 листопада 1993 р. та Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 р., які мають

стратегічне значення як для митного, так і для міжнародного законодавства.

8. Виокремлено основоположні ідеї переміщення продуктів промислу, які знайшли своє відображення в Угоді про асоціацію:

1. Вільний обіг товарів, у тому числі і продуктами морського та річкового промислу, між Україною та країнами-членами Європейського союзу.

2. Електронне декларування товарів, якісне митне оформлення продуктів промислу, доцільний митний контроль та застосування єдиного підходу щодо стягнення митних платежів за переміщення продуктів промислу.

3. Контроль за рибальством та боротьба з незаконним рибальством.

4. Поглиблення співпраці щодо торгівлі продуктами промислу.

5. Повага до територіальної цілісності та вільний обмін товарами, у тому числі продуктами промислу між договірними сторонами.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** сформульовано загальні та найбільш суттєві результати та положення дослідження, наведено теоретичні узагальнення та авторські пропозиції щодо порядку переміщення продуктів морського та річкового промислу через митний кордон України. До найбільш вагомих наукових результатів роботи належать такі:

1. Визначено, що під продуктами морського та річкового промислу слід розуміти товар, а саме: вилучені з морського та річкового середовища водні біоресурси та такі біоресурси, яких піддано первинній обробці на судні, а саме: замороження та охолодження.

Продуктами морського та річкового промислу є: риба різних видів на всіх стадіях свого розвитку. Це можуть бути як статевозрілі екземпляри, так і мальки та ікра (прісноводні, солонуватоводні, морські, анадромні, катадромні, напівпрохідні); морські ссавці (дельфіни, кити, тюлені, моржі, нерпи); ракоподібні і голкошкірі водні безхребетні тварини (раки, краби, креветки, трепанги, морські їжаки, морські зірки, голотурії), молюски (головоногі, червононогі, двостулкові – мідії, кальмари, устриці тощо); промислові водні рослини і водорості, які використовуються для виготовлення продуктів харчування, добрив, медичних препаратів та які підлягають спеціальному правовому захистові (наприклад, ламінарія або морська капуста); водні ресурси, яких піддано первинним стадіям обробки (охолодженню та замороженню).

2. Здійснене дослідження еволюції законодавчого регулювання переміщення продуктів морського та річкового промислу дає підстави зробити висновок щодо існування двох її етапів – радянського і сучасного.

3. Встановлено, що під переміщенням через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу слід розуміти сукупність митних

формальностей, пов'язаних із фактичним вивезенням з митної території України на митну територію іншої держави, або фактичним ввезенням з митної території іншої держави на митну територію Української держави продуктів морського та річкового промислу у будь-який спосіб, будь-якими засобами та будь-якими видами транспорту.

4. Запропоновано у Митному кодексі України закріпити визначення «переміщення через митний кордон», під яким слід розуміти «сукупність митних формальностей, пов'язаних із вивезенням з митної території України, ввезенням на митну територію України, або транзитом через територію України товарів та транспортних засобів у будь-який спосіб».

5. Виходячи із змісту міжнародних актів, удосконалено поняття «митні формальності», під якими слід розуміти, упорядкований комплекс дій, що здійснюються особами, суб'єктами господарювання та органами доходів та зборів щодо товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України та вчинення яких спрямовано на здійснення найважливіших напрямів діяльності митних органів: митного контролю, митного оформлення та стягнення митних платежів.

6. Для упорядкування системи платежів вбачається за необхідне внесення змін до п. 27 ст. 4 Митного кодексу України та віднесення до митних платежів єдиного збору.

7. Проаналізовано поняття «переміщення через митний кордон» за митними кодексами Республіки Білорусь, Російської Федерації та Європейського Співтовариства та встановлено необхідність закріплення зазначеного поняття і в законодавстві України.

8. Визначено підстави переміщення продуктів морського та річкового промислу:

а) для продуктів морського та річкового промислу українського походження такими підставами є отримання лімітів вилову та спеціального дозволу суб'єктами господарювання від органів державної влади;

б) для продуктів морського та річкового промислу іноземного походження такою підставою переміщення є митна декларація та інші, передбачені законом, дозвільні документи (сертифікат походження, ветеринарне свідоцтво тощо).

9. Виокремлено перелік продуктів промислу українського походження. На продукти промислу українського походження встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України, для чого при митному контролі та митному оформленні суб'єкт господарювання подає: а) атестат виробництва; б) свідоцтво виробника про якість; в) сертифікат відповідності.

До продуктів промислу застосовується митне оформлення у спрощеному порядку. Перевірка відомостей щодо продуктів промислу здійснюється у такій формі митного контролю, як перевірка документів, огляд та переогляд товарів. Продукти промислу в обов'язковому порядку підлягають державним видам контролю (санітарно-епідеміологічному, екологічному тощо).

10. Запропоновано в законодавстві закріпити поняття «Азово-Чорноморський басейн». Під Азово-Чорноморським басейном слід розуміти регіон, який містить у собі акваторії Чорного та Азовського морів та рік, води заток, бухт, губ і лиманів, проток, що пов'язані з Чорним та Азовським морями або в них впадають.

11. Виокремлено перелік продуктів морського та річкового промислу іноземного походження. Для здійснення митного контролю та митного оформлення продуктів морського та річкового промислу щодо якості і безпеки суб'єкт господарювання повинен подати: а) сертифікат походження; б) ветеринарне свідоцтво на кожен партію продукції. Митне оформлення розпочинається з подачі митної декларації. Можуть застосовуватись усі форми митного контролю, крім огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі, це пов'язано із специфікою самого товару. В обов'язковому порядку продукти морського та річкового промислу

підпадають державним видам контролю (санітарно-епідеміологічному, екологічному тощо).

12. Під порушеннями митних правил при переміщенні продуктів промислу слід розуміти умисну чи з необережності дію чи бездіяльність особи (фізичної та/або юридичної), яка посягає на встановлений порядок переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу, здійснення митного оформлення і митного контролю цих продуктів, або обкладання митними платежами.

До елементів порушення митних правил слід зарахувати: а) об'єкт; б) об'єктивну сторону; в) суб'єкт; г) суб'єктивну сторону.

13. Запропоновано до митного та кримінального законодавств внести зміни та повернути кримінальну відповідальність за товарну контрабанду. Включити до норм Митного та Кримінального кодексів України норми, в яких було би передбачено притягнення до кримінальної відповідальності у разі, якщо протягом року особу було притягнуто до відповідальності за порушення митних правил, яких було вчинено у великих розмірах не менше трьох разів.

14. Під міжнародно-правовим співробітництвом, що стосується переміщення через митний кордон України продуктів морського та річкового промислу, слід розуміти спільну діяльність держав, якої спрямовано на досягнення спільних цілей із приводу вилову, вилучення водних біоресурсів, митного оформлення, ввезення на митну територію України та вивезення з митної території України продуктів морського та річкового промислу шляхом узгодження, укладення та ратифікації державами конвенцій, угод, стандартів тощо, яких спрямовано на спільну діяльність та досягнення спільної мети, на засадах загально визначених міжнародних принципів. У сфері переміщення продуктів морського та річкового промислу необхідно виокремити такі види міжнародно-правового співробітництва, як: універсальне, регіональне та шляхом укладення двосторонніх (тристоронніх) договорів.

15. Встановлено необхідність ратифікації оновленої Конвенції про НАФО, яка регулює порядок промислу у північно-західній частині Атлантичного океану, оскільки міжнародна організація НАФО затверджує порядок надання Україні лімітів вилову продуктів промислу.

Визначено необхідність ратифікації Угоди щодо забезпечення виконання заходів з міжнародного збереження та управління рибальськими суднами у відкритому морі від 1 листопада 1993 р. та Конвенції Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 року, які мають стратегічне значення як для митного, так і для міжнародного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил / за заг. ред. В.В. Ченцова / В.В. Ченцов. – К. : Істина, 2010. – 208 с.
2. Адміністративне право України : підруч. / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дяченко та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
3. Алексеев С.С. Проблемы теории права. – М., 1972.– Т. 1. – 604 с.
4. Аналіз регуляторного впливу наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа» від 08.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=337549
5. Базилюк І.О. Поняття переміщення товарів через митний кордон та його правове забезпечення / І.О. Базилюк // [Актуальні проблеми держави і права](#). – 2011. – Вип. 60. – С. 516–522.
6. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
7. Большая советская энциклопедия. – М., 1972. – Т. 22. – 628 с.
8. Борисов Є.М. Деякі питання визначення змісту суспільно небезпечного діяння у складі незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/550/1/articles106-113.pdf>

9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [В.Т. Бусел, М.Д. Василега-Дерибас, О.В. Дмитрієв та ін. ; голов. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.
10. Вісник Міністерства доходів та зборів України від 01.02.2014 р. № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/6571>
11. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.
12. Вотченікова О.В. Міжнародне митне співробітництво як стратегічний напрям макроекономічного розвитку України // О.В. Вотченікова // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. праць – Вип. 32 / голов. ред. О.О. Шубін. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. – 426 с.
13. Галаган И.А. Административная ответственность в СССР: Процессуальное регулирование / И.А. Галаган. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1970. – 252 с.
14. Гардоцкий Л. П. Международное сотрудничество по уголовным делам / Л.П. Гардоцкий // Законность. – 1979. – № 6. – С. 61–63.
15. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947): Міжнародний документ від 30 жовтня 1947 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – №84. – Ст. 562.
16. Генеральна Угода з Тарифів і Торгівлі: міжнародний документ від 15.04.1995р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 303.
17. Гойчук О.І. Продовольча безпека та необхідність її правового забезпечення / О.І. Гойчук, В.І. Курило // Адвокат. – 2006. – № 3. – С. 3–5.
18. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
19. ГОСТ 14192-96 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://vsegost.com/Catalog/91/9117.shtml>

20. ГОСТ 7630-96 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://vsegost.com/Catalog/91/9142.shtml>
21. Декларація про державний суверенітет України: Декларація від 16.07.1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст.429
22. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку: Міжнародний документ від 14.06.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_455
23. Декларація щодо впровадження Рамкових стандартів ВМО на національному рівні : наказ Держмитслужби України від 12 вересня 2006 р. № 772 «Про введення в дію рішення колегії Держмитслужби України від 12 вересня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/МК061279.html
24. Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 р. № 1031 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 78. – Ст. 92.
25. Деякі питання здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 р. № 1030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1030-2011-%D0%BF>
26. Додін Е.В. Таможенні операції на морському транспорті : учеб.-метод. посібник / Е.В. Додін. – О. : Юрид. ли-ра, 2001. – 95 с.
27. Додін Є.В. Організація боротьби з митними правопорушеннями та контрабандою : навч. посіб. / Є.В. Додін – Львів : Сполох, 2009. – 232 с.
28. Додін Є.В. Правові основи митної справи в Україні / Є.В. Додін // Митна справа. – 2004. – № 5. – С. 6–18.
29. Додін Є.В. Шляхи вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність за порушення митних правил [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apdp.in.ua/v35/72.pdf>

30. ДСТУ 2641: 2007 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://normativ.ucoz.org/_ld/4/481_dstu_2641_2007_.pdf
31. ДСТУ 4518-2008 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://normativ.ucoz.org/_ld/4/444_DSTU_4518.pdf
32. Дукова Н.М. Адміністративно-правовий статус митної варти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Н.М. Дукова; кер. роботи Є.В. Додін; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2011. – 18 с.
33. Дюмулен И.И. Всемирная торговая организация от А до Я : терминологический справочник / И.И. Дюмулен. – М. : ВАВТ, 2006. – 215 с.
34. Дьоміна С.Ю. До переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України // Митна справа. – 2010. – № 2. – С. 75–78.
35. Дьоміна С.Ю. Підходи до систематизації порушень митних правил / С.Ю. Дьоміна // Митна справа. – 2010. – № 3 (69). – С. 75–83.
36. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями: Міжнародний документ від 21.05.1980 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_106
37. Іванченко О.С. Поняття переміщення товарів через митний кордон України // Митна справа. – 2007. – № 2. – С. 59-64.
38. Калаянов Д.П. Адміністративні проступки, підвідомчі міліції, та їх профілактика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Д.П. Калаянов – О., 1998. – 16 с.
39. Кашкин С.Ю. Стратегия и механизмы гармонизации законодательства России и Европейского Союза как ключевые компоненты их эффективного взаиморазвития в XXI в. / С.Ю. Кашкин // Тенденции российско-европейских отношений. – 2005. – № 6. – С. 41–76.

40. Керимов Д.А. Законодательная техника: научно-методическое и учебное пособие / Д.А. Керимов. – М. : Изд-во Норма (Издат. гр. НОРМА-ИНФРА-М). – 2000. – 125 с.
41. Кивалов С.В. Средства осуществления таможенной политики Украины : учеб. пособ. по курсу «Таможенное право Украины» / С.В. Кивалов. – О. : Астропринт, 1995. – 128 с.
42. Кивалов С.В. Таможенное право в Украине: национальное и международное / С.В. Кивалов, Е.В. Додин // Митна справа. – 2000. – №4. – С. 13–19.
43. Кивалов С.В. Всесвітня митна організація: історія та сучасність / С.В. Кивалов // Митна справа. – 2009. – № 6. – С. 3–9.
44. Кивалов С.В. Митна політика України: Підручник / С.В. Кивалов, Б.А. Кормич – О.: Юрид. л-ра, 2002. – 256 с.
45. Кивалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р. Адміністративне право України : Навчальний посібник. – перероб. і доп. – О. : Фенікс, 2011. – 400 с.
46. Кивалов С.В. Митне право: система та динаміка розвитку / С.В. Кивалов, Б.А. Кормич // Митна справа. – 2002. – № 1. – С. 3–7.
47. Класифікатор звільнень від сплати митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/reestri-ta-klasifikatori/klasifikatori/vidomchi-klasifikatori-informatsii-z-pi/62562.html>
48. Коваль Н.О. Підстави та порядок переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Н.О. Коваль; кер. роботи Є.В. Додін; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – О., 2014. – 19 с.
49. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 47. – Ст. 349.

50. Козбаненко В.А. Правовое регулирование и правовое обеспечение государственного управления: сущность и содержание : учеб.-метод. пособ. / В.А. Козбаненко. — М. : ИПК госслужбы, 2002. — 145 с.
51. Козырин А.Н. Таможенное право России : учеб. пособ. / А.Н. Козырин. — М. : СПАРК, 1995. — 134 с.
52. Козырин А.Н. Таможенный режим / А. Н. Козырин. — М. : Статут. 2000. — 247 с.
53. Козырин А.Н. Международные договоры и национальное законодательство в правовом механизме Таможенного союза ЕврАзЭС / А.Н. Козырин // Реформы и право. — 2013. — № 2. — С. 29–36.
54. Козырин А.П. О стране происхождения товара [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.kozyrin.ru/userfiles/documents/frag6.pdf>
55. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. / В.К. Колпаков. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 256 с.
56. Коментар до Митного кодексу України / за ред. П.В. Пашка, М.М. Каленського. — К. : Юстиніан, 2004. — 736 с.
57. Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права: Міжнародний документ від 10.12.1982 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_057
58. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів: Міжнародний документ від 1978 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_391
59. Конвенція про майбутнє багатостороннє співробітництво в галузі рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану: Міжнародний документ від 24.10.1978 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_143
60. Конвенція про тимчасове ввезення: Міжнародний документ від 26 червня 1990 р. // Офіційний вісник України. — 2004. — № 36. — Ст. 2445.

61. Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва 1950 року: Міжнародний документ від 15.12.1950 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 12. – Ст. 313.
62. Конституційні акти Європейського Союзу. Ч. I; / упоряд. Г. Друзенко; за заг. ред Т. Качки. – К. : Юстиніан, 2005. – 320 с.
63. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
64. Корзун Ю.В., О практике регулирования промысла в зоне НАФО / Ю.В. Корзун, В.В. Парамонов, Н.Н. Кухарев // Современные рыбохозяйственные и экологические проблемы Азово-Черноморского региона : материалы VIII Междунар. конф. (г. Керчь, 26-27 июня 2013 г.) – Керчь : ЮгНИРО, 2013. – С. 92–94.
65. Кормич Б.А. Еволюція режиму найбільшого сприяння у митному регулюванні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom12/4.pdf>
66. Костенко О.М. Поняття «незаконні дії» в Кримінальному кодексі України (проблеми визначення, тлумачення і кваліфікації) / О.М. Костенко // Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25–26 жовт. 2001 р.) / Редкол. : Сташис В. В. (голов. ред.) [та ін.]. – К.–Х. : Юрінком Інтер, 2002. – С. 194–196.
67. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. – 2-е вид. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2008. – 432 с.
68. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р.// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст.131.
69. Крущук О.С. Правове регулювання переміщення продуктів харчування через митний кордон України : дис. кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Крущук О.С. – О., 2012. – 188 с.

70. Курило Т.В. Митне право України: навч. посіб. / Т. В. Курило. — Л. : Новий світ – 2000, 2007. – 240 с.
71. Левин Д.Б. Международное сотрудничество и международное право // Сборник юридического факультета Одесского государственного университета им. Мечникова. – Одесса, 1954. – Т. 2. – С. 67–75.
72. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП): міжнар. документ від 14 листопада 1975 р. // Офіційний вісник України. – 2007. – № 3. – Ст. 138.
73. Митне право України : навч. посібник / за заг. ред. В.В. Ченцова і Д.В. Приймаченка. – 2-е вид. – К. : Істина, 2008. – 328 с.
74. Митне право України: навч. посібник / за заг. ред. В.В. Ченцова. – К. : Істина, 2007. – 328 с.
75. Митне регулювання в ЄС та Україні: порівняльно-правове дослідження: наук.-практ. посіб. / за наук. ред. А. В. Мазура. – К., 2005. – 832 с.
76. Митний кодекс Грузії від 14 листопада 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://policy.mofcom.gov.cn/english/flaw!fetch.action?id=02d6513d-9298-4010-b41f-d7af702a6963&pager>
77. Митний кодекс Республіки Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tamognia.ru/sng/belarus.html>
78. Митний кодекс Республіки Молдова від 20 липня 2000 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=319745&lang=2>
79. Митний кодекс Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tamognia.ru/legislation/12537/?VIEW=DETAIL>
80. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – Ст. 552.
81. Митний кодекс України : Кодекс від 12.12.1991 р. (втратив чинність) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 16. – Ст. 203.

82. Міжнародна конвенція про стандарти підготовки, сертифікації персоналу риболовних суден та несення вахти 1995 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_707
83. Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах від 21. 10. 1982 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 12 (ч. 2). – Ст. 789.
- Міжнародне співробітництво в галузі морського рибальства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://o-pravovedenii.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=371:mizhнародne-spivrobitnictvo-v-galuzi-morskogo-ribalstva&catid=48&Itemid=7
- Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/obsec>
84. Мінагрополітики та Держрибагентство ініціюють тимчасове закриття морських рибних портів у Криму [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247528138&cat_id=244277212
85. Новий Митний кодекс України. Перевіряємо готовність (інформуємо, запитуємо, відповідаємо) / [за заг. ред. О.Б. Єгорова]. – К. : Консалтинговий центр, 2004. – 160 с.
86. Об охране окружающей среды: Сборник документов партии и правительства 1917 – 1981 гг. / Сост.: Галеева А.М., Курок М.Л. – М., 1981. – 415 с.
87. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка : 80 000 слов и фразеологических выражений / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова ; Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз. им. В.В. Виноградова. – 4-е изд., доп. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с.
88. Основи митної справи в Україні : підруч. / за ред. П.В. Пашка. – К. : Знання, 2008. – 651 с.

89. Павлюк Н.П. Безпека водних біоресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://ru.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/11196/1/Pavluk.pdf>
90. Перепьолкін С.М. Міжнародно-правові аспекти митного співробітництва європейських держав : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.11 / Перепьолкін Сергій Михайлович. – Х., 2009. – 206 с.
91. Перепьолкін С.М. Міжнародно-правові аспекти митного співробітництва європейських держав : монографія / С.М. Перепьолкін. – Дніпропетровськ : АМСУ, 2008. – 141 с.
92. Петров О.П. Тлумачний словник-довідник. – О., Пласке ЗАТ. – 2005. – 492 с.
93. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними : Постанова Кабінету міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 207.
94. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 450 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/450-2012>
95. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
96. Поняття продукт (економіка) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://uk.wikipedia.org/wiki/Продукт_\(економіка\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/Продукт_(економіка))
97. Порядком подання призначеними органами з оцінки відповідності інформації про видані сертифікати відповідності та свідоцтва про визнання відповідності до державного реєстру сертифікатів відповідності та свідоцтв про визнання : наказ Держкомстандартизації України від 01.11.2001 року № 534 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 17. – Ст. 166.

98. Порядок заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства Фінансів України від 30.05.2012 р. № 651 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12>
99. Посібник «Транскордонне співробітництво» / Н.А. Мікула, В.В. Толкованов. – К. : Крамар, 2011. – 259 с.
100. Постанова Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 06.12.2013 р. по справ № 359/12014/13-п [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/35997076>
101. Постанова Суворовського райсуду м. Херсона від 11.08.2014 р. по справ №668/10980/14-п [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40119144>
102. Постанова пленуму Верховного суду України від 03.06.2005 р. № 8 Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-05>
103. Правилами перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні: наказ Міністерства транспорту України від 14.10.1997 р. № 542 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 8. – Ст. 283.
104. Правилами перевезення вантажів в універсальних контейнерах: правила Міністерства транспорту України від 20.08.2001 р. № 542 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 37. – Ст. 286.
105. Правилами перевезення швидкопсувних вантажів : правила Міністерства транспорту України від 09.12.2002 р. № 873 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 3. – Ст. 152.
106. Правовое обеспечение предпринимательства : учеб. Пособ. / под ред. М.П. Ринга. – М. : МИЭПП, 1996.
107. Про аквакультури : Закон України від 18.09.2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 79. – Ст. 26.

108. Про ветеринарну медицину : Закон України від 25.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 531.
109. Про визначення Торгово-промислової палати уповноваженим органом з видачі сертифікатів про походження товару : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2003 р. № 255 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 9. – Ст. 159.
110. Про виключну (морську) економічну зону України : Закон України від 16.05.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 152.
111. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму: наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. № 657 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1669-12#n22>
112. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція) : Закон України від 12.02.2015 р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 25. – Ст. 7.
113. Про внесення змін до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» : Закон України від 06.09.2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 42. – Ст. 15.
114. Про внесення змін до Порядку попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 449 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 103.
115. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких Постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.2013 р. № 748 // Офіційний вісник України. – 2013. – №82. – Ст. 111.
116. Про графіки зниження ввізних та вивізних (експортних) мит України: лист Державної митної служби №б/н від 18.12.2015р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cct.com.ua/2015/18.12.2015.htm>

117. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції : Закон України від 17.07.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 44. – Ст. 281.
118. Про Державну програму боротьби із злочинністю: Постанова Верховної Ради України від 25 червня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3325-12>
119. Про єдиний збір, який справляється в пунктах пропуску через державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 454.
120. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12.02.2015 р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 17. – Ст. 24.
121. Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації: Постанова Кабінету міністрів України від 30.12.2015 р. № 1147 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 3. – Ст. 265.
122. Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року : Закон України від 19.02.2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 12. – Ст. 20.
123. Про затвердження відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій: наказ Міністерства фінансів України від 20.09.2012р. № 1011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mdoffice.com.ua/pls/MDOOffice/aMDODOc.FindHelpAdv?p_file=11_8181
124. Про затвердження державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012–2016 роки : Постанова Кабінету міністрів України від 23.11.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 95. – Ст. 70.
125. Про затвердження інструкції про порядок контролю за вилученням, обліком, зберіганням, здачею, звітністю, реалізацією риби та інших

водних живих ресурсів : наказ Міністерства рибного господарства від 30.10.1995 р. (втратив чинність) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0431-96>

126. Про затвердження інструкції про порядок спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів : спільний Наказ Міністерства аграрної політики України та Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 11.11.2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 49. – Ст. 148.
127. Про затвердження інструкції щодо складання державного статистичного спостереження за формою № 2-вод «Звіт про наявність власних морських і річкових суден, вантажних та пасажирських причалів-набережних» : наказ Державного комітету статистики України від 22.02.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 11. – Ст. 253.
128. Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності, пов'язаної з промисловим виловом риби, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств : наказ Міністерства аграрної політики України від 31.05.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0983-13>
129. Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України: постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 436 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-2012>
130. Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати митних платежів: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 461 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/461-2012-п>
131. Про затвердження положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю : Постанова Кабінету Міністрів від 18

серпня 2010 р. №751 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/751-2010-п>

132. Про затвердження порядку видачі підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування та перероблення продуктів вилову : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 р. № 596 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 50. – Ст. 475.
133. Про затвердження порядку виконання митних формальностей на морському та річковому транспорті : наказ Міністерства фінансів України від 10.03.2015 р. № 308 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0486-15>

134. Про затвердження порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 631 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1360-12>

135. Про затвердження Порядку застосування уніфікованої митної квитанції МД-1 : наказ Державної митної служби України від 04.01.2005 р. № 1 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 4. – Ст. 144.
136. Про затвердження порядку і умов використання рибних та інших водних живих ресурсів виключної(морської) економічної зони України : Постанова Кабінету міністрів України від 13.08.1999 № 1490 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 33. – Ст. 145.
137. Про затвердження порядку митного оформлення продукції морського промислу, яка ввозиться на митну територію України : наказ Державної митної служби України від 17.08.1998 р. № 504(втратив чинність) // Офіційний вісник України. – 1998. – № 49. – Ст. 77.
138. Про затвердження порядку оформлення приходу з рейсу і виходу в рейс суден флоту рибної промисловості капітанами морських рибних портів України: наказ Міністерства аграрної політики України від 21.01.2006 р.

№ 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0130-06/page>

139. Про затвердження порядку проведення атестації виробництв, які здійснюють переробку продуктів лову : наказ Державного комітету України з питань технологічного регулювання та споживчої політики від 21.07.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 32. – Ст. 306.
140. Про затвердження порядку пропуску вантажів, підконтрольних службі державної ветеринарної медицини, через державний кордон України : наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 27 грудня 1999 р. № 49 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 2. – Ст. 142.
141. Про затвердження порядку справляння збору за спеціальне використання рибних та інших водних живих ресурсів і розмірів збору за спеціальне використання : Постанова Кабінету міністрів України від 06.04.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 14. – Ст. 56
142. Про затвердження правил промислового рибальства в басейні Чорного моря: наказі Державного комітету рибного господарства України від 08.12.1998 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 10. – Ст. 99.
143. [Про затвердження правил транспортування тварин](#) : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 р. № 1402 // Офіційний вісник України. – 2012. – №8. – Ст. 24.
144. Про затвердження спеціальних форм первинної документації для суб'єктів рибного господарства в галузі аквакультури : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 19.06.2012 р. № 362 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 53. – Ст. 122.
145. Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11.06.1998 р. № 615/98. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/615/98>

146. Про затвердження тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства : Постанова Кабінету міністрів України від 28.09.1996 р. (втратив чинність) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1192-96-п>
147. Про затвердження форм підтвердження законності вилучення водних біоресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.2012 р. № 482 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 67. – Ст.357.
148. Про затвердження форм процесуальних документів у справах про порушення митних правил : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. № 652 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 50. – Ст. 595.
149. Про затвердження форми заяви на одержання суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою документів дозвільного характеру : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.12.2005 р. № 1176 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 68. – Ст. 2267.
150. Про затвердження форми звітності № 1А-риба (річна) «Виробництво продукції аквакультури за 20__р.» та інструкції щодо її заповнення: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 21.03.2012 р. № 141 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 31. – Ст.278.
151. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : Закон України від 22.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 12. – Ст. 80.
152. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
153. Про Концепцію розвитку рибного господарства України : Постанова Верховної Ради України № 1885-III від 13.07.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 31. – Ст. 4.
154. Прокопенко В.В. Верифікація сертифікатів як додаткова форма митного контролю / В.В. Прокопенко // Митна справа. – 2005. – № 4. – С. 24–29.

155. Про Митний тариф України : Закон України від 19.09.2013 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 84. – Ст. 3107
156. Про митну справу в Україні : Закон України від 25 червня 1991 р. (втратив чинність) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1262-12>
157. Про оптимізацію державного санітарного епідеміологічного нагляду щодо суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за кодами УКТЗЕД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/post_20081226_25.html
158. Про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Міжнародний документ від 14.06.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012
159. Про підтвердження відповідності : Закон України від 17.05.2001р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 32. – Ст. 169.
160. Про приєднання України до Конвенції про майбутнє багатостороннє співробітництво в галузі рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану 1978 р. : Закон України від 06.07.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 34. – Ст. 295.
161. Про приєднання України до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення : Закон України від 14.05.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 28. – Ст. 232.
162. Про приєднання України до Конвенції про створення Ради Митного Співробітництва 1950 року: Постанова ВРУ від 19.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 35. – Ст. 522.

163. Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення та Додатків А, В.1-В.9, С, D та E до неї : Закон України від 24 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 371.
164. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у змінній редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур : Закон України від 05.10.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 48. – Ст. 1542.
165. Про прийняття Статуту Продовольчої та сільськогосподарської організації Організації Об'єднаних Націй : Закон України від 25.11.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 211.
166. Про прикордонний контроль : Закон України від 05.11.2009 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 6. – Ст. 148.
167. Про проголошення незалежності України : Постанова Верховної Ради Української РСР від 24.08.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – Ст. 502
168. Про ратифікацію Договору між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань : Закон України від 12.05.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 35. – Ст. 1394.
169. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 40. – Ст. 2843.
170. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів : Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 17. – Ст. 155.

171. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них : Закон України від 06.02.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 15. – Ст. 107.
172. Про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція): Міжнародна конвенція від 18.05.1973 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643
173. Про ставки ввізного мита на товари походженням з ЄАВТ: Лист Державної фіскальної служби України №2901/99-99-25-02-02-18 від 28.12.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.qdpro.com.ua/document/60033>
174. Про Стратегію національної безпеки : Указ Президента України від 12.02.2007 р. // Офіційний вісник України. – 2007. – № 11. – Ст. 7.
175. Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довілля: постанова Пленуму Верховного суду України від 10.12.2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0017700-04>
176. Про тваринний світ: Закон України від 03.03.1993 р. (втратив чинність) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3041-12>
177. Про тваринний світ : Закон України від 13.12.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 2. – Ст. 40.
178. Про транспорт : Закон України від 10.11.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 51. – Ст. 446.
179. Про утворення державної фіскальної служби: Постанова Кабінету Міністрів України № 160 від 21.05.2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 46. – Ст. 15.
180. Про утворення системи дистанційного контролю риболовних суден : наказ Міністерства аграрної політики України від 25.12.2003 р. № 466 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1258-03>

181. Про участь України у Митній конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП 1975 року) : Закон України від 15.07.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 33. – Ст. 307.
182. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/home/ru>
183. Протокол про вступ України до міжнародної організації торгівлі: міжнародний документ від 05.02.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_049
184. Публічний електронний словник з української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrlit.org/slovnyk/pravo>
185. Рішення Конституційного Суду України № 7-рп/2001 у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) від 30.05.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 24. – Ст. 1076.
186. Рыбоохрана : Сборник нормативных актов под ред. В.М. Каменцева – М. : Юрид. лит., 1988. – 616 с.
187. Сандровский К.К. Международное таможенное право : учеб. / К.К. Сандровский. – 2-е изд., стер. – К. : О-во «Знання», КОО, 2001. – 461 с.
188. Сборник нормативных актов по охране природы / сост.: Е.Г. Говязина, Г.А. Метелкина; под ред.: В.М. Блинов – М. : Юрид. лит., 1978. – 584 с.
189. Сборник нормативных материалов и охотничьему и рыболовному хозяйству / под ред. Н.А. Коржа. – Киев : Урожай, – 1987 – 472 с.
190. Світова організація торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/wto>

191. Сертифікати з перевезення товарів з України за формою «EUR.1» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/sertifikati-z-perevezennya-tovariv>
192. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / пер. з рос. / О.Ф. Скакун – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
193. Словарь современных понятий и терминов / под общ. ред. В.А. Макаренко. – [4-е изд., дораб. и доп.] – М. : Республика, 2002. – 527 с.
194. Словник української мови: Академічний тлумачний словник (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua>
195. Таможеное дело. Словарь-справочник /руковод.авт.коллект. А.Н. Мячин; Санкт-Петербург : Логос СПб. – 1994. – 320 с.
196. Теория государства и права : учеб. для студ. вузов, обуч-ся по спец. «Юриспруденция» / С.С. Алексеев, С.И. Архипов, Г.В. Игнатенко и др.; отв. ред. В.М. Корельский, В.Д. Перевалов. – 2-е изд., изм. и доп. – М. : Издат. Гр. «НОРМА – ИНФРА-М», 2000. – 595 с.
197. Тимчасовий порядок ветеринарно-санітарного контролю та нагляду харчових продуктів за кодами товару з УКТ ЗЕД 0301 - 0307, що завозяться на територію України: наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 26 жовтня 2005 року № 120 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://qdpro.com.ua/export/document/23670>
198. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса / Ю.А. Тихомиров. – М. : Юр-информцентр, 1998. – 798 с.
199. Тлумачний словник української мови : Понад 12 500 статей (близько 40000 слів) / за ред. д-ра філолог. наук, проф. В.С. Калашника. – 2-ге вид., випр. і доп. – Х.: Прапор, 2005. – 992 с. (у співавторстві : Войнов В.К., Дудка О.О., Калашник В.С., Муромцев І.В., Нелюба А.М., Пономаренко В.Д., Трифонов Р.А., Філон М.І.).

200. Топонімічний словник Севастополя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sevastopol_toponyms.academic.ru/15/АЗОВО-ЧЕРНОМОРСКИЙ_БАССЕЙН,_регион
201. Тулянцева І.В. Правове регулювання переміщення культурних цінностей через митний кордон України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І.В. Тулянцева – Х., 2010. – 20 с.
202. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Казахстан про співробітництво у митних справах від 17 вересня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 21. – Ст. 1181.
203. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Таджикистан про співробітництво у митних справах від 6 липня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 4. – Ст. 185.
204. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво і взаємодопомогу в митних справах від 18 серпня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?code=498_400.
205. Угода між Україною та Словацькою Республікою про співробітництво і взаємодопомогу в галузі митної справи від 12 липня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 44. – Ст. 221.
206. Угода між Урядами СРСР, Народної Республіки Болгарії та Румунської Народної Республіки про рибальство на Чорному морі: Міжнародний документ від 7 липня 1959 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_100
207. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік та Урядом Нової Зеландії в галузі рибальства: Міжнародний документ від 04.04.1978р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/554_001
208. Угода між Урядом Союзу Радянських Соціалістичних Республік та Урядом Королівства Норвегії про взаємні стосунки в галузі рибальства:

- Міжнародний документ від 15.10.1976 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/578_006
209. Угода між Урядом України і Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво у митних справах від 24 березня 1997 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 9. – Ст. 485.
210. Угода між Урядом України і Урядом Грузії про співробітництво у митних справах від 14 лютого 1997 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 13. – Ст. 648.
211. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Болгарія про співробітництво в галузі рибного господарства: Міжнародний документ від 13.09.1993р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/100_506
212. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Вірменія про співробітництво і взаємодопомогу у митних справах від 7 січня 1994 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 24. – Ст. 1795.
213. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Узбекистан про співробітництво у митних справах від 5 грудня 1996 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 10. – Ст. 260.
214. Угода між Урядом Французької Республіки та Урядом України відносно рибного промислу в Економічній Зоні архіпелагу Кергелен: Міжнародний документ від 10.12.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/250_006
215. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011
216. Угода про виконання положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права від 10 грудня 1982 року, які стосуються збереження транскордонних рибних запасів та запасів далеко мігруючих риб і

- управління ними: Міжнародний документ від 04.12.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_560
217. Угоди про міжнародні перевезення швидкопсувних харчових продуктів та про спеціальні транспортні засоби, які призначені для цих перевезень (УПШ): Міжнародний документ від 01.09.1970 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_b68
218. Угода про правила визначення походження: Міжнародний документ від 15.04.1994 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2989.
219. Угода про рибальство у водах Дунаю між Урядами Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Народної Республіки Болгарія, Румунія: Міжнародний документ від 29.01.1958 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_113
220. Угода щодо забезпечення виконання заходів з міжнародного збереження та управління рибальськими суднами у відкритому морі: Міжнародний документ від 1 листопада 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_561
221. Федоров А.Ф. Морское право / А.Ф.Федоров. – Одесса, – Типографія «Техник». – 1913. – 343 с.
222. Федотов О.П. Організаційно-правові основи боротьби з контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. Наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.П. Федотов. – О., 2004. – 20 с.
223. Фигуров П.К. Международно-правовое регулирование рыболовства в Азиатско-Тихоокеанском регионе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.inmarlegal.ru/press/publications/marine_law/
224. Філософська енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/3739/ЭВОЛЮЦИЯ

225. Хавронюк Н.И. Законодательство Украины о торговле / Н.И. Хавронюк, А.И. Мельник. – Ч. 1. – К., 1997. – 752 с.
226. Ходунов М.Є. Внутренневодное право / М.Є. Ходунов. – Москва, 1945. – 223 с.
227. Хорощак Н.В. Адміністративні стягнення за законодавством України / Н.В. Хорощак. : монографія. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 172 с.
228. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
229. Чубарев В.Л. Міжнародне економічне право : підручник / В.Л. Чубарев. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 368 с.
230. Шовкун Ю.В. До питань розмежування понять «рибальство» і «рибництво» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.pu.if.ua/file/jur/jur55.pdf#page=325>
231. Шостак М.Ф. Митне право : навч. посіб. для студ. юрид. вузів та ф-тів / М.Ф. Шостак. – К. : ТП Прес, 2003. – 224 с.
232. Щодо забезпечення належного рівня контролю та документального підтвердження митної вартості товарів групи 03 згідно з УКТЗЕД при здійсненні митного контролю та митного оформлення: Листом Державної митної служби від 19.08.2010 р. № 11/2-10.16/8645-ЕП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.document.ua/shodo-zabezpechennja-nalezhnogo-rivnja-kontrolyu-ta-dokument-doc30951.html>
233. Щодо імпорту продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/agrobusiness/events/3261-v-ukraini-70-vid-zagalnyi-obsiagiv-ryby-ie-importovanymy.html>
234. Юридична енциклопедія: В 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 2003. – Т. 5: П - С. – 736 с.: іл.
235. Яркіна Н.М. Стратегія управління рибогосподарською діяльністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe

236. Convention on Future Multilateral Cooperation in the Northwest Atlantic Fisheries, 2005 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nafo.int/about/frames/about.html>
237. WCO SAFE Framework of Standards [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wcoomd.org/en/topics/research/activities-and-programmes/~media/44CC67F66E7C48FC9834F3504F9D7C19.ashx>
238. Weiler J.H.H. International and Regional Trade Law: The Law of the WTO. Unit III: Rules of Origin I J.H.H. Weiler, S. Cho & I. Leichtner [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.jeanmonnet.org>